תלמוד ירושלמי · סדר זרעים

תלמוד ירושלמי כלאים

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

תלמוד ירושלמי כלאים

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/תלמוד-ירושלמי-כלאים/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 5
הלכה א 5
הלכה ב 6
הלכה ג 7
הלכה ד 7
הלכה ה 7
הלכה ו 8
הלכה ז 8
הלכה ח 9
הלכה ט 10
פרק ב 11
הלכה א 11
הלכה ב 13
הלכה ג 13
הלכה ד 14
הלכה ה 15
הלכה ו 16
הלכה ז 17
הלכה ח 17
פרק ג 19
הלכה א 19
הלכה ב 20
הלכה ג 21
הלכה ד 22
הלכה ה 23
הלכה ו 23
פרק ד 24
הלכה א 24
הלכה ב 25
הלכה ג 27
הלכה ד 28
הלכה ה 28
הלכה ו 28
פרק ה 29
הלכה א 29
הלכה ב 30
הלכה ג 31
הלכה ד 32
הלכה ה 32
הלכה ו 33
הלכה ז 33
פרק ו 34
הלכה א 34
הלכה ב 35
הלכה ג 36
הלכה ד 37
פרק ז 38
הלכה א 38
הלכה ב 39
הלכה ג 40
הלכה ד 41
הלכה ה 41
הלכה ו 41
פרק ח 42
הלכה א 42
הלכה ב 44
הלכה ג 45
הלכה ד 46
פרק ט 47
הלכה א 47
הלכה ב 49
הלכה ג 50

הלכה ד 54
הלכה ה 55
הלכה ו 55

פרק א

הלכה א

משנה: הַחִטִּים וְהַזְּוָנִין אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בְּזֶה. הַשְּׁעוֹרִים וְשִׁבּוֹלֶת שׁוּעָל הַכּוּסְמִין וְהַשִּׁיפוֹן הַפּוֹל וְהַסְּפִיר וְהַפּוּרְקָדָן וְהַטּוֹפֵחַ וּפוֹל הַלָּבָן וְהַשְּׁעוּעִית אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בְּזֶה.

הלכה: כְּתִיב שָׂדְךָ לֹא תִזְרַע כִּלְאָיִם. הָיִיתִי אוֹמֵר אֲפִילּוּ שְׁנֵי מִינֵי חִטִּים וַאֲפִילּוּ שְׁנֵי מִינֵי שְׁעוֹרִים. בְּהֶמְתְּךָ לֹא תַרְבִּיעַ כִּלְאָיִם. הָיִיתִי אוֹמֵר אֲפִילּוּ שׁוֹר שְׁחוֹר עַל גַּבֵּי שׁוֹר לָבָן אוֹ שׁוֹר לָבָן עַל גַּבֵּי שָׁחוֹר. וּבֶגֶד כִּלְאַיִם שַׁעַטְנֵז לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ. הָיִיתִי אוֹמֵר שְׁנֵי מִינֵי צֶמֶר וַאֲפִילּוּ שְׁנֵי מִינֵי פִּשְׁתִּים. פִּירֵשׁ בִּבְגָדִים לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז צֶמֶר וּפִשְׁתִּים יַחְדָּיו. מַה כְלָאֵי בְגָדִים שֶׁאָסַרְתִּי לָךְ שְׁנֵי מִינִין לֹא זֶה מִמִּין זֶה וְלֹא זֶה מִמִּין זֶה. אַף כִּלְאַיִם שֶׁאָסַרְתִּי לָךְ בְּכָל מָקוֹם לֹא זֶה מִמִּין זֶה וְלֹא זֶה מִמִּין זֶה.

הַחִטִּים וְהַזְּוָנִין אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בְּזֶה. הָא עִם הַשְּׁעוֹרִים כִּלְאַיִם. הַחִטִּים וְהַזְּוָנִין אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בְּזֶה דָּבָר שֶׁאֵינוֹ אוֹכֶל הֲוֵינָן מַטְעֵי וּמַתְנֵי כִלְאַיִם. אָמַר רִבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא שֶׁכֵּן מָקוֹמוֹת מְקַיְּימִין אוֹתָן לְיוֹנִים. אָמַר רִבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא כְּרִבִּי לְיֵעֶזֶר דְּתַנִּינָן תַּמָּן הַמְקַיְּים קוֹצִים בַּכֶּרֶם רִבִּי לְיֵעֶזֶר אוֹמֵר קִידֵּשׁ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים לֹא קִידֵּשׁ. אָמַר רִבִּי אַבָּהוּ טַעֲמָא דְּרִבִּי לְיֵעֶזֶר שֶׁכֵּן מָקוֹמוֹת מְקַיְּימִין אוֹתָן לִגְמַלִּים בַּעֲרָבְיָא. מַה דְּרַבָּנִין סָבְרִין מֵימַר אֵין מָקוֹמוֹת מְקַיְּימִין אוֹתָן לִגְמַלִּים בַּעֲרָבְיָא וְיִבְדְּקוּ. רַבָּנִין אָמְרִין מָקוֹם שֶׁמְּקַיְּימִין אוֹתָן אֲסוּרִין. וּמָקוֹם שֶׁאֵין מְקַיְּימִין אוֹתָן מוּתָּרִין. מַה טַעֲמָא דְּרִבִּי לְיֵעֶזֶר מִכְּיוָן שֶׁמְּקַיְּימִין אוֹתָן בְּמָקוֹם אֶחָד נֶאֱסוֹר מִינָן בְּכָל מָקוֹם שֶׁהוּא. וְלֹא רִבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא כְּרִבִּי לְיֵעֶזֶר. תַּמָּן אֵין דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לְהָבִיא קַרְנַיִם מִמָּקוֹם לְמָקוֹם. בְּרַם הָכָא דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לְהָבִיא זְוָנִין מִמָּקוֹם לְמָקוֹם.

מֵעַתָּה יְהוֹ כִלְאַיִם עִם הַחִטִּים. אָמַר רִבִּי יוֹנָה מִין חִטִּין הֵן אֶלָּא שֶׁהַפֵּירוֹת מְזַנִּין. כְּהָדָא דְתַנֵּי וְלֹא תִזְנֶה הָאָרֶץ מִיכָּן שֶׁהַפֵּירוֹת מְזַנִּין.

רִבִּי יַעֲקֹב בַּר זַבְדִּי בָּעָא קוֹמֵי רִבִּי יִרְמְיָה מַתְנִיתִין דְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל בֵּירִבִּי יוֹסֵי. דְּתַנֵּי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל בֵּירִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר מִשּׁוּם אָבִיו תּוֹרְמִין מִן הַיַּיִן עַל הַחוֹמֶץ אֲבָל לֹא מִן הַחוֹמֶץ עַל הַיַּיִן. עָבַר וְתָרַם תְּרוּמָתוֹ תְרוּמָה. רִבִּי אוֹמֵר הַיַּיִן וְהַחוֹמֶץ שְׁנֵי מִינִין הֵן אֵין תּוֹרְמִין וְלֹא מְעַשְּׂרִין מִזֶּה עַל זֶה. וַהֲוָה מִסְתַּכֵּל בֵּיהּ. אָמַר לֵיהּ מַה אַתְּ מִסְתַּכֵּל בִּי. הֲבֵא לָךְ רְצוּעָה בְּכָאן. תַּמָּן לְמַעֲשְׂרוֹת וְכָאן לְכִלְאַיִם. אָמַר רִבִּי יוֹנָה הָא כֵן הֲוָה צָרִיךְ מִסְתַּכֵּל בֵּיהּ כַּד הֲוֹון רַבָּנִין קַדְמָאֵי בָּעוּן מְקַיְּימָא הַדָּא מֵילְתָא הֲוֹון מְקַיְּימִין לָהּ תַּמָּן לְמַעֲשְׂרוֹת וְכָאן לְכִלְאַיִם. רִבִּי יוֹסֵה בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן כּוּתָּנוֹן זוּגוֹת זוּגוֹת. מַה עַל כָּל פִּירְקָא אִתְאֲמָרַת אוֹ עַל הָדָא הֵילְכְתָא. מִן מַה דְּאָמַר רַב חֲמִשָּׁה יְרָקוֹת שֶׁאָדָם יוֹצֵא בָּהֶן יְדֵי חוֹבָתוֹ בַּפֶּסַח כּוּלָּם מוּתָּרִין

לִיזָרֵע בַּעֲרוּגָה. וְאָמַר הָדָא דְרַב פְּלִיגָא עַל רִבִּי יוֹחָנָן. הָדָא אָמְרָה עַל כָּל פִּירְקָא אִיתְאַמָּרַת. רָבָא בְשֵׁם רַב כּוּלְהוֹן זוּגוֹת זוּגוֹת. מִחְלְפָא שִׁיטָתֵיהּ דְרַב תַּמָּן הוּא אָמַר כּוּלָּן מִין אֶחָד. וְהָכָא הוּא אָמַר הָכֵין. לֹא דְרַב אָמַר כּוּלָּן מִין אֶחָד לֹא אָמַר אֶלָּא מִינֵי יְרָקוֹת הֵן וְכוּלָּן מוּתָּרִין לִיזָרֵע בַּעֲרוּגָה.

רִבִּי יוֹסֵי בְשֵׁם רִבִּי חִייָא בַּר וָוא אַשְׁכְּחוֹן כְּתִיב עַל פִּינְקְסֵיהּ דְּרִבִּי הִלֵּל בֵּירִבִּי אָלֵס רִבִּי יוֹנָה בְשֵׁם רִבִּי חִייָא בַּר וָוא אַשְׁכְּחוֹן כְּתִיב עַל כּוֹתְלָא דְּרִבִּי הִלֵּל בֵּירִבִּי אָלֵס. פִּילָה פִּישׁוֹנָה גֵילְבּוּנָה מילותה סרפוונה פְּסִילְתָּה.

כֵּינִי מַתְנִיתָא הַלָּבָן וְהַשְּׁעוּעִית. אָמַר רִבִּי יוֹנָה לָמָּה נִקְרָא שְׁמָהּ שְׁעוּעִית שֶׁהִיא מְשַׁעֲשַׁעַת אֶת הַלֵּב וּמְהַלֶּכֶת אֶת בְּנֵי מֵיעַיִם.

הלכה ב

משנה: הַקִּישׁוּת וְהַמַּלְפֶּפוֹן אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בְּזֶה. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר כִּלְאַיִם. חֲזֶרֶת וַחֲזֶרֶת גְּלִין. עוּלְשִׁין וְעוּלְשֵׁי שָׂדֶה. כַּרְישִׁין וְכַרְישֵׁי שָׂדֶה. כּוּסְבָּר וְכוּסְבַּר שָׂדֶה. חַרְדָּל וַחֲרַדָּל מִצְרִי. וּדְלַעַת מִצְרִית וְהָרוּמְצָא. וּפוּל הַמִּצְרִי וְחָרוּב אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בְּזֶה.

הלכה: אָמַר רִבִּי יוּדָן בַּר מְנַשֶּׁה דִּבְרֵי הַכָּמִים אָדָם נוֹטֵל מָעָה אַחַת מִפִּיטְמָהּ שֶׁל קִישׁוּת וְנוֹטְעָהּ וְהִיא נַעֲשֵׂית אֲבַטִּיחַ. אָדָם נוֹטֵל מָעָה אַחַת מִפִּיטְמָהּ שֶׁל אֲבַטִּיחַ וְנוֹטְעָהּ וְהִיא נַעֲשֵׂית מֵלָפֶּפוֹן. רִבִּי יוּדָה אוֹמֵר עִיקְּרוֹ כִּלְאַיִם. אָדָם נוֹטֵל מָעָה אַחַת מִפִּיטְמָהּ שֶׁל אֲבַטִּיחַ וּמָעָה אַחַת מִפִּיטְמָא שֶׁל תַּפּוּחַ וְנוֹתְנָן בְּתוֹךְ גּוּמָא אַחַת וְהֵן נִתְאַחִין וְנַעֲשִׂין כִּלְאַיִם. לְפוּם כֵּן צָווּחִין לֵיהּ בְּלִישְׁנָא יְוונָא מֻולְפֶּפוֹן.

הַקִּישׁוּת וְהָאֲבַטִּיחַ מַה אָמַר בָּהּ רִבִּי יוּדָה. נִשְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא הַקִּישׁוּאִין וְהָאֲבַטִּיחִין וְהַמֶּלְפֶּפוֹנוֹת אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר כִּלְאַיִם. נֹאמַר הַקִּישׁוּאִין וְהַמֶּלְפֶּפוֹן אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה. הָאֲבַטִּיחַ וְהַמֶּלְפֶּפוֹן אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה רִבִּי יוּדָה אוֹמֵר כִּלְאַיִם. הַקִּישׁוּת וְהָאֲבַטִּיחַ צְרִיכָה.

חֲזֶרֶת וַחֲזֶרֶת גַּלִּים רִבִּי חַנַנְיָה אָמַר חַסָּא דִּיגְרִין. שִׁמְעוֹן בְּרֵיהּ דְּרִבִּי אָבִי אָמַר אַנְטוֹכִין. רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן אָמַר יַסֵּי חֲלִי. עוּלְשִׁין טְרוֹקְסִימוֹן. עוּלְשֵׁי הַשָּׂדֶה עוּלְתִין. כְּרֵיתִין. כָּרְתֵי שָׂדֶה קֶפַלּוֹטִין.

דְּלַעַת מִצְרִית. מַתְנִיתִין דְּלָא כְרִבִּי נְחֶמְיָה. בְּשֵׁם רִבִּי נְחֶמְיָה דְּלַעַת אַרְמִית הִיא דְלַעַת מִצְרִית כִּלְאַיִם עִם הַיָּוונִית כִּלְאַיִם עִם הָרְמוּצָה.

וְהָרְמוּצָה. אָמַר רִבִּי חִינְנָה כְּמִין דְּלַעַת מָרָה הִיא וְהֵן מְמַתְּקִין אוֹתָהּ בְּרֶמֶץ.

וְהֶחָרוּב. אָמַר רִבִּי יוֹנָה כְּמִין פּוּל מִצְרִי פַּרְסִי הוּא וּקְצָצוֹיֵי דְמָיֵין לֶחָרוּבָה.

הלכה ג

משנה: הַלֶּפֶת וְהַנַּפּוּס וְהַכְּרוּב וְהַתְּרוּבְתּוֹר הַתְּרָדִים וְהַלְּעוּנִים אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה. הוֹסִיף רִבִּי עֲקִיבָה הַשּׁוּם וְהַשּׁוּמָנִית וְהַבָּצֵל וְהַבְצַלְצוֹל וְהַתּוּרְמוֹס וְהַפִּלּוּסְלוֹס אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה.

הלכה: הַלֶּפֶת וְהַנַּפּוּס הַכְּרוּב וְהַתְּרוּבְתּוֹר. כּוּרֵב דַּקִּיק. הַתְּרָדִין וְהַלְּעוּנִין הַמְּעוּיִין. הוֹסִיף רִבִּי עֲקִיבָה הַשּׁוּם וְהַשּׁוּמָנִית תּוּמָנִיתָה. הַבָּצַל וְהַבְצַלְצָל פְּגַלְגּוּלָה. הַתּוּרְמוֹס וְהַפִּלּוּסְלוֹס פרמועה וְאֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה.

הלכה ד

משנה: וּבְאִילָן הָאֲגַסִּין וְהַקְּרוּסְטָמֵלִין וְהַפְּרִישִׁים וְהָעֲזְרָדִים אֵינָן כִּלְאַיִם זֶה בְּזֶה. הַתַּפּוּחַ וְהַחֲזָרר הַפָּרְסְקִין וְהַשְּׁקֵדִין הַשִּׁיזְפִין וְהָרִימִין אַף עַל פִּי שְׁדוֹמִין זֶה לַזֶּה כִּלְאַיִם זֶה בְּזֶה.

הלכה: פְּרִישִׁין אָמַר רִבִּי יוֹנָה אֲסַפַּרְלְגִין וְלָמָּה נִקְרָא שְׁמָן פְּרִישִׁין שֶׁאֵין לָךְ מִין אִילָן פָּרִישׁ לִקְדֵירָה אֶלָּא מִין זֶה בִּלְבָד.

שַׁלְמָן בַּר לֵוִי אַחוֹי דְּזַבְדִּי בַּר לֵוִי בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי כּוּלְהוֹן זוּגוֹת זוּגוֹת. רַב אָמַר כּוּלְהוֹן מִין אֶחָד. מַתְנִיתָא פְלִינָא עַל רַב דְּתַנֵּי אַף הַבָּכְיִים. הָתִיב רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן וְהָתַנֵּי אַף הָרוֹגְיִינִים.

בְּשׁוּקֵי שֶׁל צִיפּוֹרִין הָיוּ מַרְכִּיבִין קְרוּסְטָמֵלִין עַל גַּבֵּי אֲגַס. רָאָם תַּלְמִיד אֶחָד אָמַר לָהֶן אֲסוּרִים אַתֶּם הָלְכוּ וּקְצָצוּם וּבְאוּ וְשַׁאֲלוּ בְיַבְנֶה אָמַר לָהֶן מִי שֶׁפָּגַע בָּכֶם מִתַּלְמִידֵי בֵית שַׁמַּאי הָווּ. לֹא אָמַר אֶלָּא קְרוּסְטָמֵיל עַל גַּבֵּי אֲגַס. הָא אֲגַס עַל גַּבֵּי חִיזָּרר לֹא.

בִּתְחוּם אָרְיֵחַ הָיוּ מַרְכִּיבִין תַּפּוּחַ עַל גַּבֵּי חִיזָּרר וּבָא תַּלְמִיד אֶחָד אָמַר לָהֶן אֲסוּרִין אַתֶּם הָלְכוּ וּקְצָצוּם וּבְאוּ וְשָׁאֲלוּ בְיַבְנֶה אָמַר לָהֶן יָפֶה אָמַר הַתַּלְמִיד. לֹא אָמַר אֶלָּא הַתַּפּוּחַ עַל גַּבֵּי חִיזָּרר. הָא חִיזָּרר עַל גַּבֵּי אֲגַס לֹא. מַה דַּהֲוָה עוּבְדָּא הֲוָה עוּבְדָּא.

תַּנֵּי גּוֹי שֶׁהִרְכִּיב אֱגוֹז עַל גַּבֵּי פָּרְסָק אַף עַל פִּי שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל רַשַּׁאי לַעֲשׂוֹת כֵּן נוֹטֵל מִמֶּנּוּ יִיחוּר וְהוֹלֵךְ וְנוֹטֵעַ בְּמָקוֹם אַחֵר. מַה נְפַק מִינֵּיהוֹן קדריה פֶּרְסְקִיָּה. הִרְכִּיב תְּרִיד עַל גַּבֵּי יַרְבּוּן אַף עַל פִּי שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל רַשַּׁאי לַעֲשׂוֹת כֵּן נוֹטֵל הֵימֶנּוּ זֶרַע וְהוֹלֵךְ וְזוֹרֵעַ בְּמָקוֹם אַחֵר. מַה נְפַק מִינֵּיהוֹן כְּרוּסְלַבַּיְנִין. זַרְגּוּן וְלֶפֶת מַה נְפַק מִינֵּיהוֹן פֵּיטְרָה סֵילִינוֹן. לוּזִין וּבוֹטְמִין מַה נְפַק מִבֵּינֵיהוֹן פִּיסְטַקִין. זֵיתִין וְרִימּוֹן מַה נְפַק מִבֵּינֵיהוֹן שִׁיזְפִין.

הלכה ה

משנה: הַצְּנוֹן וְהַנַּפּוּס וְהַחַרְדָּל וְהַלַּפְסָן וּדְלַעַת יְוָנִית עִם הַמִּצְרִית וְהָרְמוּצָה אַף עַל פִּי שֶׁדּוֹמִין זֶה לָזֶה כִּלְאַיִם זֶה בָּזֶה.

הלכה: אָמַר רִבִּי יוֹנָתָן יֵשׁ מֵהֶן שֶׁהֵילְכוּ אַחַר הַפֶּירִי וְיֵשׁ מֵהֶן שֶׁהֵילְכוּ אַחַר הֶעָלִין. הַלֶּפֶת וְהַצְּנוֹן הֵילְכוּ בָהֶן אַחַר הַפֶּירִי. הַלֶּפֶת וְהַנַּפּוּס הֵילְכוּ בָהֶן אַחַר הֶעָלִין. הָתִיבוּן. חֲרֵי צְנוֹן וְנַפּוּס חֲרֵי פֶּרִי דּוֹמֶה וְהֶעָלִין דּוֹמִין וְתֵימַר כִּלְאַיִם. אָמַר רִבִּי יוֹנָה בְּזֶה הֵילְכוּ בָהֶן אַחַר טַעַם הַפֶּרִי.

הלכה ו

משנה: הַזֵּאב וְהַכֶּלֶב כֶּלֶב הַכּוּפְּרִי וְהַשּׁוּעָל וְהָעִזִּים וְהַצְּבָאִים הַיְעֵילִים וְהָרְחֵלִים הַסּוּס וְהַפֶּרֶד הַפֶּרֶד וְהַחֲמוֹר הַחֲמוֹר וְהָעָרוֹד אַף עַל פִּי שֶׁדּוֹמִין זֶה לְזֶה כִּלְאַיִם זֶה בְזֶה.

הלכה: הָא כֶּלֶב עִם כֶּלֶב כּוּפְּרִין אֵינָן כִּלְאַיִם. וּדְלֹא כְרִבִּי מֵאִיר דְּרִבִּי מֵאִיר אוֹמֵר כִּלְאַיִם. אַף עַל גַּב דְּרִבִּי מֵאִיר אָמַר כֶּלֶב מִין בְּהֵמָה מוֹדֶה בְּכֶלֶב כּוּפְּרִי שֶׁהוּא מִין חַיָּה. הָא כֶּלֶב עִם כֶּלֶב כּוּפְּרִי עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי מֵאִיר כִּלְאַיִם.

עוֹף לֹא תַנִּיתָהּ. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן אַיְתִיתֵיהּ מִן דְּבַר דְּלֵיָה תַּרְנְגוֹל עִם הַפִּיסְיוֹנִי תַּרְנְגוֹל עִם הַטָּווּס אַף עַל פִּי שֶׁדּוֹמִין זֶה לְזֶה כִּלְאַיִם זֶה בְזֶה. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר מִשְׁנָה שְׁלֵימָה שָׁנָה לָנוּ רִבִּי וְכֵן חַיָּה וְעוֹף כְּיוֹצֵא בָהֶן. אָמַר רִבִּי יוֹנָה צָרְכָא לְהָדָא דְּרִבִּי יוֹחָנָן תַּנִּינָן הָכָא חַיָּה וּפַרְשְׁתָּנָהּ תַּמָּן. תַּנִּינָן בְּהֵמָה הָכָא וּפְרִישְׁנָתָהּ תַּמָּן. עוֹף תַּנִּיתָהּ תַּמָּן אָתָא וּפְרִישְׁנָתָהּ הָכָא. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי וְיֵאוּת. בָּא לְהוֹדִיעֲךָ שֶׁהָעוֹף אָסוּר בְּכִלְאַיִם.

רִבִּי יִרְמְיָה אָמַר כַּהֲנָא שְׁאַל לְרֵישׁ לָקִישׁ הַמַּרְבִּיעַ בְּחַיּוֹת הַיָּם מַהוּ. אָמַר לֵיהּ עוֹד הֵן כְּתִיב בָּהֶן לְמִינֵיהֶן. רִבִּי אָחָא לֹא אָמַר כֵּן אֶלָּא הָוָה אָמַר רִבִּי אָחָא בְּשֵׁם רֵישׁ לָקִישׁ כָּל שֶׁכָּתוּב בּוֹ לְמִינֵהוּ כִּלְאַיִם נוֹהֵג בּוֹ. הָתִיב כַּהֲנָא חֲרֵי חַיַּת הַיָּם חֲרֵי כְתִיב בָּהֶן לְמִינֵהֶן מֵעַתָּה כִּלְאַיִם בָּהֶן. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוֹן הָכָא פָּרַס כַּהֲנָא מְצוּדְתֵּיהּ עַל רֵישׁ לָקִישׁ וְצַדֵּייהּ. אָמַר רִבִּי יוֹנָה יָכוֹל אֲנָא פָּתַר לָהּ מִשּׁוּם מַנְהִיג. מַיְיתִי חוּט וְקָטַר בְּאוּדְנֵיהּ דְּלָכִיסָא וּבְאוּדְנֵיהּ דִּירִיקָא וְאִינּוּן שַׁיְיפִין דֵּין עִם דֵּין וּמַזְרְעִין.

הלכה ז

משנה: אֵין מְבִיאִין אִילָן בְּאִילָן יֶרֶק בְּיֶרֶק וְלֹא אִילָן בְּיֶרֶק וְלֹא יֶרֶק בְּאִילָן. רִבִּי יְהוּדָה מַתִּיר יֶרֶק בְּאִילָן.

הלכה: מֻחְלָפָה שִׁיטָּתֵיהּ דְּרִבִּי יוּדָה. תַּמָּן הוּא אָמַר נוֹטֵל הוּא אָדָם מָעָה אַחַת מִפִּיטְמָא שֶׁל אֲבַטִּיחַ וּמָעָה אַחַת מִפִּיטְמוֹ שֶׁל תַּפּוּחַ וְנוֹתְנָן לְתוֹךְ גּוּמָא אַחַת וְהֵן מִתְאָחִין וְנַעֲשִׂין כִּלְאַיִם. וָכָא הוּא אָמַר הָכֵין. תַּמָּן עַל יְדֵי שֶׁהוּא נוֹתֵן זֶה בְצַד זֶה הֵן מִתְאָחִין וְנַעֲשִׂין כִּלְאַיִם. בְּרַם הָכָא יֶרֶק בְּאִילָן הוּא.

תַּנֵּי מְנַיִין שֶׁאֵין מַרְכִּיבִין עֵץ סָרָק עַל גַּבֵּי עֵץ מַאֲכָל וְלֹא עֵץ מַאֲכָל עַל גַּבֵּי עֵץ מַאֲכָל מִין בְּשֶׁאֵינוֹ מִינוֹ מְנַיִין תַּלְמוּד לוֹמַר אֶת חֻקּוֹתַי תִּשְׁמוֹרוּ. רִבִּי יוֹנָה רִבִּי לָעְזָר בְּשֵׁם כַּהֲנָא דְּרִבִּי לָעְזָר הִיא מִשּׁוּם חוּקִּים שֶׁחָקַקְתִּי בָעוֹלָמִי. מֵעַתָּה אָסוּר לְאָדָם הָרִאשׁוֹן. רִבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רִבִּי הִילָא דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא מִשּׁוּם חוּקִּים שֶׁחָקַקְתִּי בָעוֹלָמִי. מֵעַתָּה אָסוּר לְהַרְכִּיב תְּאֵינָה שְׁחוֹרָה עַל גַּבֵּי תְאֵינָה לְבָנָה. אָמַר רִבִּי אָבִין וְלֹא מִכְּלְאֵי הַבְּגָדִים לָמַדְתָּ. מַה כִלְאֵי בְגָדִים שֶׁאָסַרְתִּי לְךָ שְׁנֵי מִינִין לֹא זֶה מִמִּין זֶה וְלֹא זֶה מִמִּין זֶה אַף כִּלְאֵים שֶׁאָסַרְתִּי לְךָ בְּכָל מָקוֹם לֹא זֶה מִמִּין זֶה וְלֹא זֶה מִמִּין זֶה.

תַּנֵּי בְשֵׁם רִבִּי לָעְזָר מוּתָּר הוּא גּוֹי לִזְרוֹעַ וְלִלְבּוֹשׁ כִּלְאַיִם אֲבָל לֹא לְהַרְכִּיעַ בְּהֶמְתּוֹ כִלְאַיִם וְלֹא לְהַרְכִּיב אִילָנֵי כִלְאַיִם. לָמָּה מִפְּנֵי שֶׁכָּתוּב בָּהֶן לְמִינֵיהֶן. וַהֲרֵי דְשָׁאִין כְּתִיב בָּהֶן לְמִינֵיהֶן. אֵין כְּתִיב בְּצִוּוֵי אֶלָּא בְּהוֹצָאָה. וְאִם כֵּן לָמָּה נִתְקַלְלָה הָאָרֶץ. רִבִּי יוּדָן בַּר שָׁלוֹם אָמַר עַל יְדֵי שֶׁעָבְרָה עַל גְּזֵירוֹתָיו שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. תַּדְשֵׁא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא עֵשֶׂב מַזְרִיעַ זֶרַע וְהִיא לֹא עָשְׂתָה אֶלָּא וַתּוֹצֵא הָאָרֶץ דֶּשֶׁא עֵשֶׂב מַזְרִיעַ זֶרַע לְמִינֵהוּ. רִבִּי פִּינְחָס אָמַר שָׁמְחָה בְצִיווּיָהּ וְהוֹסִיפָה אִילָנֵי סָרָק. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי יוּדָן בַּר שָׁלוֹם יָפֶה נִתְקַלְלָה הָאָרֶץ. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי פִּינְחָס לָמָּה נִתְקַלְלָה הָאָרֶץ. כְּאִינַּשׁ דַּאֲמַר לִיט בִּיזָּא דְּכֵן אַיְינִיק. וְאַתְיָא כַּיי רִבִּי נָתָן שְׁלֹשָׁה נִכְנְסוּ לְדִין וְאַרְבָּעָה יָצְאוּ מְקוּלְלִין. אָרוּרָה הָאֲדָמָה בַּעֲבוּרֶךָ.

עַד כְּדוֹן לֵית כְּתִיב אֶלָּא בְּהֶמְתְּךָ לֹא תַרְבִּיעַ כִּלְאַיִם. עוֹף מְנַיִין. אִית תַּנֵּיי תַּנֵּי מֵאַת חוּקּוֹתַי תִּשְׁמוֹרוּ וְאִית תַּנֵּי מִבְּהֶמְתְּךָ לֹא תַרְבִּיעַ כִּלְאַיִם. הַרְכִּיב אִילָן וְהַרְבִּיעַ עוֹף מָאן דַּאֲמַר מֵחֻקּוֹתַי תִּשְׁמוֹרוּ חַייָב שְׁתַּיִם. מָאן דְּאָמַר מִבְּהֶמְתְּךָ לֹא תַרְבִּיעַ אֵינוֹ חַייָב אֶלָּא אַחַת. כְּשֶׁהִרְבִּיעַ בְּהֵמָה וְהִרְבִּיעַ עוֹף מָאן דְּאָמַר מֵחֻקּוֹתַי תִּשְׁמוֹרוּ אֵינוֹ חַייָב אֶלָּא אַחַת. מָאן דְּאָמַר מִבְּהֶמְתְּךָ לֹא תַרְבִּיעַ כִּלְאַיִם חַייָב שְׁתַּיִם.

תַּנֵּי אֵין מַרְכִּיבִין זֵתִים בְּרֶכֶב שֶׁל תְּמָרָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא אִילָן בְּאִילָן. רִבִּי יוּדָן בָּעֵי וְלֵית הָדָא פְּלִיגָא עַל רִבִּי לֵוִי. אֶשְׁתְּךְ כְּגֶפֶן פּוֹרִיָה בְּיַרְכְּתֵי בֵיתֶךָ בָּנֶיךָ כִּשְׁתִילֵי זֵתִים סָבִיב לְשׁוּלְחָנֶךָ. מַה זֵיתִים אֵין בָּהֶן הַרְכָּבָה אַף בָּנֶיךָ לֹא יְהֵא בָהֶן פְּסוֹלֶת. הָא מִכְלָל שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן פְּסוֹלֶת. שַׁנְיָיא הִיא הָכָא שֶׁהוּא עָתִיד לְמָתְקָהּ. כְּהָדָא רִבִּי שִׁמְעוֹן בְּרִבִּי הֲוָה מַשְׁקֵי פֵּרְסְתְקֵיהּ יַיִן מְבוּשָּׁל בִּשְׁבִיל לְמָתְקָהּ.

הלכה ח

משנה: אֵין נוֹטְעִין יֶרֶק בְּתוֹךְ סַדִּין שֶׁל שִׁיקְמָא אֵין מַרְכִּיבִין פִּיגָם עַל גַּבֵּי קִיסָּה לְבָנָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא יֶרֶק בְּאִילָן. אֵין נוֹטְעִין יִיחוּר שֶׁל תְּאֵינָה לְתוֹךְ הֶחָצוּב שֶׁיִּהְיֶה מַקּוֹרוֹ. אֵין תּוֹחְבִין זְמוֹרָה שֶׁל גֶּפֶן לְתוֹךְ הָאֲבַטִּיחַ שֶׁתְּהֵא זוֹרֶקֶת מֵימֶיהָ לְתוֹכוֹ מִפְּנֵי שֶׁהוּא אִילָן בְּיֶרֶק. אֵין נוֹתְנִין זֶרַע דְּלַעַת לְתוֹךְ הֶחָלָמוּת שֶׁתְּהֵא מְשַׁמְּרָתוֹ מִפְּנֵי שֶׁהוּא יֶרֶק בְּיֶרֶק.

הלכה: רִבִּי זְכַרְיָה חַתְנֵיהּ דְּרִבִּי לֵוִי בָּעֵי בְּלֹא כָךְ אֵינוֹ אָסוּר מִשּׁוּם זְרָעִים תַּחַת הַגֶּפֶן. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי תִּיפְתָּר בְּמַעֲמִיק שׁוֹרֶשׁ לְמַטָּה מִשְּׁלֹשָׁה טְפָחִים חוּץ לְשִׁשָּׁה. כְּהָדָא דְתַנֵּי שָׁרְשֵׁי פִיאָה הַנִּכְנָסִין לְתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁבְּכֻלָּם. לְמַטָּה מִשְּׁלֹשָׁה טְפָחִים הֲרֵי אֵילּוּ מוּתָּרִין.

הלכה ט

משנה: הַטּוֹמֵן לֶפֶת וּצְנוֹנוֹת תַּחַת הַגֶּפֶן אִם הָיוּ מְקֻצָּת הֶעָלִין מְגוּלִין אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ לֹא מִשּׁוּם כִּלְאַיִם וְלֹא מִשּׁוּם שְׁבִיעִית וְלֹא מִשּׁוּם מַעְשְׂרוֹת וְנִיטָּלִין בַּשַּׁבָּת. הַזּוֹרֵעַ חִיטָּה וּשְׂעוֹרָה כְּאַחַת הֲרֵי זֶה כִלְאַיִם. רִבִּי יוּדָה אוֹמֵר אֵינוֹ כִלְאַיִם עַד שֶׁיְּהוּ שְׁתֵּי חִטִּים וּשְׂעוֹרָה אוֹ חִיטָּה וּשְׁתֵּי שְׂעוֹרִים אוֹ חִטָּה וּשְׂעוֹרָה וְכוּסֶּמֶת.

הלכה: חִזְקִיָּה אָמַר לֹא שָׁנוּ אֶלָּא לֶפֶת וּצְנוֹנוֹת הָא שְׁאָר דְּבָרִים לֹא. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר לֹא שַׁנְיָיא הִיא לֶפֶת הִיא צְנוֹנוֹת הִיא שְׁאָר כָּל הַדְּבָרִים. מַה נָן קַיָּימִין אִי מִשּׁוּם זְרָעִים בְּאֵילֶּן לָמָּה לִי גֶּפֶן וּצְנוֹנוֹת אֲפִילּוּ שְׁאָר כָּל הַדְּבָרִים הָאֵילּוּ. אִי מִשּׁוּם שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה בְּהַשְׁרָשָׁתָן לָמָּה לִי לֶפֶת וּצְנוֹנוֹת אֲפִילּוּ שְׁאָר כָּל הַדְּבָרִים. מִן מַה דְּתַנֵּי רִבִּי חִיָּיא כְּגוֹן אֲגוּדָּה שֶׁל לֶפֶת וַאֲגוּדָּה שֶׁל צְנוֹנוֹת. הֲוֵי לֵית טַעֲמָא דִּלֹּא מִשּׁוּם שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה בְּהַשְׁרָשָׁתָן.

תַּנֵּי פַּגָּה שֶׁטְּמָנָהּ בְּטֵבֶל וַחֲרָרָה שֶׁטְּמָנָהּ בִּגְחָלִים אִם הָיוּ מְקֻצָּתָן מְגוּלִין נִיטָּלִין בַּשַּׁבָּת וְאִם לָאו אֵין נִיטָּלִין בַּשַּׁבָּת. רִבִּי לְעָזָר בָּן תַּדַּאי אָמַר בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ תּוֹחֵב בִּשְׁפּוּד אוֹ בְסַכִּין וְנוֹטְלָן. אַתְיָא דְּרִבִּי לְעָזָר בָּן תַּדַּאי כְּרִבִּי שִׁמְעוֹן דְּתַנֵּי לֹא יִגּוֹר אָדָם אֶת הַכֹּסֶא וְאֶת הַמִּיטָּה וְאֶת הַקַּתֶּדְרָה מִפְּנֵי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה חָרִיץ. רִבִּי שִׁמְעוֹן מַתִּיר. רַבָּא בְשֵׁם רַב הוּנָא רִבִּי חַגַּיי בְשֵׁם רִבִּי זְעִירָא רִבִּי יוֹסֵי בְשֵׁם רִבִּי הִילָא מוֹדִין חֲכָמִים לְרִבִּי שִׁמְעוֹן בְּכֹסֶא שֶׁרַגְלָיו מְשׁוּקָּעוֹת בְּטִיט שֶׁמּוּתָּר לְטַלְטְלוֹ. וּכְמַה דְתֵימַר מוּתָּר לְטַלְטְלוֹ. וְדִכְוָותָהּ מוּתָּר לְהַחֲזִירוֹ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי אוּף נָן תַּנִּינָן נִיטָּלִין בַּשַּׁבָּת. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן הִיא. וְהָא תַּנִּינָן שְׁבִיעִית. אִית לָךְ מֵימַר שְׁבִיעִית דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן. פְּתַר לָהּ שְׁבִיעִית דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן מַתִּיר בִּסְפִיחֵי שְׁבִיעִית וְהָכָא אָמַר הָכֵן. אַף עַל גַּב דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן מַתִּיר בִּסְפִיחֵי שְׁבִיעִית אִית לֵיהּ מִשּׁוּם קְדוּשַּׁת שְׁבִיעִית. אוּף הָכָא אֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ לֹא מִשּׁוּם שְׁבִיעִית וְלֹא מִשּׁוּם קְדוּשַּׁת שְׁבִיעִית.

זֶרַע שְׁנֵי מִינִין בְּבִקְעָה שְׁנֵי מִינִין בְּחוֹרְבָה שְׁנֵי מִינִין וְחִלְקָן גֶּדֶר. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר פָּטוּר. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר חַייָב. מוֹדֶה רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ בְּזוֹרֵעַ עַל גַּבֵּי הַיָּם עַל גַּבֵּי פֵּיטְרָא עַל גַּבֵּי סְלָעִים עַל גַּבֵּי טְרָשִׁים שֶׁהוּא פָּטוּר. מוֹדֶה רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ בְּזוֹרֵעַ עַל מְנָת לְהַתְקִין גֶּדֶר שֶׁהוּא פָּטוּר. אָמַר רִבִּי בָּא קַרְתִּיגֶנְיָא מוֹדֶה רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ לְעִנְיַין שַׁבָּת עַד שֶׁתְּנוּחַ. מַתְנִיתִין פְּלִיגָא עַל רִבִּי יוֹחָנָן הַזּוֹרֵעַ חִיטָּה וּשְׂעוֹרָה כְּאַחַת הֲרֵי זֶה כִלְאַיִם.

פָּתַר לָהּ בִּנְתוּנִים בְּתוֹךְ שִׁשָּׁה עַל שִׁשָּׁה. דְּאָמַר רִבִּי יוֹחָנָן אֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיְּהוּ שִׁשָּׁה עַל שִׁשָּׁה מוּקָּרָחִין בְּתוֹךְ שְׁדֵה תְבוּאָה אוֹ מוּקָּפִין גֶּדֶר.

בְּהָדָא רִבִּי יוּדָה אוֹמֵר אֵינוֹ כִּלְאַיִם. אָמַר רִבִּי זְעִירָא רִבִּי יוּדָה כְּדַעְתֵּיהּ. דְּרִבִּי יוּדָה אָמַר בִּשְׁדֵה יֶרֶק טָפַח. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי מָאן דְּבָעֵי מַקְשַׁייָא עַל הָדָא דְּרִבִּי זְעִירָא יְלִיף הָדָא דְּרִבִּי יוּדָה מִן דְּרַבָּנִין. כְּמַה דְּרַבָּנִין אָמְרִין בְּאִיסּוּר בֵּית רוֹבַע לִלְקוֹת שִׁשָּׁה עַל שִׁשָּׁה. כֵּן רִבִּי יוּדָה אָמַר בְּאִיסּוּר שִׁשָּׁה עַל שִׁשָּׁה לִלְקוֹת טָפַח. וְהָתַנֵּי רִבִּי יוּדָה מַתְּיר. וְקַשְׁייָא מַה טַעְמָא דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ. מִכְּיוָן שֶׁהוֹצִיא מִתּוֹךְ יָדוֹ לְזֶרַע חַיָּיב. וְהָא תַנִּינָן רִבִּי יוּדָה אוֹמֵר אֵינוֹ כִלְאַיִם. פָּתַר לָהּ עַד שֶׁעָה שֶׁתְּנוּחַ. וְהָתַנֵּי רִבִּי יוּדָה מַתְּיר לֹא אֲפִילוּ נָחָה רִבִּי יוּדָה מַתְּיר. אָמַר רִבִּי הִילָא רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ כְּדַעְתֵּיהּ. דְּאָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ בְּשֵׁם חִזְקִיָּה רֹאשׁ תּוֹר מֵחוֹרָבָה מוּתָּר. מַעֲתָּה אֲפִילוּ שְׁנֵי חִיטִּין וּשְׂעוֹרָה. וְכֵן הִיא וְהָתַנִּינָן עַד שֶׁיְּהוּ שְׁנֵי חִיטִּין וּשְׂעוֹרָה אוֹ חִיטָּה אַחַת וּשְׁנֵי שְׂעוֹרִין אוֹ חִיטָּה אַחַת וּשְׂעוֹרָה וְכוּסֶּמֶת. פְּתָרֵי לָהּ חִיטָּה מִיכָּן וְחִיטָּה מִיכָּן גֶּדֶר מִיכָּן וְגֶדֶר מִיכָּן וּשְׂעוֹרָה חֲבוּשָׁה בְּאֶמְצַע. אָמַר רִבִּי מַתַּנְיָא הָדָא דְתֵימַר שֶׁאֵין שָׁם חוֹרָבָה אֲבָל אִם יֵשׁ שָׁם חוֹרָבָה מוּתָּר.

פרק ב

הלכה א

משנה: כָּל סְאָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ רוֹבַע זֶרַע מִמִּין אַחֵר יְמַעֵט. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר יָבוֹר בֵּין מִמִּין אֶחָד בֵּין מִשְּׁנֵי מִינִין. רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר לֹא אָמְרוּ אֶלָּא מִמִּין אֶחָד. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים כָּל שֶׁהוּא כִלְאַיִם בִּסְאָה מִצְטָרֵף לְרוֹבַע. בְּמַה דְּבָרִים אֲמוּרִים תְּבוּאָה בִתְבוּאָה וְקִטְנִית בְּקִטְנִית תְּבוּאָה בְקִטְנִית וְקִטְנִית בִּתְבוּאָה. בֶּאֱמֶת אָמְרוּ זֵירְעוֹנֵי גִינָּה שֶׁאֵינָן נֶאֱכָלִין מִצְטָרְפִין אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה בְּנוֹפֶל לְבֵית סְאָה. אָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן כְּשֵׁם שֶׁאָמְרוּ לְהַחֲמִיר אַף לְהָקֵל. הַפִּשְׁתָּן בִּתְבוּאָה מִצְטָרֶפֶת אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה בְּנוֹפֶל לְבֵית סְאָה.

הלכה: אֲנָן תַּנִּינָן שֶׁיֵּשׁ בָּהּ. אִית תַּנֵּיי תַּנֵּי שֶׁנִּפַּל לְתוֹכָהּ. אָמַר רִבִּי מָנָא מָאן דְּאָמַר שֶׁיֵּשׁ בָּהּ אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה. מָאן דְּאָמַר שֶׁנִּפַּל לְתוֹכָהּ אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן בֵּין כְּמָאן דְּאָמַר שֶׁיֵּשׁ בָּהּ בֵּין כְּמָאן דְּאָמַר שֶׁנִּפַּל לְתוֹכָהּ אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה. מַיי כְדוֹן מָאן דְּאָמַר שֶׁיֵּשׁ בָּהּ בְּתַלּוּשׁ. מָאן דְּאָמַר שֶׁנִּפַּל לְתוֹכָהּ בִּמְחוּבָּר. מַה נָן קַיָּימִין. אִם בְּמִתְכַּוֵּין לְזָרַע אֲפִילוּ חִיטָּה אַחַת אָסוּר. אִם לְעָרֵב אֲפִילוּ כָּל שֶׁהוּא אָסוּר לְעָרֵב. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא אַבָּא בַּר חִייָא בְּשֵׁם רַב הַבּוֹרֵר צְרוֹרוֹת מִתּוֹךְ כֵּירָיו שֶׁל חֲבֵירוֹ חַיָּיב לְהַעֲמִיד לוֹ חִיטִּין יָפוֹת תַּחְתֵּיהֶן. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי זֹאת אוֹמֶרֶת שֶׁהוּא אָסוּר לְעָרֵב. אִם אָמַר אַתְּ שָׁמוּתָּר לְעָרֵב לָמָּה לִי חִיטִּין יָפוֹת תַּחְתֵּיהֶן.

מָכַר לוֹ חִיטִּין יָפוֹת וְנִמְצְאוּ בְּרוּרוֹת. מַהוּ שֶׁיְּנַכֶּה לוֹ דְּמֵי אוֹתוֹ הָרוֹבַע. מִילֵּיהוֹן דְּרַבָּנִין אָמְרִין אֵינוֹ מְנַכֶּה לוֹ דְּמֵי אוֹתוֹ הָרוֹבַע. דְּאָמַר רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא אַבָּא בַּר חִייָא בְּשֵׁם רַב הַבּוֹרֵר צְרוֹרוֹת מִתּוֹךְ חִיטִּין שֶׁל חֲבֵירוֹ חַייָב לְהַעֲמִיד לוֹ חִטִּין יָפוֹת תַּחְתֵּיהֶן. בִּירֵר רוֹבַע אֶחָד וּמָצָא מַהוּ שֶׁיְּנַכֶּה לוֹ דְּמֵי אוֹתוֹ הָרוֹבַע. רִבִּי חִינְנָא וְרִבִּי מָנָא. רִבִּי חִינְנָא אָמַר מְנַכֶּה לוֹ. רִבִּי מָנָא אָמַר אֵינוֹ מְנַכֶּה לוֹ. דְּהוּא אָמַר לֵיהּ אִילּוּ יְהַבְתּוּן לִי הֲוֵינָא צָרַר לוֹן בְּסִירְקֵי מַה דַּהֲוָה זְבוּנָה חֲמֵי הוּא זְבַן.

אֶלָּא בְּשֶׁנִּתְעָרְבוּ דֶּרֶךְ מַכְנֵס. וְהָא תַנִּינָן בֶּאֱמֶת אָמְרוּ זֵירְעוֹנֵי גִינָּה שֶׁאֵינָן נֶאֱכָלִין מִצְטָרְפִין אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה. בְּנוֹפֶל לְבֵית סְאָה. וְתַנֵּי עֲלָהּ בְּגִין קַב וַחֲצִי קַב. וְאֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה לְחֲצִי קַב טָב הוּא כְּלוּם. עַד כָּאן חָשׁוּ לְמַרְאִית הָעַיִן. מִיכַּן וְאֵילַךְ לֹא חָשׁוּ לְמַרְאִית הָעַיִן.

יְמָעֵט. כְּאֵי זֶה צַד הוּא מְמָעֵט אוֹ פּוֹחֵת מִן הָרוֹבַע אוֹ מוֹסִיף עַל הַסְּאָה. לֹא כֵן אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן רִבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן כָּל הָאִיסּוּרִין שֶׁרִיבָּה עֲלֵיהֶן שׁוֹגֵג מוּתָּר מֵזִיד אָסוּר. תַּמָּן אַתְּ מַרְבֶּה לְבַטֵּל אִיסּוּר תּוֹרָה. בְּרַם הָכָא אַתְּ מַרְבֶּה לְבַטֵּל מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן.

רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר יָבֶרֶר. מַה טַעְמָא דְּרִבִּי יוֹסֵי. מִכֵּיוָן שֶׁהִתְחִיל בְּרוֹבַע צָרִיךְ לְהַשְׁלִים אֶת כָּל הָרוֹבַע. מוֹדֶה רִבִּי יוֹסֵי שֶׁאִם הָיָה שָׁם פָּחוֹת מִן הָרוֹבַע מִשָּׁעָה רִאשׁוֹנָה אֵינוֹ זָקוּק לוֹ. הֵיךְ עֲבִידָה. הָיָה שָׁם רוֹבַע אֶחָד מִשְּׁנֵי מִינִין בּוֹרֵר מִין אֶחָד וְדָיוֹ אוֹ צָרִיךְ לָבוּר אֶת כּוּלּוֹ.

רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר לֹא אָמְרוּ אֶלָּא מִין אֶחָד שְׁנֵי מִינִין לֹא. עַד הֵיכָן. עַד רוּבָּהּ שֶׁל סְאָה. חָזַר וְהוֹסִיף חֲזָרָה הַתְּבוּאָה לְהֶתֵּירָהּ. כְּמַה דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר אֵין שְׁנֵי מִינִין מִצְטָרְפִין לְאִסּוּר. כֵּן הוּא אָמַר הָכָא אֵין שְׁנֵי מִינִין מִצְטָרְפִין לְהֵיתֵר. הֵיךְ עֲבִידָא. הָיָה שָׁם עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם רְבָעִים וּמֻחֲצָה שֶׁל חִיטִּים וַחֲצִי רוֹבַע שְׂעוֹרִין וְנָפַל לְתוֹכוֹ פָּחוֹת מֵרוֹבַע עֲדַשִּׁים אֲפִילּוּ כֵּן אֵין שְׁנֵי מִינִין מִצְטָרְפִין לְהֵיתֵר.

וְתַנֵּי עֲלָהּ כְּגוֹן שְׁלֹשֶׁת קַבִּין וְאַרְבָּעַת קַבִּין הָא קַבַּיִים אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבַּע. בֶּאֱמֶת אָמַר רִבִּי לָעְזָר כָּל מָקוֹם שֶׁשָּׁנוּ בֶּאֱמֶת הֲלָכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי. וְתַנֵּי עֲלָהּ כְּגוֹן קַב וַחֲצִי קַב. הָא קַבַּיִים בְּרוֹבַע. הָכָא אַתְּ אָמַר קַבַּיִים בְּרוֹבַע. וְהָכָא אַתְּ אָמַר קַבַּיִים אֶחָד מֵעֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה.

רִבִּי זְעִירָא וְרִבִּי אַבוּנָא בְּשֵׁם רַב הוּנָא. חַד אָמַר תִּשְׁעַת קַבִּין וְחָרָנָה אָמַר עַד שְׁמוֹנֶה.

תִּשְׁעָה וַעֲשָׂרָה מַהוּ שֶׁיְּצָטָרְפוּ. אִיתָא חֲמִי תִּשְׁעָה וּשְׁלֹשָׁה מִצְטָרְפִין. תִּשְׁעָה וַעֲשָׂרָה לֹא כָּל שֶׁכֵּן.

רִבִּי אָבִין וְרִבִּי חֲנִינָה תְּרוַיְהוֹן אָמְרִין סְאָה חוֹלֶקֶת בֵּיניֵיהוֹן וְרוֹבַע סְאָה אָסוּר בִּשְׁלֹשֶׁת קַבִּין וְרוֹבַע שְׁלֹשֶׁת קַבִּין אָסוּר בִּסְאָה. רוֹבַע סְאָה אָסוּר בְּתִשְׁעַת קַבִּין וְרוֹבַע תִּשְׁעַת קַבִּין אֲסוּרִין

בְּסָאָה. שְׁלֹשֶׁת רְבָעִים שֶׁל פִּשְׁתָּן אוֹסְרִין בִּסְאָה. הֵיךְ עֲבִידָא. אֲתַר דִּזְרַע רוֹבַע דְּחִיטִּין זְרַע תְּלָתָא רוֹבָעִין דְּכִיתָּן.

הלכה ב

משנה: הָיְתָה שָׂדֵהוּ זְרוּעָה חִטִּים וְנִמְלַךְ לְזוֹרְעָהּ שְׂעוֹרִים יַמְתִּין לָהּ עַד שֶׁיַּתְלִיעַ וְיוֹפֵךְ וְאַחַר כָּךְ יִזְרַע. אִם צָמְחָה לֹא יֹאמַר אֶזְרַע וְאַחַר כָּךְ אוֹפֵךְ. אֶלָּא הוֹפֵךְ וְאַחַר כָּךְ זוֹרֵעַ. כַּמָּה יְהֵי חָרוּשׁ כְּתַלְמֵי הָרְבִיעָה. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר כְּדֵי שֶׁלֹּא יְשַׁייֵר רוֹבַע לְבֵית סְאָה.

הלכה: עַד כַּמָּה הִיא מַזְרַעַת עַד כְּדֵי שֶׁתְּהֵא בָאָרֶץ שִׁלְשָׁה יָמִים בְּמָקוֹם הַטִּינָּא אֲבָל לֹא בְּמָקוֹם הַגְּרִיד בְּעֶיָא הִיא יְתֵר. וְתַנֵּי כֵן מִקְצַת הַיּוֹם כְּכוּלּוֹ בְּמָקוֹם הַטִּינָּא וְאִם צִימְּחָה וְהוֹרִיד בְּהֶמְתּוֹ לְתוֹכָהּ וְקִירְטְמָתָהּ הֲרֵי זוּ מוּתֶּרֶת.

מַה טַּעְמָא דְּרַבָּנִין. מִכֵּיוָן שֶׁנָּתַן דַּעְתּוֹ לַחֲרוֹשׁ אֲפִילּוּ לֹא רָצַף. תַּנֵּי. אַבָּא שָׁאוּל אוֹמֵר אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לְהָיוֹת חוֹרֵשׁ דַּיִק אֶלָּא כְּתַלְמֵי הָרְבִיעָה. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר זָנָב הַסּוּס הָיְתָה נִקְרֵאת כְּדֵי שֶׁיְּהֵא סוֹף עֶפְרָהּ שֶׁל זוֹ נוֹגֵעַ בְּזוֹ וְסוֹף עֶפְרָהּ שֶׁל זוֹ נוֹגֵעַ בְּזוֹ. מַה טַּעְמָא דְּאַבָּא שָׁאוּל מִכֵּיוָן שֶׁהִתְחִיל בְּרוֹבַע דַּייוֹ. מַה אַבָּא שָׁאוּל כְּרִבִּי יוֹסֵי כְּרַבָּנִין הוּא דְּרַבָּנִין אָמְרֵי מִכֵּיוָן שֶׁנָּתַן דַּעְתּוֹ לַחֲרוֹשׁ אֲפִילּוּ לֹא רָצַף. אָבָא שָׁאוּל אוֹמֵר מִכֵּיוָן שֶׁהִתְחִיל דַּעְתּוֹ בְּרוֹבַע דַּייוֹ. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר צָרִיךְ לְהַשְׁלִים אֶת כָּל הָרוֹבַע.

הלכה ג

משנה: זְרוּעָה וְנִמְלַךְ לִיטָּעָהּ לֹא יֹאמַר אֶטַּע וְאַחַר כָּךְ אוֹפֵךְ. אֶלָּא הוֹפֵךְ וְאַחַר כָּךְ נוֹטֵעַ. נְטוּעָה וְנִמְלַךְ לְזוֹרְעָהּ לֹא יֹאמַר אֶזְרַע וְאַחַר כָּךְ אֲשָׁרֵשׁ. אֶלָּא מְשָׁרֵשׁ וְאַחַר כָּךְ זוֹרֵעַ. אִם רָצָה גּוֹמֵם עַד פָּחוֹת מִטֶּפַח וְזוֹרֵעַ וְאַחַר כָּךְ מְשָׁרֵשׁ. הָיְתָה שָׂדֵהוּ זְרוּעָה קַנְבֵּס אוֹ לוּף לֹא יְהֵא זוֹרֵעַ וּבָא עַל גַּבֵּיהֶן שֶׁאֵינָן עוֹשִׂין אֶלָּא לִשְׁלֹשׁ שָׁנִים. תְּבוּאָה שֶׁעָלוּ בָהּ סְפִיחֵי אִסְטִיס וְכֵן מָקוֹם הַגְּרָנוֹת שֶׁעָלוּ בָהֶן מִינִין הַרְבֵּה וְכֵן תִּלְתָּן שֶׁהֶעֱלַת מִינֵי עֲשָׂבִים אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לְנַכֵּשׁ. וְאִם נִיכֵּשׁ אוֹ כִיסַּח אוֹמֵר לוֹ עֲקוֹר אֶת הַכֹּל חוּץ מִמִּין אֶחָד.

הלכה: תַּנֵּי סוֹמְכִין עוֹמְרִין בְּצַד גְּפָנִים. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי הָדָא אָמְרָה שֶׁאָסוּר לִיטַּע בְּצַד קָמָה יְבִישָׁה גֶּפֶן יָבֵשׁ. מַהוּ לִזְרֹעַ בְּצַד גְּפָנִים יְבִישׁוֹת. נִישְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא גֶּפֶן שֶׁיָּבְשָׁה אָסוּרָה וְאֵינָהּ מְקַדֶּשֶׁת. וְאָמַר רִבִּי לְעָזָר דְּרִבִּי מֵאִיר הִיא דְּרִבִּי מֵאִיר אָמַר אֲפִילּוּ גֶּפֶן הַצָּמֵר אָסוּר וְאֵינוֹ מְקַדֵּשׁ.

הָדָא אָמְרָה שֶׁמּוּתָּר לִזְרֹעַ בְּצַד גְּפָנִים יְבִישׁוֹת וְאִם צָמְחוּ מוּתָּרוֹת לְשֶׁעָבַר וַאֲסוּרוֹת לְעָתִיד לָבוֹא. כְּהָדָא רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה גָּם כְּרַמַּיָּא אָמַר לְאָרִיסֵיהּ פּוּק זְרַע. מִן דִּזְרַע צָמְחִין. אָמַר לֵיהּ פּוּק חָצוֹד. מִן דַּחֲצַד אַרְטְבִין אָמַר לֵיהּ פּוּק סְמַךְ. רִבִּי זְעִירָא בָּעֵי עַד כְּדוֹן כְּרִבִּי

שְׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה שֶׁהוּא אָמַר לְדַעַת גְּמוּרָה. שְׁאָר בְּנֵי אָדָם שֶׁאֵינָן אוֹמְרִין לְדַעַת גְּמוּרָה. חָזַר וְאָמַר אֲפִילּוּ רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אֵינוֹ אוֹסֵר אֶלָּא מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן.

תְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ הָיוּ מְלַקְּטִין עֲשָׂבִים מִכָּל מָקוֹם חוּץ מִשְּׂדֵה תִּלְתָּן. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא בְּשֵׁם רִבִּי יִצְחָק בַּר נַחְמָן בְּשֶׁזְּרָעָהּ לְעָמִיר הִיא מַתְנִיתָא. וְהָא תַנִּינָן וְכֵן תִּלְתָּן שֶׁהֶעֱלָת מִינֵי עֲשָׂבִים אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לְנַכֵּשׁ. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא בְּשֵׁם גַּרְמֵיהּ בְּשֶׁהֶעֱלָת לְזֶרַע. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי וְכִי לֹא בָא יְהוֹשֻׁעַ לְפָרֵשׁ אֶלָּא לְעוֹבְרֵי עֲבֵירָה. עָבַר עֲבֵירָה אָסוּר מִשּׁוּם גֵּזֶל. לֹא עָבַר עֲבֵירָה מוּתָּר מִשּׁוּם גֵּזֶל הֲוֵי לֹא שַׁנָּייָא הִיא שֶׁזְּרָעָהּ לְזֶרַע הִיא שֶׁזְּרָעָהּ לְעָמִיר. וְהַתַּנִּינָן וְכֵן תִּלְתָּן שֶׁהֶעֱלָת מִינֵי עֲשָׂבִים אֵין מְחַיְּבִין אוֹתוֹ לְנַכֵּשׁ. אִם אֶת שֶׁדַּעְתּוֹ עֲלֵיהֶן יְחַיְּבוּ אוֹתוֹ לְנַכֵּשׁ. רִבִּי אָחָא בְּשֵׁם רִבִּי מֵיישָׁא רוֹצֶה הֵן בָּהֶן כְּאִלּוּ עֲקוּרִין וּמוּנָּחִין לְפָנָיו. מַעֲתָּה מָצָא כִלְאַיִם בְּכָרֶם יְהוּ אֲסוּרִין מִשּׁוּם גֵּזֶל שֶׁהוּא רוֹצֶה בָּהֶן כְּאִלּוּ עֲקוּרִין וּמוּנָּחִין לְפָנָיו. רִבִּי יוֹסֵי לֹא אָמַר כֵּן אֶלָּא שֶׁבְּסוֹף הוּא רוֹצֶה בָּהֶן כְּאִלּוּ עֲקוּרִין וּמוּנָּחִין לְפָנָיו. מַעֲתָּה מָצָא כִלְאַיִם בְּכָרֶם יְהוּ אֲסוּרִין מִשּׁוּם גֵּזֶל שֶׁבְּסוֹף הוּא רוֹצֶה בָּהֶם כְּאִלּוּ עֲקוּרִין וּמוּנָּחִין לְפָנָיו. כָּאן יֵשׁ לוֹ עִם מִי לְהִיכָּנֵס. וְכָאן אֵין לוֹ עִם מִי לְהִיכָּנֵס. רַב נַחְמָן אָמַר רִבִּי מָנָא בָּעֵי הַגַּע עַצְמָךְ שֶׁהָיָה שָׁם שָׂדֶה אֲחֶרֶת שֶׁל תִּלְתָּן סְמוּכָה לוֹ הֲרֵי יֵשׁ לוֹ עִם מִי לְהִיכָּנֵס. מֵילֵיהוֹן דְּרַבָּנִין פְּלִיגִין. דְּאָמַר רִבִּי זְרִיקָן בְּשֵׁם דְּבֵית רִבִּי יַנַּאי כָּל הַסְּפִחִין מוּתָּרִין חוּץ מִן הָעֹלִין בְּשִׂדֵּה בוּר בְּשִׂדֵּה נִיר בְּשִׂדֵּה כֶרֶם וְאָמַר חוּץ מִשְּׂדֵה תִּלְתָּן שֶׁזְּרָעָן לְזֶרַע. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי מֵילְתָא דְּרִבִּי יוֹחָנָן מְסַיְּיעָא לִי. מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁלִּקַּח יְרָקָה שֶׁל גִּינָּה מִן הַגּוֹי. אָתָא וְשָׁאַל לְרִבִּי יוֹחָנָן. אָמַר לֵיהּ צֵא וּלְקוֹט וּלְפִי הַשּׁוּק מָכוֹר. הוֹתִיב רִבִּי אַבָּהוּ קוֹמֵי רִבִּי יוֹחָנָן וְהָא תַנִּינָן וְכֵן מָקוֹם הַגְּרָנוֹת שֶׁעָלוּ בָהֶן מִינִין הָרַבֶּה. אָמַר לֵיהּ מְקוֹמוֹ מוֹכִיחַ עָלֶיהָ שֶׁאֵינוֹ רוֹצֶה בְּקִיּוּמוֹ. וְיָתְבִינָא כָּאן אָסוּר מִשּׁוּם גֵּזֶל וְכָאן מוּתָּר מִשּׁוּם גֵּזֶל. הֵיךְ אַתְּ מֵשִׁיבִינִי דָּבָר שֶׁהוּא אָסוּר מִשּׁוּם גֵּזֶל עִם דָּבָר שֶׁהוּא מוּתָּר מִשּׁוּם גֵּזֶל. כְּהַהִיא דְּאָמַר רִבִּי אִימִּי עֲשִׂירִים הָיוּ בְתִשּׁוּבוֹת. אוֹ יֵיבָא כְּהַהִיא דְּאָמַר רִבִּי נָסָא כְּאִינַּשׁ דְּאִית בֵּיהּ תְּרֵין טַעֲמִין וְהוּא מֵתִיב חַד מִינְהוֹן.

הלכה ד

משנה: הָרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת שָׂדֵהוּ מֵשֶׂר מִשָּׂר מִכָּל מִין בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים שְׁלֹשָׁה תְלָמִין שֶׁל פִּתְיחַ. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים מְלוֹא הָעוֹל הַשָּׁרוֹנִי. וּקְרוֹבִים דִּבְרֵי אֵלּוּ לְהֵיוֹת כְּדִבְרֵי אֵלּוּ.

הלכה: רִבִּי זְעִירָא רִבִּי לְעָזָר בְּשֵׁם רִבִּי חִייָה רוֹבָא עוֹשֶׂה שְׁתֵּי אַמּוֹת עַל שְׁתֵּי אַמּוֹת וּמֵיצַר וְהוֹלֵךְ אֲפִילּוּ כָּל שֶׁהוּא. אָמַר רִבִּי יוֹנָה הָדָא דְתֵימַר בַּעֲשׂוּיָה מֵשָׁרִין מֵשָׁרִין אֲבָל בַּעֲשׂוּיָה מֵשָׂר אֶחָד לֹא בְדָא. וְאַתְיָא כַּיי דְּאָמַר רִבִּי יַנַּאי יְכִיל אֲנָא זְרַע חַקְלִי חַמְשִׁין מִינִין עֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה מִיכָּא וְעֶשְׂרִין וַחֲמִשָּׁה מִיכָּא. אַף בִּשְׁתֵּי שׁוּרוֹת כֵּן. מַעֲתָּה אֲפִילּוּ בֵּינוֹ

לְבֵין חֲבֵירוֹ מוּתָּר. אַף בְּחוֹרֶבָה כֵּן. אוֹ יֵיבֹה כַּיי דְּאָמַר רֵישׁ לָקִישׁ בְּשֵׁם חִזְקִיָּה רֹאשׁ תּוֹר הַבָּא מֵחוֹרֶבָה מוּתָּר. רִבִּי אוֹמֵר מַתְחִיל בֵּית רוֹבַע וּמֵיצַר וְהוֹלֵךְ עַד שְׁלֹשָׁה תְלָמִין שֶׁל פָּתִיחַ. וְלֵית לֵיהּ לְרִבִּי תְּבוּאָה בְּתְבוּאָה בֵּית רוֹבַע. תַּמָּן בְּמִרוּבַּע וְכָאן בְּמֵישָׁר. וְלֵית לְרַבָּנִין מֵישָׁר. אָמַר רִבִּי יוּדָן סוֹף מֵישָׁר לְרִבִּי תְּחִילַת מֵשָׁר לְרַבָּנִין.

רִבִּי לָעְזָר שָׁאַל הָיְתָה שָׁדֶה קְטַנָּה מַהוּ. נִישְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא רִבִּי לָעְזָר בַּר שִׁמְעוֹן אַבָּא יוֹסֵי בֶּן יוֹחָנָן אִישׁ יְנוֹחַ אָמַר בִּגְדוֹלָה חֲמִשִּׁים אַמּוֹת. וּבִקְטַנָּה עַל פִּי רוּבָּהּ. מַה אִם אֵילּוּ שֶׁנִּתְנוּ שִׁיעוּר לִגְדוֹלָה לֹא נִתְנוּ שִׁיעוּר לִקְטַנָּה. חֲכָמִים שֶׁלֹּא נָתְנוּ שִׁיעוּר לִגְדוֹלָה לֹא כָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא יִתְּנוּ שִׁיעוּר לִקְטַנָּה.

הלכה ה

משנה: הָיָה רֹאשׁ תּוֹר חִטִּים וְנִכְנַס בְּתוֹךְ שֶׁל שְׂעוֹרִים מוּתָּר מִפְּנֵי שֶׁהוּא נִרְאֶה כְּסוֹף שְׂדֵהוּ. שֶׁלּוֹ חִטִּים וְשֶׁל חֲבֵירוֹ מִין אֶחָד מוּתָּר לִסְמוֹךְ לוֹ מֵאוֹתוֹ הַמִּין. שֶׁלּוֹ חִטִּים וְשֶׁל חֲבֵירוֹ חִטִּים מוּתָּר לִסְמוֹךְ לוֹ תֶּלֶם שֶׁל פִּשְׁתָּן וְלֹא תֶּלֶם שֶׁל מִין אֶחָד. רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר אֶחָד זֶרַע פִּשְׁתָּן וְאֶחָד כָּל הַמִּינִין. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר אַף בְּאֶמְצַע שְׂדֵהוּ מוּתָּר לִבְדּוֹק בְּתֶלֶם שֶׁל פִּשְׁתָּן.

הלכה: רֵישׁ לָקִישׁ בְּשֵׁם חִזְקִיָּה רֹאשׁ תּוֹר הַבָּא מֵחוֹרֶבָה מוּתָּר. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן לֹא שָׁנוּ אֶלָּא הָיָה רֹאשׁ תּוֹר הָא רֹאשׁ תּוֹר הַבָּא מֵחוֹרֶבָה אָסוּר.

חִזְקִיָּה אָמַר מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בֵּית רוֹבַע וְכָל שֶׁהוּא. אוֹתוֹ כָּל שֶׁהוּא זוֹרֵעַ לְתוֹכוֹ כָּל מִין שֶׁיִּרְצֶה. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן אֵינוֹ זוֹרֵעַ לְתוֹכוֹ אֶלָּא מִין אֶחָד בְּלִבַּד. אָמַר רִבִּי זְעִירָא מוֹדֶה רִבִּי יוֹחָנָן שֶׁאִם הָיָה בֵּית רוֹבַע וּמֶחֱצָה שֶׁהוּא זוֹרֵעַ חֲצִי רוֹבַע מִיכָּן וַחֲצִי רוֹבַע מִיכָּן אוֹתוֹ חֲצִי רוֹבַע נִידּוֹן לְכָאן וּלְכָאן. מַתְנִיתָא פְּלִיגָא עַל רִבִּי יוֹחָנָן הָיוּ לוֹ שָׁתוֹת אַחַת זְרוּעָה חִיטִּין וְאַחַת זְרוּעָה שְׂעוֹרִין מוּתָּר לְהָבִיא תֶּבֶן בֵּנָתַיִם וְלִזְרֹעַ אַחַת חִיטָּה וְאַחַת שְׂעוֹרָה מִפְּנֵי שֶׁהַחִיטִּין נִרְאוֹת בְּסוֹף שָׂדֵהוּ שֶׁל חִיטִּין וּשְׂעוֹרִין בְּסוֹף שָׂדֵהוּ שֶׁל שְׂעוֹרִין. מַה עָבַד לֵיהּ רִבִּי יוֹחָנָן. פָּתַר לָהּ כְּרִבִּי לִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב. דְּרִבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אָמַר אֲפִילּוּ חִיטָּה אַחַר חִיטָּה נִכְנֶסֶת לְתוֹךְ שֶׁל שְׂעוֹרִין וּשְׂעוֹרָה אַחַר שְׂעוֹרָה נִכְנֶסֶת לְתוֹךְ חִיטִּין מוּתָּר. מִפְּנֵי שֶׁהַחִיטָּה אַחַר חִיטָּה נִכְנֶסֶת לְתוֹךְ שֶׁל שְׂעוֹרִין חיטים וּשְׂעוֹרָה אַחַר שְׂעוֹרָה נִכְנֶסֶת לְתוֹךְ שֶׁל שעורין. אֲבָל אִם הָיְתָה חִיטָּה אַחַת מוּבְלַעַת לְתוֹךְ שֶׁל שְׂעוֹרָה אוֹ שְׂעוֹרָה אַחַת מוּבְלַעַת בְּשֶׁל חִיטִּין הֲרֵי זֶה אָסוּר.

מַה נָן קַיָּימִין. אִם בְּמִתְכַּוֵּין לִבְדּוֹק אֲפִילּוּ בְּאֶמְצַע שָׂדֵהוּ מוּתָּר. אִם בְּשֶׁאֵינוֹ מִתְכַּוֵּין לִבְדּוֹק לָמָּה לִי זֶרַע פִּשְׁתָּן אֲפִילּוּ שְׁאָר כָּל הַמִּינִין. בְּמִתְכַּוֵּין לִבְדּוֹק אֲנָן קַיָּימִין. רִבִּי יוֹסֵי לֹא חָשַׁשׁ לְמַרְאִית הָעַיִן וְרַבָּנִין חָשְׁשׁוּ לְמַרְאִית הָעַיִן.

רִבִּי שְׁמוּאֵל בְּשֵׁם רִבִּי זְעִירָא דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן הִיא דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר אֵין אָדָם מַקְדִּישׁ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ. רַב אָמַר אֵין אָדָם חוֹבֵשׁ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ. אָמַר רִבִּי יוֹנָה אַתְיָא דְּרַב כְּרִבִּי שִׁמְעוֹן. כְּמַה דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר אֵין אָדָם מַקְדִּישׁ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ כֵּן רַב אָמַר אֵין אָדָם חוֹבֵשׁ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ. בְּרַם כְּרַבָּנִין לָא אַתְיָא.

הלכה ו

משנה: אֵין סוֹמְכִין לִשְׁדֵה תְבוּאָה חַרְדָּל וַחֲרִיעַ אֲבָל סוֹמְכִין לִשְׁדֵה יָרָקוֹת חַרְדָּל וַחֲרִיעַ. סוֹמֵךְ לְבוּר וּלְנִיר וּלְגָפָה וּלְדֶרֶךְ וּלְגֶדֶר שֶׁהוּא גָבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים וּלְחָרִישׁ שֶׁהוּא עָמוֹק עֲשָׂרָה וְרָחַב אַרְבָּעָה וּלְאִילָן שֶׁהוּא מֵיסַךְ עַל הָאָרֶץ וּלְסֻלַּע שֶׁהוּא גָבוֹהַּ עֲשָׂרָה וְרָחַב אַרְבָּעָה.

הלכה: מַהוּ חֲרִיעַ מוֹרִיקָא.

כֵּינִי מַתְנִיתָא אֵין מַקְּיפִין הָא לִסְמוֹךְ סוֹמְכִין. מַתְנִיתִין דְּרִבִּי יוּדָה. דְּתַנֵּי אֵין מַקְּיפִין חַרְדָּל וַחֲרִיעַ אֶלָּא לְחִסָּיוֹת בַּלְּבַד דִּבְרֵי רִבִּי מֵאִיר. רִבִּי יוּדָה אוֹמֵר לַכֹּל מַקְּיפִין חַרְדָּל וַחֲרִיעַ חוּץ מִן הַתְּבוּאָה. רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר לַכֹּל מַקְּיפִין חַרְדָּל וַחֲרִיעַ. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר עֲרוּגוֹת קְטָנוֹת שֶׁל יֶרֶק מַקְּיפִין אוֹתָן חַרְדָּל וַחֲרִיעַ.

תַּנֵּי מוּתָּר הוּא אָדָם לִזְרֹעַ בְּתוֹךְ שָׂדֵהוּ שׁוּרָה שֶׁל חַרְדָּל וַחֲרִיעַ וּבִלְבַד שֶׁיַּעֲשֶׂה אוֹרֶךְ שׁוּרָה אוֹרֶךְ עֶשֶׂר אַמּוֹת וּמֶחֱצָה עַל רוֹחַב מְלוֹאוֹ. אָמַר רִבִּי לָעְזָר לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שָׂדֶה קְטַנָּה. הָא בִגְדוֹלָה לֹא. אִי זוֹ הִיא גְדוֹלָה וְאִי זוֹ הִיא קְטַנָּה. אִם יֵשׁ בֵּין בַּד לְבַד בֵּית רוֹבַע זוֹ הִיא גְדוֹלָה. וְאִם לָאו זוֹ הִיא קְטַנָּה. לֵית הָדָא פְלִיגָא עַל רִבִּי יוֹחָנָן. דְּרִבִּי יוֹחָנָן אָמַר רֹאשׁ תּוֹר הַבָּא בְּחוֹרְבָה אָסוּר. תַּמָּן לִזְרָעִין וְכָאן לִירָקוֹת. אַף עַל גַּב דְּרִבִּי יוֹחָנָן פְּלִיג בִּזְרָעִים מוֹדֶה הוּא הָכָא בִּירָקוֹת.

גְּרִיד מוּתָּר לִיזְרֹעַ בּוֹ כָּל מִין שֶׁיִּרְצֶה. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן וּבִלְבַד שֶׁיַּעֲשֶׂה שְׁלֹשָׁה בְתוֹךְ שִׁשָּׁה וּשְׁלֹשָׁה שֶׁהֵן סְמוּכִין לְגֶדֶר כִּגְרִיד. הָיוּ שְׁלוֹשָׁה בְתוֹךְ שִׁשָּׁה וְאֶחָד חוּץ לְשִׁשָּׁה מֵאַחַר שֶׁהוּצְלוּ אֵילּוּ אַף זֶה הוּצַל. הָיוּ שְׁנַיִם בְּתוֹךְ שִׁשָּׁה וְאֶחָד חוּץ לְשִׁשָּׁה. מֵאַחַר שֶׁלֹּא הוּצְלוּ אֵילּוּ אַף זֶה לֹא הוּצַל. הָיָה שָׁם גְּרִיד שׁוּרָה וְשׁוּרָה גֶּדֶר וְשׁוּרָה חוֹבְשִׁין אֶת הַשּׁוּרָה גַּבֵּי שֶׁל גֶּדֶר בְּשָׁדוֹת. שְׁתֵּי שָׂדוֹת זוֹ עַל גַּבֵּי זוֹ. הָעֶלְיוֹנָה סְמוּכָה לְחָרִישׁ. וְהַתַּחְתּוֹנָה סְמוּכָה לְגֶדֶר. דְּבֵי רִבִּי יַנַּאי אָמְרֵי גֶּדֶר מוּתָּר לִזְרוֹעַ בּוֹ כָּל מִין תּוֹרְבְּכִינָה. וְגֶדֶר יֵשׁ בּוֹ לְהָקֵל וְיֵשׁ בּוֹ לְהַחֲמִיר. הֵיךְ עֲבִידָא פָּחוֹת מִבֵּית רוֹבַע מוּקְרָח בְּתוֹךְ שְׂדֵה תְבוּאָה אָסוּר לִזְרוֹעַ בּוֹ. הִקִּיפוֹ גֶּדֶר מוּתָּר. בֵּית רוֹבַע בְּבִקְעָה מוּתָּר לִזְרֹעַ בּוֹ שְׁנֵי מִינִין. הִקִּיפוֹ גֶּדֶר אָסוּר.

גֶּדֶר מַהוּ שֶׁיְּצַיֵּיל אֶת הַזְּרָעִים. גְּרִיד זְרוּעַ מַהוּ שֶׁיְּצַיֵּיל אֶת הַיֶּרֶק. רִבִּי שְׁמוּאֵל בְּשֵׁם רִבִּי זְעִירָא שָׁמַע לָהּ מִן הָדָא. וְסוֹמֵךְ לְשָׁרְשֵׁי אִילָן שֶׁיִּבָּשׁוּ. לֹא אָמַר אֶלָּא יָבְשׁוּ הָא לַח אָסוּר. רִבִּי

יוֹסֵי שָׁמַע לֵיהּ מִן הָדָא סוֹמֵךְ לְבוּר וּלְנִיר וּלְגָפָה לְדֶרֶךְ וּלְגֶדֶר שֶׁהוּא גָבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים. הָדָא אָמְרָה שֶׁגֶּדֶר זָרוּעַ מַצִּיל אֶת הַזְּרָעִים. אֲפִילוּ תֵימָא וּלְגֶדֶר שֶׁהוּא גָבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים אֵין גֶּדֶר זָרוּעַ מַצִּיל אֶת הַזְּרָעִים. שַׁנְיָיא הִיא הָכָא שֶׁהוּא גֶּדֶר זָרוּעַ וְאֵין גֶּדֶר זָרוּעַ מַצִּיל אֶת הַזְּרָעִים.

רִבִּי יוּדָן בָּעֵי גְּרִיד וּמֶשֶׁךְ מַהוּ שֶׁיִּצְטָרְפוּ. הֵיךְ עֲבִידָא הָיָה שָׁם מָקוֹם אוֹרֶךְ עֶשֶׂר אַמּוֹת וּמֶחֱצָה עַל רוֹחַב שִׁשָּׁה אֵינוֹ צָרִיךְ גְּרִיד. עָשָׂה גְּרִיד מִיכָּן מוּתָּר לִסְמוֹךְ שְׁתֵּי רוּחוֹתָיו.

תַּנֵּי רִבִּי יוֹנָתָן בֶּן יוֹסֵי אוֹמֵר הָיָה שָׁם סֶלַע אֲרוּכָּה עֲשָׂרָה וְרָחַב אַרְבָּעָה מוּתָּר לִסְמוֹךְ לוֹ מִשְּׁתֵּי רוּחוֹתֶיהָ. הָיְתָה עֲשָׂרָה עַל עֲשָׂרָה מוּתָּר לִסְמוֹךְ לָהּ מֵאַרְבַּע רוּחוֹתֶיהָ.

הלכה ז

משנה: הָרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת שְׁדֵהוּ קָרַחַת קָרַחַת מִכָּל מִין עוֹשֶׂה עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע קָרְחוֹת לְבֵית סָאָה מְקֻרָחַת בֵּית רוֹבַע וְזוֹרֵעַ בְּתוֹכָהּ כָּל מִין שֶׁיִּרְצֶה. הָיְתָה קָרַחַת אַחַת אוֹ שְׁתַּיִם זוֹרְעָן חַרְדָּל. שֶׁלֹּשׁ לֹא יִזְרַע חַרְדָּל מִפְּנֵי שֶׁהִיא נִרְאֵית כִּשְׁדֵה חַרְדָּל דִּבְרֵי רִבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִין תֵּשַׁע קָרְחוֹת מוּתָּרוֹת וְעֶשֶׂר אֲסוּרוֹת. רִבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר אֲפִילוּ כָּל שְׂדֵהוּ בֵּית כּוֹר לֹא יַעֲשֶׂה בְּתוֹכָהּ חוּץ מִקָּרַחַת אַחַת.

הלכה: רִבִּי חִזְקִיָּה רִבִּי יָסָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן עַל רֹאשָׁהּ רִבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אֲפִילוּ חֲבוּשׁוֹת אֲפִילוּ סְמוּכוֹת. וְרַבָּנִין אָמְרִין וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהוּ לֹא חֲבוּשׁוֹת וְלֹא סְמוּכוֹת. הֵיךְ עֲבִידָא תִּלַּת וְתַרְתֵּיי וְחָדָא וְתַרְתֵּיי וְחָדָא.

הלכה ח

משנה: כָּל שֶׁהוּא בְּתוֹךְ בֵּית רוֹבַע עוֹלֶה בְמִידַּת בֵּית רוֹבַע. אֹכֶל הַגֶּפֶן וְהַקֶּבֶר וְהַסֶּלַע עוֹלִין בְּמִידַּת בֵּית רוֹבַע. תְּבוּאָה בְתְבוּאָה בֵּית רוֹבַע יֶרֶק בְּיֶרֶק שִׁשָּׁה טְפָחִים. תְּבוּאָה בְיֶרֶק וְיֶרֶק בִּתְבוּאָה בֵּית רוֹבַע. רִבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר יֶרֶק בִּתְבוּאָה שִׁשָּׁה טְפָחִים. תְּבוּאָה נוֹטָה עַל גַּבֵּי תְבוּאָה וְיֶרֶק עַל גַּבֵּי יֶרֶק. תְּבוּאָה עַל גַּבֵּי יֶרֶק וְיֶרֶק עַל גַּבֵּי תְבוּאָה. הַכֹּל מוּתָּר חוּץ מִדַּלַּעַת יְוונִית. רִבִּי אוֹמֵר אַף הַקִּישׁוּת וּפוּל הַמִּצְרִי וְרוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵיהֶם מִדְּבָרַי.

הלכה: רִבִּי בּוּן בַּר חִייָה בְּשֵׁם רִבִּי זְעִירָא לֹא שָׁנוּ אֶלָּא אוֹכֶלֶת הַגֶּפֶן הָא גֶּפֶן עַצְמָהּ לֹא. לָמָּה מִפְּנֵי שֶׁהִיא אֲסוּרָה בַּהֲנָיָיה. וַהֲרֵי הַקֶּבֶר אָסוּר בַּהֲנָיָיה. קֶבֶר אֵין אִיסּוּרוֹ נִיכָּר. וַעֲבוֹדַת הַגֶּפֶן אֵין אֲסוּרָה בַּהֲנָיָיה אֶלָּא כְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל דְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל אָמַר אֵין עֲבוֹדָה לְגֶפֶן יְחִידִית. וַהֲרֵי הַקֶּבֶר אָסוּר בַּהֲנָיָיה. קֶבֶר אֵין אִיסּוּרוֹ נִיכָּר.

תְּבוּאָה בְתְבוּאָה בֵּית רוֹבַע וּבִלְבַד שֶׁלֹּא תְּהֵא חֲבוּשָׁה מֵאַרְבַּע רוּחוֹתֶיהָ. רִבִּי זְעִירָא בָּעָא קוֹמֵי רִבִּי יָסָא כִּי נָן אָמְרִין הָדָא בְּקִטְעַת סִימוֹנְיָא אֵין זוֹרְעִין לְתוֹכָהּ אֶלָּא מִין אֶחָד בִּלְבַד.

מָתִיב לְרִבִּי אֶלִיעֶזֶר לְרַבָּנִין כְּמָה דְּאִית לְכוֹן קַל בְּשׁוּרָה וְחוֹמֶר בִּמְרוּבַּע. כֵּן אַשְׁכְּחָן דְּאִית לְרַבָּנִין קַל בְּשׁוּרָה וְחוֹמֶר בִּמְרוּבַּע. כְּהָדָא דְתַנֵּי הָרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת שׁוּרָה שֶׁל יֶרֶק לְתוֹךְ שְׂדֵה תְבוּאָה. הֲרֵי זֶה עוֹשֶׂה אוֹרֶךְ שׁוּרָה אוֹרֶךְ עֶשֶׂר אַמּוֹת וּמֶחֱצָה עַל רוֹחַב שִׁשָּׁה. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן אֵינוֹ זוֹרֵעַ לְתוֹכָהּ אֶלָּא מִין אֶחָד בִּלְבַד. אָמַר רִבִּי זְעִירָא מוֹדֶה רִבִּי יוֹחָנָן כְּשֶׁהָיוּ שִׁבְעָה שֶׁהוּא זוֹרֵעַ טֶפַח מִיכָּן וְטֶפַח מִיכָּן אוֹתָן חֲמִשָּׁה נִידּוֹנִין לְכָאן וּלְכָאן. מִן מַה דְּרִבִּי זְעִירָא מָתִיב עַל דְּרִבִּי יוֹחָנָן תַּמָּן.

נָטַע חֲצִי שׁוּרָה וְעָמַד לוֹ וּבִיקֵּשׁ לְהַתְחִיל בְּשׁוּרָה אֲחֶרֶת. רַב חִסְדָּא אָמַר אָסוּר אוֹמֵר לוֹ עֲקוֹר אֶת הַשּׁוּרָה אוֹ מַלֵּא אֶת הַשּׁוּרָה.

רִבִּי יוּדָן אָמַר אִיתְפַּלְגוּן רִבִּי חִייָא בַּר בָּא וְרִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק. חַד אָמַר אֲפִילּוּ שְׁלֹשָׁה לְתוֹךְ שִׁשָּׁה. וְחָרָנָה אָמַר אֲפִילּוּ אֶחָד מִיכָּן וְאֶחָד מִיכָּן וְאֶחָד בְּאֶמְצַע. וְלָא יָדְעִין מָאן אָמַר דָּא וּמָאן אָמַר דָּא. מִן מַה דְּאָמַר רִבִּי יוֹסֵי רִבִּי חִייָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהֵא שָׁם חֲרֵבָה. הֲוֵי רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק הוּא דְּאָמַר אֲפִילּוּ אֶחָד מִיכָּן וְאֶחָד מִיכָּן וְאֶחָד בְּאֶמְצַע. אִם הָיוּ צָדְדִין רָבִין עַל הֶחָרֵבָה מוּתָּר.

תַּנֵּי חֲמִשָּׁה דְּבָרִים נֶאֱמְרוּ בִּדְלַעַת יָוונִית אֵין מְסַכְּכִין אוֹתָהּ עַל גַּבֵּי זֵרָעִים. וּמֵבִיאִין אֶת הַטּוּמְאָה וְחוֹצְצָת אֶת הַטּוּמְאָה וְעוֹקְצָהּ טֶפַח וְאוֹסֶרֶת כָּל שֶׁהוּא. וְהַנּוֹדֵר מִן הַדִּילּוּעִין אֵינוֹ אָסוּר אֶלָּא בִּדְלַעַת יָוונִית בִּלְבַד. רִבִּי יוֹנָה בָּעֵי וְלָמָּה לֵית אֶנָן אָמְרִין מֵבִיאָה אֶת הַטּוּמְאָה וְחוֹצְצָת אֶת הַטּוּמְאָה תַּרְתֵּי. תַּנֵּי בַּר קַפָּרָא שֶׁבַע. אֵין מְסַכְּכִין אוֹתָהּ עַל גַּבֵּי זֵרָעִים וּמֵבִיאָה אֶת הַטּוּמְאָה וְחוֹצְצָת אֶת הַטּוּמְאָה וְיָדָהּ טֶפַח וְנוֹתְנִין לָהּ עֲבוֹדָתָהּ וְכִלְאַיִם עִם אֲרָמִית וְכִלְאַיִם עִם הָרְמוּצָה וְלֹא תָנָא אוֹסֶרֶת וְלֹא תָנָא נְדָרִים.

אָמַר רִבִּי יוֹסֵי רִבִּי גַּמְלִיאֵל בְּרִבִּי נְפַק לְשׁוּקָא. אֲתוּן שָׁאֲלוּן לֵיהּ סִיכּוּךְ שֶׁאָמְרוּ בְּנוֹגֵעַ. אֲתָא שָׁאַל לְאָבוֹי אֲמַר לֵיהּ סִיכּוּךְ שֶׁאָמְרוּ בְּנוֹגֵעַ. אָמַר רִבִּי יוֹנָה רִבִּי הִלֵּל בֵּירִבִּי וַוולֶס נְפַק לְשׁוּקָא. אֲתוּן וְשָׁאֲלוּן לֵיהּ סִיכּוּךְ שֶׁאָמְרוּ בְּנוֹגֵעַ. אֲתָא שָׁאַל לְאָבוֹי אֲמַר לֵיהּ סִיכּוּךְ שֶׁאָמְרוּ בְּנוֹגֵעַ.

מַהוּ רוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵיהֶם מִדְּבָרַי. אָמַר רִבִּי חִינְנָא אִם דִּלַעַת מִצְרִית שֶׁהִיא מְסַכֶּכֶת אָמַר מוּתָּר. קִישׁוּת וּפוּל הַמִּצְרִי לֹא כָּל שֶׁכֵּן. אָמַר רִבִּי אַבָּא מָרִי לֹא כֵן הָוָה רִבִּי מָנָא אוֹמֵר. רִבִּי אָמַר כָּל הֵן דְּתַנִּינָן קִישׁוּת וּפוּל הַמִּצְרִי אַף דִּלַעַת מִצְרִית בִּכְלָל. מַהוּ רוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵיהֶם מִדְּבָרַיי. שֶׁאֵין כּוּלָּן מְסַכְּכִין כִּדְלַעַת יָוונִית.

פרק ג

הלכה א

משנה: עֲרוּגָה שֶׁהִיא שִׁשָּׁה עַל שִׁשָּׁה טְפָחִים זוֹרְעִין בְּתוֹכָהּ חֲמִשָּׁה זְרָעוֹנִין אַרְבָּעָה בְּאַרְבַּע רוּחוֹת עֲרוּגָה וְאֶחָד בָּאֶמְצַע. הָיָה לָהּ גֹּבוּל גָּבוֹהַּ טֶפַח זוֹרְעִין בְּתוֹכָהּ שְׁלֹשָׁה עֶשְׂרֵה שְׁלִשָּׁה עַל כָּל גּוֹבֵל וְגוֹבֵל וְאֶחָד בָּאֶמְצַע. לֹא יִטַּע רֹאשׁ הַלֶּפֶת בְּתוֹךְ הַגּוֹבֵל מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְמַלֵּיהוּ. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר שִׁשָּׁה בָּאֶמְצַע.

הלכה: זֵרֶעֶיהָ מִיעוּט זְרָעִים שְׁנַיִם. אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר סִיסַרְטָא מִשְּׁנַיִם אַתְּ לָמֵד אַרְבָּעָה. מַה שְׁנַיִם אַתְּ נוֹתֵן בְּתָחִילַּת שִׁשָּׁה וּמֵיצַר וְהוֹלֵךְ. אַף אַרְבָּעָה אַתְּ נוֹתֵן בְּתָחִילַּת שִׁשָּׁה וּמֵיצַר וְהוֹלֵךְ. אֵי אֵיפְשַׁר שֶׁלֹּא יְהֵא שָׁם נָקֵב אֶחָד פָּנוּי לִיטַּע בּוֹ אֶת הָאֶמְצָעִית. אָמַר רִבִּי יוֹנָה עֲבוֹדָה פּוֹגַעַת בַּעֲבוֹדָה וְאֵין מִין פּוֹגֵעַ בַּחֲבֵירוֹ לְחוֹבְשׁוֹ. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי זְרִיעֶיהָ זְרָעֶיהָ זֵרוּעֶיהָ. וּכְרִבִּי יוּדָה דְּרִבִּי יוּדָה אָמַר שִׁשָּׁה זֶרַע זַרְעָהּ זְרָעֶיהָ זֵרֶעֶיהָ. רִבִּי חַגַּיי אָמַר זֵרֶעֶיהָ חֲמִשָּׁה כָּל הֵן דַּאֲנָא מַשְׁכַּח לָהּ וֹ אֲנָא מְחַק לֵיהּ. אִשְׁתְּאִילַת לְרַב הוּנָא סַפְרָא דְּסִידְרָא וַאֲמַר זֵירוּעֶיהָ מָלְיָא. רִבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רִבִּי יַנַּיי כּוֹלְהוֹן בְּתוֹךְ שִׁשָּׁה. כַּהֲנָא בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ כּוֹלְהוֹן חוּץ לְשִׁשָּׁה. אִם כּוֹלְהוֹן חוּץ לְשִׁשָּׁה נִיתְנֵי תִשְׁעָה. אָמַר רִבִּי תַּנְחוּם בּוֹצְרַיָיא וְכֵן הִיא בַּעֲרוּגָה שֶׁבָּעֲרוּגוֹת הִיא מַתְנִיתָה.

רִבִּי יִצְחָק וְרִבִּי אִימִּי הֲווֹן יָתְבִין מַקְשֵׁי תַּנִּינָן הָיָה לוֹ גּוֹבֵל גָּבוֹהַּ טֶפַח זוֹרְעִין בְּתוֹכָהּ שְׁלֹשָׁה עָשָׂר שְׁלֹשָׁה עַל כָּל גּוֹבֵל וְגוֹבֵל וְאֶחָד בָּאֶמְצַע. נִיתְנֵי שִׁשָּׁה בָּאֶמְצַע. תִּיפְתַּר שֶׁהַגּוֹבְלִין מְמַעֲטִין שִׁשָּׁה. אִם בְּשֶׁהַגּוֹבְלִין מְמַעֲטִין שִׁשָּׁה בְּדָה תַנִּינָן רִבִּי יוּדָה אוֹמֵר שִׁשָּׁה בָּאֶמְצַע. וְקַיְימְנוּהָ וְלָא יָדְעִין אִי חֲבֶרַיָא קַיְימְנוּהָ אִי רִבִּי אִימִּי קַיְימָהּ. עַל רֹאשָׁהּ. וְאֵין עַל רֹאשָׁהּ בְּדָה תַּנֵּי רִבִּי חִייָא רִבִּי יוּדָה אוֹמֵר שְׁמוֹנָה עָשָׂר.

מַהוּ לְהַקְרִיחַ בֵּית רוֹבַע וְלִזְרֹעַ בְּתוֹכוֹ חֲמִשָּׁה מִינֵי תְבוּאָה. מַה אִם שִׁשָּׁה עַל שִׁשָּׁה שֶׁלּוֹקְחִין עָלָיו דְּבַר תּוֹרָה אַתְּ אָמַר מוּתָּר. כָּאן שֶׁאֵין לוֹקְחִין עָלָיו דְּבַר תּוֹרָה לֹא כָל שֶׁכֵּן. מַהוּ לְהַקְרִיחַ בְּתָחִילַּת שִׁשָּׁה לְהָיוֹת מֵיצַר וְהוֹלֵךְ. מַה אִם בְּשִׁשָּׁה (שֶׁאֵין) עֲבוֹדָה פּוֹגַעַת בַּעֲבוֹדָה אַתְּ אָמַר מוּתָּר. כָּאן שֶׁאֵין עֲבוֹדָה פּוֹגַעַת בַּעֲבוֹדָה לֹא כָל שֶׁכֵּן. לֹא צוּרְכָא דִי לָא. מַהוּ לְהַקְרִיחַ בְּתָחִילַּת בֵּית רוֹבַע לִהְיוֹת מֵיצַר וְהוֹלֵךְ. מַה אִם שִׁשָּׁה עַל שִׁשָּׁה שֶׁלּוֹקְחִין עָלָיו דְּבַר תּוֹרָה אַתְּ אָמַר מוּתָּר. כָּאן שֶׁאֵין לוֹקְחִין עָלָיו דְּבַר תּוֹרָה לֹא כָל שֶׁכֵּן.

רִבִּי נַסָּא שָׁאַל לֹא מִסְתַּבְּרָא בְּגַוּוֹ שֶׁל גּוֹבֵל שְׁנֵי טְפָחִים מוּתָּר לְזָרוֹעַ בּוֹ שְׁנֵי מִינִין. רִבִּי נַסָּה שָׁאַל עָשָׂה פֵּיאָה בָּאֶמְצַע זֶרַע בְּגַוּוֹ מֵסִין מְשָׁכוֹ בְּכַמָּה. מִן מַה דְּאָמַר רִבִּי יִצְחָק וְרִבִּי אִימִּי תִּיפְתַּר שֶׁהַגּוֹבְלִין מְמַעֲטִין שִׁשָּׁה. הָדָא אָמְרָה אֲפִילּוּ פָּרָה מִיכָּן. עַד הֵיכָן. נִישְׁמְעִינָהּ מִן

הָדָא גוֹמְמִיּוֹת שֶׁהֵן עֲמוּקוֹת טָפַח זוֹרְעִין לְתוֹכָהּ שְׁלֹשָׁה זֵירְעוֹנִין אֶחָד מִיכָּן וְאֶחָד מִיכָּן וְאֶחָד בְּאֶמְצַע. הָדָא אָמְרָה עַד טֶפַח. רִבִּי בָּא בַּר כַּהֲנָא שְׁמְעוֹן בַּר נָרְשַׁיָּה בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ בְּנוֹטִים לְחוֹרֶבָה שָׁנוּ.

אָמַר רִבִּי זְעִירָא כָּל טֶפַח וְטֶפַח שֶׁל גּוֹבֵל עָשׂוּ אוֹתוֹ מָקוֹם בִּפְנֵי עַצְמוֹ. וְיִהְיוּ עֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה שִׁשָּׁה עַל כָּל גּוֹבֵל וְגוֹבֵל וְאֶחָד בְּאֶמְצַע. וְכֵן הוּא הָתִיב רִבִּי בּוּן בַּר חִיָּיה בְּשֵׁם רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק. וְהַתַּנִּינָן הַתֶּלֶם וְאַמַּת הַמַּיִם שֶׁהֵן עֲמוּקִין טֶפַח זוֹרְעִין לְתוֹכָן שְׁנֵי זֵירְעוֹנִין אֶחָד מִיכָּן וְאֶחָד מִיכָּן וְאֶחָד בְּאֶמְצַע. וְנִיתְנֵי חֲמִשָּׁה שְׁנַיִם מִיכָּן וּשְׁנַיִם מִיכָּן וְאֶחָד בְּאֶמְצַע. לֵית יְכִיל צַד שֶׁכָּאן וְצַד שֶׁכָּאן חוֹבֵשׁ אֶת הָאֶמְצָעִי.

רִבִּי בּוּן בַּר חִיָּיה בְּשֵׁם רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק בָּעֵי גּוֹבֵל מַהוּ שֶׁיַּצִּיל אֶת הַיֶּרֶק מִיַּד מוּקְשָׁה. מַה אִם זְרָעִים בִּזְרָעִים שֶׁהֵן נִיצּוֹלִין בְּעֶשֶׂר אֲמוֹת וּמֻחֲצָה אֵין הַגּוֹבֵל מַצִּיל מִיָּדָם. מוּקְשָׁה שֶׁהוּא נִיצּוֹל בִּשְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה לֹא כָל שֶׁכֵּן. מוּקְשָׁה עַצְמוֹ מַהוּ שֶׁיַּצִּיל בְּרֹאשׁ הַגּוֹבֵל. מַה אִם זְרָעִים בִּזְרָעִים שֶׁהֵן נִיצּוֹלִין בְּעֶשֶׂר אֲמוֹת וּמֻחֲצָה אֵינָן נִיצּוֹלִין בְּרֹאשׁ הַגּוֹבֵל. מוּקְשָׁה שֶׁהוּא נִיצּוֹל בִּשְׁמֹנֶה אַמּוֹת לֹא כָל שֶׁכֵּן. אָמַר רִבִּי יוּדָן אֲבוּיֵי דְּרִבִּי מַתַּנְיָא וְהֵן הוּא כָל שֶׁכֵּן. אֶלָּא הֵכֵן הוּא. וּמַה אִם זְרָעִים בִּזְרָעִים שֶׁנִּיצּוֹלִין בִּשְׁנֵים עָשָׂר אַמָּה וּמֻחֲצָה אֵינָן נִיצּוֹלִין בְּרֹאשׁ הַגּוֹבֵל. מוּקְשָׁה שֶׁהוּא נִיצּוֹל בִּשְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה לֹא כָל שֶׁכֵּן.

הלכה ב

משנה: כָּל מִין זְרָעִים אֵין זוֹרְעִין בַּעֲרוּגָה וְכָל מִין יְרָקוֹת זוֹרְעִין בַּעֲרוּגָה. חַרְדָּל וַאֲפוּנִין הַשּׁוֹפִין מִין זֵרְעוֹנִין. אֲפוּנִין הַגַּמַּלּוֹנִין מִין יֶרֶק. גּוֹבֵל שֶׁהָיָה גָּבוֹהַּ טֶפַח וְנִתְמָעֵט כָּשֵׁר. שֶׁהָיָה כָּשֵׁר מִתְּחִילָּתוֹ. הַתֶּלֶם וְאַמַּת הַמַּיִם שֶׁהֵן עֲמוּקִין טֶפַח זוֹרְעִין לְתוֹכָן שְׁלֹשָׁה זֵירְעוֹנִין אֶחָד מִיכָּן וְאֶחָד מִיכָּן וְאֶחָד בְּאֶמְצַע.

הלכה: כָּל מִין זְרָעִים וכו׳. חַרְדָּל וְהָאֲפוּנִין הַשּׁוֹפִין מִין זְרָעִים שֶׁזְּרָעָן לְיֶרֶק אֵין נוֹתְנִין אוֹתָן עַל גַּבֵּי עֲרוּגָה. הָאֲפוּנִין הַגַּמַּלּוֹנִין וּפוּל הַמִּצְרִי שֶׁזְּרָעָן לְזֶרַע אֵין נוֹתְנִין אוֹתָן עַל גַּבֵּי עֲרוּגָה. זְרָעָן לְיֶרֶק נוֹתְנִין אוֹתָן עַל גַּבֵּי עֲרוּגָה. וּשְׁאָר זֵירְעוֹנֵי גִינָּה שֶׁאֵין נֶאֱכָלִין. אַף עַל פִּי שֶׁזְּרָעָן לְזֶרַע נוֹתְנִין אוֹתוֹ עַל גַּבֵּי עֲרוּגָה.

נִתְמָעֵט כָּשֵׁר. אָמַר רִבִּי אִימִּי הָדָא דְּאַתְּ אָמַר לְזֶרָעִים שֶׁבּוֹ הָא לִזְרֹעַ בּוֹ בַּתְּחִילָּה אָסוּר. עָבַר וְזָרַע מֵאַחַר שֶׁאֵילּוּ מוּתָּרִין אַף אֵילּוּ מוּתָּרִין. רִבִּי יִרְמְיָה בָּעֵי נִיחָא נֶעֱקְרוּ הַשְּׁנִיִּים הָרִאשׁוֹנִים מוּתָּרִין. נֶעֱקְרוּ הָרִאשׁוֹנִים הַשְּׁנִיִּים מַה הֵן. נִישְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא. הַמִּיטָּה שֶׁנִּיטְּלוּ שְׁתֵּי אֲרוּכוֹת שֶׁלָּהּ וְעָשָׂה לָהּ אֶת הַחֲדָשׁוֹת וְלֹא שִׁינָּה אֶת הַנְּקָבִים. נִשְׁתַּבְּרוּ חֲדָשׁוֹת טְמֵיאָה וְיָשָׁנוֹת טְהוֹרָה שֶׁהַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר הַיְּשָׁנוֹת. הָדָא אָמְרָה נֶעֱקְרוּ הַשְּׁנִיִּים הָרִאשׁוֹנִים מוּתָּרִין. נֶעֱקְרוּ הָרִאשׁוֹנִים הַשְּׁנִיִּים אֲסוּרִין.

רִבִּי יוֹנָה אָמַר רִבִּי זְעִירָא וְרִבִּי אִימִּי תְּרוַיְיהוֹן בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן חַד אָמַר סוֹמְכִין לְגֶדֶר וְאֵין סוֹמְכִין לְגוֹבֵל. וְחָרָנָה אָמַר גּוֹבֵל שֶׁנִּתְמַעֵט כָּשֵׁר. הָא גֶּדֶר שֶׁנִּתְמַעֵט פָּסוּל. וְלֹא יָדְעִין מָאן אָמַר דָּא וּמָאן אָמַר דָּא. מִן דְּאָמַר רִבִּי יוֹסֵי רִבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן סוֹמְכִין לְגֶדֶר וְאֵין סוֹמְכִין לְגוֹבֵל. הֲווֹי רִבִּי אִימִּי דּוּ אָמַר גּוֹבֵל שֶׁנִּתְמַעֵט כָּשֵׁר הָא גֶּדֶר שֶׁנִּתְמַעֵט פָּסוּל. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי אוּף אֲנָן תַּנִּינָן תַּרְתֵּיהוֹן גּוֹבֵל שֶׁנִּתְמַעֵט כָּשֵׁר. הָא גֶּדֶר שֶׁנִּתְמַעֵט פָּסוּל. סוֹמְכִין לְגֶדֶר. דְּתַנִּינָן הַסּוֹמֵךְ לְבוּר וּלְנִיר וּלְגָפָא וּלְדֶרֶךְ וּלְגֶדֶר שֶׁהוּא גָבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים. אֵין סוֹמְכִין לְגוֹבֵל. דְּתַנִּינָן הַתֶּלֶם וְאַמַּת הַמַּיִם שֶׁהֵן עֲמוּקִין טֶפַח זוֹרְעִין לְתוֹכָן שְׁלֹשָׁה מִינֵי זֵירְעוֹנִין אֶחָד מִיכָּן וְאֶחָד מִיכָּן וְאֶחָד בְּאֶמְצַע. אִם אוֹמֵר אַתְּ שֶׁסּוֹמְכִין לְגוֹבֵל. יִזְרַע לְמַטָּן כַּמָּה שׁוּרוֹת. אָמְרִין חֲבֵרַיָּא קוֹמֵי רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר אָבִין תִּיפְתָּר שֶׁהָיָה זוֹרֵעַ בְּרֹאשׁ הַגּוֹבֵל. אָמַר לוֹ אֵין כֵּינִי יַעֲקוֹר אוֹתוֹ הַקֶּלַח וְיִזְרַע לְמַטָּן כַּמָּה שׁוּרוֹת. לֹא מוּטָב לַעֲקוֹר קֶלַח אֶחָד וְלִזְרֹעַ לְמַטָּן כַּמָּה שׁוּרוֹת.

הלכה ג

משנה: הָיָה רֹאשׁ תּוֹר יֶרֶק וְנִכְנַס לְתוֹךְ שְׂדֵה יֶרֶק אַחֵר מוּתָּר מִפְּנֵי שֶׁהוּא נִרְאֶה כְּסוֹף שָׂדֵהוּ. הָיְתָה שָׂדֵהוּ זְרוּעָה יֶרֶק וְהוּא מְבַקֵּשׁ לִיטַּע בְּתוֹכָהּ שׁוּרָה שֶׁל יֶרֶק אַחֵר. רִבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר עַד שֶׁיְּהֵא הַתֶּלֶם מְפוּלָּשׁ מֵרֹאשׁ הַשָּׂדֶה וְעַד רֹאשׁוֹ. וְרִבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר אוֹרֶךְ שִׁשָּׁה טְפָחִים וְרוֹחַב מְלוֹאוֹ. רִבִּי יוּדָה אוֹמֵר רוֹחַב כְּמִלּוֹא רוֹחַב הַפָּרְסָה.

הלכה: הָיָה רֹאשׁ תּוֹר כּוֹ'. תַּנֵּי בַּר קַפָּרָא אֵינוֹ זוֹרֵעַ לְתוֹכָהּ אֶלָּא מִין אֶחָד בִּלְבַד.

מַה אָמַר רִבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרוֹחַב. מַה אִין רִבִּי עֲקִיבָה חוֹבֵשׁ בְּשָׁלֹשׁ שׁוּרוֹת. אִית לֵיהּ רוֹחַב מְלוֹאוֹ. רִבִּי יִשְׁמָעֵאל שֶׁהוּא חוֹבֵשׁ בִּשְׁתֵּי רוּחוֹת לֹא כָל שֶׁכֵּן. מַה אָמַר רִבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּשׁוּרָה שֶׁיֵּרֶק בִּשְׂדֵה תְּבוּאָה. מַה אִין רִבִּי עֲקִיבָה דְּהוּא מֵיקַל הָכָא הוּא מַחְמִיר תַּמָּן. רִבִּי יִשְׁמָעֵאל דְּהוּא מַחְמִיר הָכָא לֹא כָל שֶׁכֵּן דְּיַחְמִיר תַּמָּן. לֹא צוּרְכָא דְּלֹא מַה דְּאָמַר רִבִּי יִשְׁמָעֵאל תַּמָּן בְּרוֹחַב. כְּמַה דְּאַתְּ אָמַר תַּמָּן לֹא שַׁנְיָיא הִיא רִבִּי עֲקִיבָה הִיא רִבִּי יִשְׁמָעֵאל בְּרוֹחַב.

שְׁמוּאֵל אָמַר לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שׁוּרָה אַחַת הָא שְׁתַּיִם אָסוּר. רִבִּי יוֹחָנָן וְרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ תְּרַוֵיהוֹן אָמְרֵי לֹא שַׁנְיָיא הִיא אַחַת הִיא שְׁתַּיִם.

רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר מוּתָּר לְהַבְקִיעַ אַרְבַּע שׁוּרוֹת בְּבַקְעָה. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן וּבִלְבַד שֶׁיְּהוּ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת הַחִיצוֹנוֹת נִידּוֹנוֹת כַּעֲרוּגָה. אָמַר רִבִּי זְעִירָא וּבִלְבַד שְׁלֹשָׁה בְּתוֹךְ שִׁשָּׁה. אָמַר רִבִּי הוּנָא טַעֲמָא דְּרִבִּי יוּדָה וְהִשְׁקִיתָ בְרַגְלְךָ כְּגַן הַיָּרָק. וְכַמָּה הִיא שִׁיעוּרָהּ שֶׁל פָּרְסָה טְפַח.

תַּנִּינָן הָכָא דְּרִבִּי יוּדָה וְתַנִּינָן תַּמָּן. אִילּוּ תַנִּיתָהּ הָכָא וְלֹא תַנִּיתָהּ תַּמָּן הֲוִינָן אָמְרִין מַה אִין רִבִּי יְהוּדָה דְּהוּא מַחְמִר הָכָא מֵיקַל תַּמָּן. רַבָּנִין דְּאִילֵּין מַקִּילִין הָכָא לֹא כָּל שֶׁכֵּן יָקִילוּן תַּמָּן. הֲוֵי צוּרְכָא מַתְנֵי תַּמָּן. אוֹ אִילּוּ תַנִּיתָהּ תַּמָּן וְלֹא תַנִּיתָהּ הָכָא. הֲוִינָן אָמְרִין מַה אִין רַבָּנִן דְּאִינּוּן מַחְמִרִין תַּמָּן אִינּוּן מֵקִילִין הָכָא. רִבִּי יְהוּדָה דְּהוּא מֵיקַל תַּמָּן לֹא כָּל שֶׁכֵּן דְּיָקִיל הָכָא. הֲוֵי צוּרְכָא מַתְנֵי הָכָא וְצוּרְכָא מַתְנֵי תַּמָּן.

הלכה ד

משנה: הַנּוֹטֵעַ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁל קִישּׁוּאִין שְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁל דִּילּוּעִין שְׁתֵּי שׁוּרוֹת שֶׁל פּוּל הַמִּצְרִי מוּתָּר. שׁוּרָה שֶׁל קִישּׁוּאִין שׁוּרָה שֶׁל דִּילּוּעִין שׁוּרָה שֶׁל פּוּל הַמִּצְרִי אָסוּר. שׁוּרָה שֶׁל קִישּׁוּאִין שֶׁל דִּילּוּעִין שֶׁל פּוּל הַמִּצְרִי וְשׁוּרָה שֶׁל קִישּׁוּאִין רִבִּי לִיעֶזֶר מַתִּיר וַחֲכָמִים אוֹסְרִין. נוֹטֵעַ אָדָם קִישּׁוּת וּדְלֵעַת לְתוֹךְ גּוּמָא אַחַת וּבִלְבַד שֶׁתְּהֵא זוֹ נוֹטָה לְצַד זוֹ וְזוֹ נוֹטָה לְצַד זוֹ. (וְנוֹטֵעַ שֵׂעָר שֶׁל זוֹ לְכָאן וְשֶׁל זוֹ לְכָאן. שֶׁכֵּן מַה שֶׁאָסְרוּ חֲכָמִים לֹא גָּזְרוּ אֶלָּא מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן.)

הלכה: הַנּוֹטֵעַ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת כו'. חִזְקִיָּה אָמַר בְּמַחְלוֹקֶת. מָאן דְּאָמַר תַּמָּן שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה. אוּף הָכָא שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה. מָאן דְּאָמַר תַּמָּן בִּשְׁמוֹנֶה אוּף הָכָא בִּשְׁמוֹנֶה. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן דִּבְרֵי הַכֹּל הֵיא. יָפֶה כֹּחַ מוּקְשֶׁה בֵּין הַמּוּקְשִׁיּוֹת לְהַצִּיל בִּשְׁמוֹנֶה.

אוֹרְכוֹ בְּכַמָּה חוֹבֵשׁ. אָמַר רִבִּי זְעִירָא נִלְמַדְתִּינָהּ מִן הַכֶּרֶם. כְּמָה דְּתֵימַר גַּבֵּי כֶּרֶם לֹא שַׁנְיָיא הֵיא אֶרְכּוֹ הֵיא הֶפְלֵיגוֹ. אַף הָכָא לֹא שַׁנְיָיא הֵיא אֶרְכּוֹ הֵיא הֶפְלֵיגוֹ. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּחִזְקִיָּה נִיחָא. מָאן דְּאָמַר תַּמָּן בִּשְׁמוֹנֶה אוּף הָכָא בִּשְׁמוֹנֶה. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי יוֹחָנָן אוֹרְכוֹ בְּכַמָּה חוֹבֵשׁ. אֵין תֵּימַר בִּשְׁמוֹנֶה קַל וָחוֹמֶר לְמוּקְשֶׁה בֵּין הַבְּצָלִים שֶׁלֹּא יַחְבִּישׁ אֶלָּא שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה. מַה אִם מוּקְשֶׁה בֵּין הַמּוּקְשִׁיּוֹת שֶׁיַּפְיָתָה כּוֹחוֹ לְהַצִּיל בִּשְׁמוֹנֶה נֶחֱבַשׁ בִּשְׁמוֹנֶה. מוּקְשֶׁה בֵּין הַבְּצָלִים שֶׁהֵירַעְתָּ כּוֹחוֹ לְהַצִּיל בִּשְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה לֹא כָּל שֶׁכֵּן שֶׁלֹּא יֵחָבֵשׁ אֶלָּא בִּשְׁמוֹנֶה. אֵין תֵּימַר מוּקְשֶׁה בֵּין הַבְּצָלִים אֵין נֶחֱבָשׁ אֶלָּא בִּשְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה. קַל וָחוֹמֶר לְמוּקְשֶׁה בֵּין הַמּוּקְשִׁיּוֹת שֶׁלֹּא יֵחָבֵשׁ אֶלָּא בִּשְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה.

עַד כְּדוֹן בְּרוֹצֵף. בְּעוֹשֶׂה קְלָחִים יְחִידִים. כְּמָה דְּתֵימַר גַּבֵּי כֶּרֶם לֹא שַׁנְיָיא הוּא רוֹצֵף הוּא עוֹשֶׂה. אַף הָכָא לֹא שַׁנְיָא הוּא רוֹצֵף הוּא עוֹשֶׂה קְלָחִים יְחִידִים.

רִבִּי יַנַּאי אָמַר בְּמַחְלוֹקֶת שְׁנֵי מִינִין מִצְטָרְפִין לְהַצִּיל וְאֵין שְׁנֵי מִינִין מִצְטָרְפִין לְיֹאסֶר. רַב אָמַר דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא כְּשֵׁם שֶׁשְּׁנֵי מִינִין מִצְטָרְפִין לְהַצִּיל כָּךְ שְׁנֵי מִינִין מִצְטָרְפִין לְיֹאסֶר. מַתְנִיתִין מְסַיְיעָא לְרִבִּי יַנַּאי דְּתַנִּינַן רִבִּי לִיעֶזֶר מַתִּיר. מַתְנִיתִין פְּלִיגָא עַל רַב שׁוּרָה שֶׁל קִישּׁוּאִין שׁוּרָה שֶׁל דִּילּוּעִין שׁוּרָה שֶׁל פּוּל הַמִּצְרִי וְשׁוּרָה שֶׁל קִישּׁוּאִין. עַד שֶׁלֹּא נָטַע אֶת הָרְבִיעִית לֹא כְבָר נֶאֱסְרוּ. תִּיפְתָּר שֶׁנָּטַע אַרְבָּעְתָּן כְּאַחַת.

נוֹטֵעַ אָדָם קִישׁוּת כּוֹ׳. תַּנֵּי מוּתָּר הוּא אָדָם לַעֲשׂוֹת בְּתוֹךְ שֶׁדֵּהוּ גוּמָּא קְטַנָּה עֲמוּקָה טֶפַח וְלִזְרֹעַ בְּתוֹכוֹ אַרְבַּע זֵירְעוֹנִין וּלְהָפְכָן לְאַרְבַּע רוּחוֹתֶיהָ. רִבִּי אַבָּא בַּר כַּהֲנָא שְׁמְעוֹן נָרְשַׁיָּיה בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ בְּנוֹטִין לְחוֹרְבָה שָׁנוּ. רִבִּי מָנָא בָּעֵי אִם בְּנוֹטִין לְחוֹרְבָה נִיתְּנֵי שְׁמוֹנָה שְׁנַיִם מִיכָּן וּשְׁנַיִם מִיכָּן וּשְׁנַיִם מִיכָּן וּשְׁנַיִם מִיכָּן.

הלכה ה

משנה: הָיְתָה שָׂדֵהוּ זְרוּעָה בְצָלִים וּבִיקֵּשׁ לִיטַּע בְּתוֹכָהּ שׁוּרוֹת שֶׁל דִּילוּעִין. רִבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר עוֹקֵר שְׁתֵּי שׁוּרוֹת וְנוֹטֵעַ שׁוּרָה אַחַת וּמֵנִיחַ קָמַת בְּצָלִים בְּמָקוֹם שְׁתֵּי שׁוּרוֹת. וְעוֹקֵר שְׁתֵּי שׁוּרוֹת וְנוֹטֵעַ שׁוּרָה אַחַת. רִבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר עוֹקֵר שְׁתֵּי שׁוּרוֹת וְנוֹטֵעַ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת וּמֵנִיחַ קָמַת בְּצָלִים בְּמָקוֹם שְׁתֵּי שׁוּרוֹת וְעוֹקֵר שְׁתֵּי שׁוּרוֹת וְנוֹטֵעַ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים אִם אֵין בֵּין שׁוּרָה לַחֲבֵירְתָּהּ שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה לֹא יְקַיֵּים זֶרַע שֶׁל בֵּנְתַּיִים.

הלכה: הנוטע את כרמו כו׳. כַּהֲנָא אָמַר דִּבְרֵי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל פְּעָמִים שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה פְּעָמִים שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה פְּעָמִים שְׁמוֹנָה. בְּשָׁעָה שֶׁהוּא נוֹתֵן כָּל הָעֲבוֹדָה מִבִּפְנִים שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה. מִקְצָתָהּ בִּפְנִים וּמִקְצָתָהּ בַּחוּץ שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה. כּוּלָּהּ מִבַּחוּץ שְׁמוֹנָה. שְׁמוּאֵל אָמַר לְעוֹלָם שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה. וְתַנֵּי כֵן קוֹצֵב עַל דִּבְרֵי שְׁנֵיהֶן. רִבִּי יִשְׁמָעֵאל אָמַר שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה. רִבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר שְׁמוֹנָה. הָא רִבִּי יִשְׁמָעֵאל אָמַר שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה. וְרַבָּנִין אָמְרִין שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה. מַה בֵּינֵיהוֹן סְמִיכָה. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל אָסוּר לִסְמוֹךְ. וְרַבָּנִין אָמְרִין מוּתָּר לִסְמוֹךְ.

הלכה ו

משנה: דְּלַעַת בְּיֶרֶק יֶרֶק. בִּתְבוּאָה נוֹתְנִין לָהּ בֵּית רוֹבַע. הָיְתָה שָׂדֵהוּ זְרוּעָה תְּבוּאָה וּבִיקֵּשׁ לִיטַּע בְּתוֹכָהּ שׁוּרָה שֶׁל דִּילוּעִין נוֹתְנִין לַעֲבוֹדָתָהּ שִׁשָּׁה טְפָחִים. וְאִם הִגְדִּילָה יַעֲקוֹר מִלְּפָנֶיהָ. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר נוֹתְנִין לָהּ לַעֲבוֹדָתָהּ אַרְבַּע אַמּוֹת. אָמְרוּ לוֹ הֲתַחְמוֹר זוֹ מִן הַגֶּפֶן. אָמַר לָהֶן מָצִינוּ שֶׁזּוֹ חֲמוּרָה מִן הַגֶּפֶן. שֶׁל גֶּפֶן יְחִידִית נוֹתְנִין לָהּ עֲבוֹדָתָהּ שִׁשָּׁה טְפָחִים. וְלִדְלַעַת יְחִידִית כָּל שִׁלְשָׁה דִילוּעִין בֵּית רוֹבַע. רִבִּי מֵאִיר אוֹמֵר מִשּׁוּם רִבִּי יִשְׁמָעֵאל לְבֵית סְאָה לֹא יָבִיא זֶרַע לְתוֹךְ בֵּית סְאָה. רִבִּי יוֹסֵי בֶּן הַחוֹטֵף אֶפְרָתִי מִשּׁוּם רִבִּי יִשְׁמָעֵאל כָּל שִׁלְשָׁה דִילוּעִין לְבֵית כּוֹר לֹא יָבִיא זֶרַע לְתוֹךְ בֵּית כּוֹר.

הלכה: אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן דִּבְרֵי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל אֲפִילּוּ שׁוּרָה יְחִידִית נוֹתְנִין לָהּ עֲבוֹדָה. מַהוּ לִיתֵּן עֲבוֹדָה לְרִאשׁוֹן. כְּמַה דְּתֵימַר גַּבֵּי כֶּרֶם נוֹתְנִין עֲבוֹדָה לְרִאשׁוֹן. אוּף הָכָא נוֹתְנִין עֲבוֹדָה לְרִאשׁוֹן. מַהוּ לִזְרוֹעַ בֵּין הַגּוּמוֹת. כְּמַה דְּתֵימַר גַּבֵּי כֶּרֶם אָסוּר לִזְרוֹעַ בֵּין הַגְּפָנִים. אוּף הָכָא אָסוּר לִזְרוֹעַ בֵּין הַגּוּמוֹת.

רִבִּי יוֹנָה בָּעֵי נָטַע חֲמִשָּׁה דִילוּעִין וּסְמָכָן לְגֶדֶר מַהוּ לִיתֵּן לָהֶן הוֹלָכַת עָרִיס.

מַהוּ בְּכָל הַדִּילּוּעִין מְשַׁעֲרִין אוֹ לֹא. כָּל מָקוֹם שֶׁעָשִׂיתָ קִישׁוּת וּפוּל הַמִּצְרִי כִּדְלַעַת יָוונִית אַתְּ עוֹשֶׂה דְּלַעַת מִצְרִית כִּדְלַעַת יָוונִית. וְכָאן שֶׁלֹּא עָשִׂיתָ קִישׁוּת וּפוּל הַמִּצְרִי כִּדְלַעַת יָוונִית. אֵין אַתְּ עוֹשֶׂה דְּלַעַת מִצְרִית כִּדְלַעַת יָוונִית.

וְיָתִיבִינֵיהּ הֲרֵי הַמְקַיֵּים קִלְחִים לַחִין לְזֶרַע יְחִידִים צָרִיךְ לְהַפְנוֹת לָהֶם בֵּית רוֹבַע אוֹ לַעֲשׂוֹת לָהֶם מְחִיצָה גְבוֹהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים. קַל הוּא בְּשׁוּרָה. מִן מַה דְּלָא מְתִיב לֵיהּ. הָוֵי כֵן רִבִּי יוֹסֵי סָבַר מֵימַר הִיא שׁוּרָה הִיא מְרוּבַּע. דְּאָמַר רִבִּי יוֹנָה וְרִבִּי יוֹסֵי גְּלִילָאָה בְּשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי חֲנִינָה הַמְקַיֵּים קֶלַח אֶחָד בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ לְזֶרַע צָרִיךְ לְהַפְנוֹת לוֹ בֵּית רוֹבַע אוֹ לַעֲשׂוֹת לוֹ מְחִיצָה גְבוֹהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים. אֲפִילּוּ מִין בְּמִינוֹ. הָתִיב רִבִּי בּוּן בַּר חִייָה קוֹמֵי רִבִּי זְעִירָא. וְהָתַנִּינָן כּוּסְבָּר שֶׁזְּרָעָהּ לְזֶרַע יַרְקָהּ פָּטוּר. אָמַר לֵיהּ שַׁנְייָא הִיא כּוּסְבָּר שֶׁהִיא וְזַרְעָהּ נֶאֱכָלִין.

אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן בּוֹא וּרְאֵה מַה בֵּין תְּחִילַת רִבִּי יִשְׁמָעֵאל לְסוֹפוֹ. שֶׁתְּחִילָּתוֹ בְּבֵית כּוֹר וְסוֹפוֹ בְּבֵית סְאָה.

פרק ד

הלכה א

משנה: קְרַחַת הַכֶּרֶם בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע אַמּוֹת. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה. מָחוֹל הַכֶּרֶם בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה אַמָּה. וְאֵי זוּ הִיא קְרַחַת הַכֶּרֶם כֶּרֶם שֶׁחָרַב מֵאֶמְצָעוֹ אִם אֵין שָׁם שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם. הָיוּ שָׁם שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה נוֹתְנִין לָהּ עֲבוֹדָתָהּ וְזוֹרֵעַ אֶת הַמּוֹתָר. וְאֵי זֶהוּ מָחוֹל הַכֶּרֶם בֵּין כֶּרֶם לְגֶדֶר. אִם אֵין שָׁם שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה אַמָּה לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם. הָיוּ שָׁם שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה אַמָּה נוֹתְנִים לָהּ עֲבוֹדָתוֹ וְזוֹרֵעַ אֶת הַמּוֹתָר. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אֵין זֶה אֶלָּא גֶּדֶר הַכֶּרֶם וְאֵי זֶהוּ מָחוֹל הַכֶּרֶם הַכֶּרֶם בֵּין שְׁנֵי כְרָמִים. וְאֵי זֶהוּ גֶּדֶר שֶׁהוּא גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים. וְחָרִיץ שֶׁהוּא עָמוֹק עֲשָׂרָה וְרָחָב אַרְבָּעָה.

הלכה: קְרַחַת הַכֶּרֶם כול'. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן קְרַחַת הַכֶּרֶם הוּא כֶּרֶם שֶׁחָרַב. קְרַחַת הַכֶּרֶם מַקְרִיחִין אוֹתוֹ מֵאֶמְצָעוֹ. כֶּרֶם שֶׁחָרַב מַקְרִיחִין אוֹתוֹ מִכָּל צְדָדָיו. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי וְהוּא שֶׁבָּא מִמַּטַּע כֶּרֶם גָּדוֹל. אֲבָל אִם בָּא מִמַּטַּע כֶּרֶם קָטוֹן אֵין זֶה קְרַחַת הַכֶּרֶם. וְתַנִּינָן אֵי זֶהוּ קְרַחַת הַכֶּרֶם כֶּרֶם שֶׁחָרַב מֵאֶמְצָעוֹ וְנִשְׁתַּיֵּיר בּוֹ כְּדֵי כֶּרֶם. בֵּין מֵאַרְבַּע רוּחוֹת בֵּין מִשָּׁלֹשׁ בֵּין מִשְׁתַּיִם זוֹ כְנֶגֶד זוֹ. הֵיךְ עֲבִידָא חֲמֵשׁ שׁוּרִין מִן שׁוּבַע שׁוּבַע נְסַב חַד כַּרְמוֹן. כִּי אִית אַרְבָּעָה כְּרָמִין וּתְלָתָה בֵּינַיִין נְסַב חַד חוֹרָן אִית תַּמָּן תְּלָתָה כְּרָמִין וּתְרֵין בֵּנַיִין. נְסַב חַד חוֹרָן אִית תַּמָּן תְּרֵין כְּרָמִין וְחַד בֵּינַיִין.

כַּהֲנָא אָמַר כִּתְחִילַּת מַטָּעָתוֹ עוֹשִׂין אוֹתוֹ. בֵּית שַׁמַּי אוֹמְרִים תְּחִילַּת מַטָּעָתוֹ עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע. וְחוּרְבָּנוֹ עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן בֵּית שַׁמַּי מַחְמִירִין בְּחֻרְבָּנוֹ יוֹתֵר מִמַּטָּעָתוֹ. תְּחִילַּת מַטָּעָתוֹ שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה וְחוּרְבָּנוֹ עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע. וְכָל הַדְּבָרִים בֵּית שַׁמַּי מוֹסִיפִין שְׁלִישׁ. מָחוֹל הַכֶּרֶם בֵּית שַׁמַּי אוֹמְרִים שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה וּבֵית הִלֵּל שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה. וְהָתַנִּינָן מָחוֹל הַכֶּרֶם בֵּית שַׁמַּי אוֹמְרִים שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה אַמָּה. אִית דְּבָעֵי מֵימַר צֵא מֵהֶן אַרְבַּע אַמּוֹת לָעֲבוֹדָה נִמְצְאוּ שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה עַל דַּעְתֵּיהּ דְּבֵית שַׁמַּי וּשְׁמוֹנָה עַל דְּבֵית הִלֵּל.

וַעֲבוֹדוֹת הַגֶּפֶן אֲדַעְתֵּיהּ דְּבֵית שַׁמַּאי שְׁמוֹנָה אַמּוֹת וַאֲדַעְתֵּיהּ דְּבֵית הִלֵּל שֵׁשׁ אַמּוֹת. וְהָתַנִּינָן לְפִיכָךְ הַזּוֹרֵעַ אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁבְּכֶרֶם בֵּית שַׁמַּי אוֹמְרִים קִידֵּשׁ שׁוּרָה אַחַת וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים קִידֵּשׁ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת. נֵימַר בְּגִין בֵּית הִלֵּל תַּנְיֵתֵיהּ. וְהָתַנִּינָן אֵיזֶהוּ עָרִיס הַנּוֹטֵעַ שׁוּרָה שֶׁל חָמֵשׁ גְּפָנִים. שַׁנְיָיא הִיא דְּאָמַר רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ בָּעָרִיס הַמְּעוּקָם שָׁנוּ. עַל יְדֵי עֲקִימָה תַּרְתֵּי מִתְבַּלְעָן.

לֹא סוֹף דָּבָר גֶּדֶר אֶלָּא אֲפִילּוּ עָשָׂה סַפְסִין אִם אֵין בֵּין פַּס לַחֲבֵירוֹ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים נִידּוֹנִין כְּגֶדֶר. אֲפִילּוּ קָמָה וַאֲפִילּוּ קִשְׁקֵשׁ. וַאֲתָיָא כַּיי דְּאָמַר רִבִּי חֲנִינָא אֵין הָאָסוּר נַעֲשֶׂה מְחִיצָה לְהַצִּיל. סָבְרִין מֵימַר הָאָיסוּר נַעֲשֶׂה מְחִיצָה לֵיאָסֵר.

עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי יְהוּדָה עָשָׂה כִבְתוֹךְ הַכֶּרֶם. וְיוֹסֵר בְּשֵׁשׁ עֶשְׂרֵה. אָמַר רִבִּי יוֹנָה הָדָא דְתֵימַר כְּשֶׁאֵין הַכָּרְתִּים מְכוּוָנִים. אֲבָל אִם הָיוּ הַכָּרְתִּים מְכוּוָנִין אוֹסֵר בְּשֵׁשׁ עֶשְׂרֵה.

עַד שֶׁיְּהֵא מוּקָף גֶּדֶר מֵאַרְבַּע רוּחוֹתָיו. מִן מַה דְתַנִּינָן בֵּין שְׁנֵי כְרָמִים. הָדָא אָמְרָה אֲפִילּוּ מֵרוּחַ אַחַת. עַד שֶׁיְּהֵא מוּקָף גֶּדֶר כָּל אוֹתוֹ הָרוּחַ. נִישְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא דְּאָמַר רִבִּי זְעִירָא רִבִּי יָסָא בְּשֵׁם רַב מַתְנָה אֵין זָנָב לְכֶרֶם גָּדוֹל וְלֹא מָחוֹל לְכֶרֶם קָטָן. אֵין זָנָב לְכֶרֶם גָּדוֹל. שֶׁאֵי אַתְּ זָקוּק לוֹ. וְלֹא מָחוֹל לְכֶרֶם קָטָן. לוֹסֵר חוּצָה לוֹ יוֹתֵר מִתּוֹכוֹ. תּוֹכוֹ שְׁמוֹנָה וְחוּצָה לוֹ שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה. וְאֵי זֶהוּ כֶּרֶם קָטָן. שָׁלֹשׁ כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ. הָא שָׁלֹשׁ כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ יֵשׁ לוֹ מָחוֹל. אָמַר רִבִּי זְעִירָא הָדָא אָמְרָה עָשָׂה סַפְסִין כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ גְּפָנִים יֵשׁ לוֹ מָחוֹל. רִבִּי יוּדָן בָּעֵי עָשָׂה גֶּדֶר לִפְנִים מִגֶּדֶר וְאָמַר אִם יֵשׁ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים מוּתָּר לְהָבִיא זֶרַע לְשָׁם וְאִם לָאו אָסוּר לְהָבִיא זֶרַע לְשָׁם. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי בְשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ הָיָה שָׁם מָקוֹם שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה אַמָּה נִיטַּל הַמָּחוֹל. אָמַר רִבִּי חִזְקִיָּה וּבִלְבַד שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה עַל שְׁתַּיִם עֶשְׂרֵה. אָמַר רִבִּי מָנָא אֲפִילּוּ מֵיצַר וְהוֹלֵךְ.

הלכה ב

משנה: מְחִיצַת הַקָּנִים אִם אֵין שָׁם בֵּין קָנֶה לַחֲבֵירוֹ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים כְּדֵי שֶׁיִּכָּנֵס הַגְּדִי הֲרֵי זוֹ כִמְחִיצָה. וְגֶדֶר שֶׁנִּפְרַץ עַד עֶשֶׂר אַמּוֹת הֲרֵי הוּא כִּפְתָחוֹ. יוֹתֵר מִיכֵּן כְּנֶגֶד הַפִּירְצָה

אָסוּר. נִפְרְצוּ בוֹ פִּרְצוֹת הַרְבֵּה אִם הָעוֹמֵד מְרוּבֶּה עַל הַפָּרוּץ מוּתָּר וְאִם הַפָּרוּץ מְרוּבֶּה עַל הָעוֹמֵד כְּנֶגֶד הַפִּירְצָה אָסוּר.

הלכה: עֲשָׂרָה פַּסִּין כְּנֶגֶד הַבֵּינְיִין וְיֵשׁ בְּעוֹמֵד אַרְבָּעָה וְהָעוֹמֵד רָבָה עַל הַפָּרוּץ כְּנֶגֶד הָעוֹמֵד מוּתָּר כְּנֶגֶד הַפִּרְצָה אָסוּר. עָשָׂה פַּסִּין כְּנֶגֶד הַגַּפָּנִים וְאֵין בְּעוֹמֵד אַרְבָּעָה וְהַפָּרוּץ רָבָה עַל הָעוֹמֵד. פְּשִׁיטָא כְּנֶגֶד הָעוֹמֵד מוּתָּר כְּנֶגֶד הַפִּירְצָה אָסוּר.

רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ בְּשֵׁם רִבִּי יוּדָה בֶּן חֲנִינָה נָעַץ אַרְבָּעָה קָנִים בְּאַרְבָּעָה זָוִיוֹת שֶׁבְּכֶרֶם וְקָשַׁר גְּמֵי מִלְמַעֲלָה מַצִּיל מִשּׁוּם פֵּיאָה. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן כְּמְחִיצַת שַׁבָּת כֵּן מְחִיצַת כִּלְאַיִם. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן מַעֲשֶׂה שֶׁהָלַךְ רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה אֶצֶל רִבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי לְנגנינר הֶרְאָהוּ שָׂדֶה אַחַת. וּבֵית חֲבֵירְתָּה הָיְתָה נִקְרֵאת. וְהָיוּ שָׁם פְּרָצוֹת יוֹתֵר מֵעֲשֶׂר וְהָיָה נוֹטֵל אָעִין וְסוֹתֵם. דּוּקְרָנִין וְסוֹתֵם עַד שֶׁמִּיעֵטָן פָּחוֹת מֵעֲשֶׂר. אָמַר כֵּיזֶה כֵּן מְחִיצַת שַׁבָּת. אָמַר רִבִּי זְעִירָא מוֹדֶה רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ לְעִנְיַין שַׁבָּת שֶׁאֵין הַפֵּיאָה מַצֶּלֶת יוֹתֵר מֵעֲשֶׂר. אָמַר רִבִּי חַגַּי מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵן מַקִּיפִין שְׁלֹשָׁה חֲבָלִים זֶה לְמַעֲלָה מִזֶּה וְזֶה לְמַעֲלָה מִזֶּה. אִם אָמַר אַתְּ שֶׁהַפֵּיאָה מַצֶּלֶת יוֹתֵר מֵעֲשֶׂר דַּיּוֹ חֶבֶל אֶחָד.

רִבִּי יוֹנָה אָמַר רִבִּי יאשיה בָּעֵי הָדָא פֵּיאָה מַה אַתְּ אָמְרַת מִלְמַעֲלָן מִן הַצַּד. אֵין תֵּימַר מִלְמַעֲלָן הָא כָל שֶׁכֵּן מִן הַצַּד. אֵין תֵּימַר מִן הַצַּד הָא מִלְמַעֲלָן לֹא. אֵין תֵּימַר מִלְמַעֲלָן יְאוּת אָמַר רִבִּי חַגַּי אֵין תֵּימַר מִן הַצַּד לֹא אָמַר רִבִּי חַגַּי כְּלוּם. מַה נַפְשֵׁךְ אִם מִלְמַעֲלָן הֲרֵי מִלְמַעֲלָן. אִי מִן הַצַּד הֲרֵי מִן הַצַּד. רַבָּנִין דְּקֵיסָרִין בְּשֵׁם רִבִּי יִרְמְיָה תִּיפְתַּר בַּעֲשׂוּיִין כְּמִין דּוּקְרָן.

רִבִּי זְעִירָא רִבִּי אֲבוּדָמָא דְּחֵיפָה בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ לְגוֹבַהּ אֲפִילוּ עַד מֵאָה אַמָּה. אָמַר רִבִּי יוּדָן הָדָא דְאַתְּ אָמַר לְעִנְיַין כִּלְאַיִם אֲבָל לְעִנְיַין שַׁבָּת לֹא תְהֵא פֵּיאָה גְּדוֹלָה מִן הַקּוֹרָה. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי הִיא כִלְאַיִם הִיא שַׁבָּת. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי יוֹסֵי מַה בֵּין קוֹרָה מַה בֵּין פֵּיאָה. פֵּיאָה אֵינָהּ מַצֶּלֶת מֵרוּחַ אַחַת. עַד שֶׁתְּהֵא מְגוּפֶּפֶת מֵאַרְבַּע רוּחוֹתֶיהָ. קוֹרָה מַצֶּלֶת מֵרוּחַ אַחַת. וְאִתְיָא כְּהַהִיא דְּמַר רִבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רַב הַמְנוּנָא הַפֵּיאָה אֵינָהּ מַצֶּלֶת עַד שֶׁתְּהֵא מְגוּפֶּפֶת מֵאַרְבַּע רוּחוֹתֶיהָ.

אָמַר רִבִּי בָּא בַּר מָמָל טָיטְרַפֶּלְיוֹת שֶׁבִּכְרָמִים אָסוּר לְטַלְטֵל תַּחְתֵּיהֶן. מִפְּנֵי שֶׁהֵן סוֹף תְּקָרָה וְאֵין סוֹף תְּקָרָה מַצִּיל מִשּׁוּם פֵּיאָה. אָמַר רִבִּי פִּינְחָס אַתָּא עוּבְדָא קוֹמֵי רִבִּי יִרְמְיָה בְּאַרְבָּעָה עֲמוּדִין וַעֲלֵיהֶן אַרְבָּעָה פִּיסְטֶלְיוֹת וְהִתִּיר לְטַלְטֵל תַּחְתֵּיהֶן מִשּׁוּם פֵּיאָה.

רִבִּי בּוּן וְרַבָּנִין בָּעוֹן קוֹמֵי רִבִּי זְעִירָא פֵּיאָה מַהוּ שֶׁתַּצִּיל בְּסוּכָּה. אָמַר לוֹן פֵּיאָה מַצֶּלֶת בְּסוּכָּה. סוֹף סְכָךְ מַהוּ שֶׁיַּצִּיל בְּסוּכָּה. אָמַר לוֹן אֵין סוֹף סְכָךְ מַצִּיל בְּסוּכָּה. מַה בֵּין זֶה לְזֶה. זֶה נַעֲשָׂה לְכָךְ וְזֶה אֵינוֹ נַעֲשָׂה לְכָךְ. אָמַר רִבִּי אַבָּהוּ כָּל אִילֵּין מִילַּיָּא לְעִנְיַין מַשָּׂא

וּמַתָּן הָא לְהוֹרוֹת אָסוּר לְהוֹרוֹת. מַה אִם סוּכָּה קַלָּה אַתְּ אָמַר אָסוּר. שַׁבָּת הַחֲמוּרָה לֹא כָּל שֶׁכֵּן.

רִבִּי בּוּן בַּר חִייָה בְּעָא קוֹמֵי רִבִּי זְעִירָא. מָאן תַּנָּא פֵּיאָה מַצָּלֶת לֹא רִבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי. אָמַר לֵיהּ אַדְהֵי תַּנָּא.

נִמְצֵאת אָמַר לְעִנְיַין כִּלְאַיִם כָּל הַפָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה כְסָתוּם. מִשְּׁלֹשָׁה וְעַד אַרְבָּעָה אִם הָעוֹמֵד רָבָה עַל הַפָּרוּץ מוּתָּר. וְאִם הַפָּרוּץ רָבָה עַל הָעוֹמֵד אָסוּר. מֵאַרְבַּע וְעַד עֶשֶׂר אִם עוֹמֵד מְרוּבֶּה עַל הַפָּרוּץ מוּתָּר. וְאִם פָּרוּץ מְרוּבֶּה עַל הָעוֹמֵד כְּנֶגֶד הָעוֹמֵד מוּתָּר. כְּנֶגֶד הַפָּרוּץ אָסוּר. יוֹתֵר מֵעֶשֶׂר אַף עַל פִּי שֶׁהָעוֹמֵד רָבָה עַל הַפָּרוּץ כְּנֶגֶד הָעוֹמֵד מוּתָּר. כְּנֶגֶד הַפָּרוּץ אָסוּר. לְעִנְיַין שַׁבָּת כָּל הַפָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה כְסָתוּם. מִשְּׁלֹשָׁה וְעַד אַרְבָּעָה מֵאַרְבָּעָה וְעַד עֶשֶׂר אִם הָעוֹמֵד רָבָה עַל הַפָּרוּץ מוּתָּר. וְאִם הַפָּרוּץ רָבָה עַל הָעוֹמֵד אָסוּר. יֶתֶר מֵעֶשֶׂר אַף עַל פִּי שֶׁעוֹמֵד רָבָה עַל הַפָּרוּץ אָסוּר. רִבִּי חֲנַנְיָה רִבִּי יוּדָה בַּר פָּזִי בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן לֵית כָּאן מִשְּׁלֹשָׁה וְעַד אַרְבָּעָה. יֵשׁ כָּאן פֵּירְצָה שְׁלֹשָׁה אֵין כָּאן מְקוֹם אַרְבָּעָה. מְתִיב רִבִּי מָנָא וְהָתַנִּינָן מַקִּיפִין בְּקָנִים וְקָנֶה יֵשׁ לוֹ מָקוֹם. אָמַר לֵיהּ לֹא תְתִיבֵינִי פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה שֶׁכָּל הַפָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה כְסָתוּם הוּא. רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן בְּשֵׁם רַב מִכָּל מָקוֹם מִכַּיוָן שֶׁהָעוֹמֵד רָבָה עַל הַפָּרוּץ מוּתָּר.

הלכה ג

משנה: הַנּוֹטֵעַ שׁוּרָה שֶׁל חָמֵשׁ גְּפָנִים בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים כֶּרֶם. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים אֵינוֹ כֶּרֶם עַד שֶׁיְּהוּ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת. לְפִיכָךְ הַזּוֹרֵעַ אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁבְּכֻרֵם בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים קִידֵּשׁ שׁוּרָה אַחַת וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים שְׁתֵּי שׁוּרוֹת.

הלכה: וְהוּא שֶׁזָּרַע כְּנֶגֶד הָאֶמְצָעִי. זָרַע כְּנֶגֶד הָאֶמְצָעִי עַל דַּעְתֵּיהּ דְּבֵית שַׁמַּי אוֹסֵר אֶת כָּל הַשּׁוּרָה. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּבֵית הִלֵּל אוֹסֵר שָׁלֹשׁ כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ. זָרַע כְּנֶגֶד הַבֵּנַיִן שֶׁבְּאֶמְצָעִי. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּבֵית שַׁמַּי אוֹסֵר שְׁתַּיִם מִכָּאן וּשְׁתַּיִם מִכָּאן. חֲמִישִׁית אֵי זוֹ הִיא נֶאֱמַר. אִם הָיוּ זְרָעִים קְרוֹבִין לְאַחַת מֵהֶן הֲרֵי אֵילּוּ אֲסוּרוֹת. וְאִם לָאו הֲרֵי אֵילּוּ מוּתָּרוֹת. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּבֵית הִלֵּל אָסוּר אַרְבַּע כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם. זָרַע כְּנֶגֶד קֶרֶן הַזָּוִית. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּבֵית שַׁמַּי אֵיזוֹ [שׁוּרָה אֲסוּרָה] זוֹ זוֹ. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּבֵית הִלֵּל אָסוּר שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם וְאַחַת יוֹצֵא זָנָב מִכָּאן וְאַחַת יוֹצֵא זָנָב מִכָּאן. זָרַע כְּנֶגֶד הַבֵּינַיִן שֶׁבְּקֶרֶן הַזָּוִית. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּבֵית שַׁמַּי אוֹסֵר אֶת כָּל הַשּׁוּרָה. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּבֵית הִלֵּל אוֹסֵר שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם וְאַחַת יוֹצֵא זָנָב מִיכָּן. שִׁישִׁית אֵי זוֹ הִיא. שְׁלִישִׁית שֶׁבִּרְאשׁוֹנָה שְׁנִייָה שֶׁבַּשְּׁלִישִׁית.

הלכה ד

משנה: הַנּוֹטֵעַ שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם וְאַחַת יוֹצֵא זָנָב הֲרֵי זֶה כֶּרֶם. שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם וְאַחַת בֵּינְתַיִם. אוֹ שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם וְאַחַת בְּאֶמְצַע אֵינוֹ כֶּרֶם עַד שֶׁיְּהוּ שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם וְאַחַת יוֹצֵא זָנָב.

הלכה: רִבִּי חִייָה בַּר בָּא בְּשֵׁם רִבִּי חִייָה בַּר יוֹסֵף אֶרֶץ כְּנַעַן לִגְבוּלוֹתֶיהָ. גְּבוּלוֹת שֶׁבָּדוּ לָהֶם הַכְּנַעֲנִיים. רִבִּי אִימִּי בְּעִי וּלְמֵידִין מִן הַכְּנַעֲנִיים.

שְׁמוּאֵל אָמַר בְּמוֹדֵד לִכְסֹן. רִבִּי יוֹסֵי בַּר זְמִינָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן אַתְּ רוֹאֶה כִּילּוּי אַחַת נְטוּעָה כָּאן.

רִבִּי יוֹנָה בְּעֵי נָטַע שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם וְאַחַת יוֹצֵא זָנָב שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם וְאַחַת יוֹצֵא זָנָב. אַתְּ רוֹאֶה כִּילּוּי אֲחֶרֶת נְטוּעָה כָּאן וַאֲחֶרֶת נְטוּעָה כָּאן. נָטַע שָׁלֹשׁ כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ וְאַחַת מְכוּוֶּנֶת כְּנֶגֶד הָאֶמְצָעִי. אַתְּ רוֹאֶה כִּילּוּי אֲחֶרֶת נְטוּעָה כָּאן לַעֲשׂוֹתוֹ כֶּרֶם גָּדוֹל. לֹא כֵן אַתְּ אָמַר אֵין זָנָב לְכֶרֶם גָּדוֹל. בְּשָׁעָה שֶׁהוּא גָּדוֹל. מַהוּ לִיתֵּן זָנָב לְכֶרֶם קָטָן וְלַעֲשׂוֹתוֹ גָּדוֹל.

הלכה ה

משנה: הַנּוֹטֵעַ שׁוּרָה אַחַת בְּתוֹךְ שֶׁלּוֹ וְשׁוּרָה אַחַת בְּתוֹךְ שֶׁל חֲבֵירוֹ וְדֶרֶךְ הַיָּחִיד וְדֶרֶךְ הָרַבִּים בְּאֶמְצַע וְגֶדֶר שֶׁהוּא נָמוּךְ מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים הֲרֵי אֵילּוּ מִצְטָרְפִין. גָּבוֹהַּ מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים אֵינָן מִצְטָרְפוֹת. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר אִם עֵרְסָן מִלְמַעֲלָן הֲרֵי אֵילּוּ מִצְטָרְפוֹת.

הלכה: רִבִּי אַחַי בְּעֵי לֵית הָדָא פְלִיגָא עַל רִבִּי שִׁמְעוֹן דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר אֵין אָדָם מַקְדִּישׁ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ. תַּמָּן אֵין אָדָם מַקְדִּישׁ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ. בְּרַם הָכָא שֶׁלּוֹ וְשֶׁל חֲבֵירוֹ מִצְטָרְפִין לֶאֱסוֹר אֶת הָאֶמְצָעִי. רִבִּי מָנָא לֹא אָמַר כֵּן אֶלָּא לֹא כֵן אָמַר רִבִּי שְׁמוּאֵל בְּשֵׁם רִבִּי זְעִירָא רִבִּי שִׁמְעוֹן כְּדַעְתֵּיהּ כְּמַה דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר אֵין אָדָם מַקְדִּישׁ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ כֵּן הוּא אָמַר אֵין אָדָם חוֹבֵשׁ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ. תַּמָּן אֵין אָדָם מַקְדִּישׁ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ. בְּרַם הָכָא שֶׁלּוֹ וְשֶׁל חֲבֵירוֹ מִצְטָרְפִין לֶאֱסוֹר אֶת הָאֶמְצָעִי.

הלכה ו

משנה: הַנּוֹטֵעַ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת אִם אֵין בֵּינֵיהֶן שְׁמוֹנָה אַמּוֹת לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם. הָיוּ שָׁלֹשׁ וְאִם אֵין בֵּין שׁוּרָה לַחֲבֵירָתָהּ שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם. רִבִּי לִיעֶזֶר אוֹמֵר מִשּׁוּם חֲנַנְיָה בֶּן חֲכִינַאי אֲפִילּוּ חָרְבָה הָאֶמְצָעִית וְאֵין בֵּין שׁוּרָה לַחֲבֵירָתָהּ שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם. שֶׁאִילּוּ מִתְחִילָּה נְטָעָהּ הָיָה מוּתָּר בִּשְׁמוֹנָה אַמּוֹת. הַנּוֹטֵעַ אֶת כַּרְמוֹ שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה עַל שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה מוּתָּר לְהָבִיא זֶרַע לְשָׁם. אָמַר רִבִּי יְהוּדָה מַעֲשֶׂה בְּצַלְמוֹן בְּאֶחָד שֶׁנָּטַע אֶת כַּרְמוֹ שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה עַל שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה הָיָה הוֹפֵךְ סְעָר שְׁתֵּי שׁוּרוֹת לְצַד אֶחָד וְזוֹרֵעַ אֶת הַנִּיר וּבַשָּׁנָה הָאֲחֶרֶת הָיָה הוֹפֵךְ אֶת הַסְּעָר לִמְקוֹם הַזֶּרַע וְזוֹרֵעַ אֶת הַבּוּר וּבָא

מַעֲשֶׂה לִפְנֵי חֲכָמִים וְהִתִּירוּ. רִבִּי שִׁמְעוֹן וְרִבִּי מֵאִיר אוֹמְרִים אַף הַנּוֹטֵעַ אֶת כַּרְמוֹ עַל שְׁמוֹנָה אַמּוֹת מוּתָּר.

הלכה: אָמַר רִבִּי זְעִירָא שְׁמוֹנָה חוּץ מִמָּקוֹם כָּרְתִּין. כְּמַה דְתֵימַר שְׁמוֹנָה חוּץ מִמָּקוֹם כָּרְתִּין. וְדִכְוָותָהּ אַרְבַּע חוּץ מִמָּקוֹם כָּרְתִּין.

אָמַר רִבִּי לְעָזָר הֲֵחָמִירוּ תוֹכוֹ יוֹתֵר מֵחוּצָה לוֹ. אָמַר רִבִּי זְעִירָא עַד דַּאֲנָא תַמָּן קְיָימַנְתָּהּ תּוֹכוֹ שְׁמוֹנָה חוּצָה לוֹ שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה. אָמַר רִבִּי לְעָזָר מֵאַרְבַּע אַמּוֹת וְעַד שְׁמוֹנָה אָסוּר וּמְקַדֵּשׁ. מִשְּׁמוֹנָה וְעַד שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אָסוּר וְאֵינוֹ מְקַדֵּשׁ.

רִבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן אַתְיָא דְּרִבִּי לִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב כְּבֵית שַׁמַּי. כְּמַה דְבֵית שַׁמַּי אָמְרֵי שׁוּרָה אַחַת כָּרֶם. כֵּן רִבִּי לִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אָמַר שׁוּרָה אַחַת כָּרֶם. מַה נַפְשֵׁךְ כֶּרֶם גָּדוֹל הוּא אָסוּר בִּשְׁמוֹנָה. כֶּרֶם קָטָן הוּא אָסוּר בִּשְׁמוֹנָה. רִבִּי יוּדָן לֹא אָמַר כֵּן אֶלָּא שְׁמוֹנָה אַמּוֹת אָסוּר. שְׁמוֹנָה אַמּוֹת וְכָל שֶׁהוּא מוּתָּר. אִית דְּבָעֵי מֵימַר שֶׁאִילּוּ מִתְּחִילָּה נָטְעוֹ מַטַּע שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה עַל שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה הָיָה מוּתָּר בִּשְׁמוֹנָה אַמּוֹת. רִבִּי יוּדָה בֶּן פָּזִי בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן אַתְיָא דְּרִבִּי לִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב כְּבֵית שַׁמַּי. כְּמַה דְבֵית שַׁמַּי מַחְמִירִין בָּהּ בְּחוּרְבָּנוֹ יוֹתֵר מִמַּטָּעָתוֹ כֵּן רִבִּי לִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב מַחְמִיר בְּחוּרְבָּנוֹ יוֹתֵר מִמַּטָּעָתוֹ.

רִבִּי יוֹנָה בְּשֵׁם רַב מוּתָּר הַזֶּרַע וְאָסוּר לִזְרוֹעַ. רִבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רַב הִלְכָתָא מוּתָּר לִזְרוֹעַ. רַב חִייָא בַּר אַשִׁי בְּשֵׁם רַב הֲלָכָה כְּרִבִּי מֵאִיר וְרִבִּי שִׁמְעוֹן. מַה מוּתָּר הַזֶּרַע וּמוּתָּר לִזְרוֹעַ. אוֹ מוּתָּר הַזֶּרַע וְאָסוּר לִזְרוֹעַ. מִן מַה דְּאָמַר רִבִּי בָּא מָשַׁח לִי רַב חִייָא בַּר אַשִׁי כַּרְמֵי מַטַּע שְׁמוֹנָה עַל שְׁמוֹנָה הָדָא אָמְרָה מוּתָּר הַזֶּרַע וּמוּתָּר לִזְרוֹעַ. רַב הוּנָא זָרַע כַּרְמֵיהּ כָּרָתִין. וְאֵינוֹ אָסוּר מִשּׁוּם כִּלְאַיִם. מְעָרְבְבָן הַוְיִין וְאֵין עֲבוֹדָה לְגֶפֶן יְחִידִית אֶלָּא כִּרְבִּי יִשְׁמָעֵאל. דְּרִבִּי יִשְׁמָעֵאל אָמַר אֵין עֲבוֹדָה לְגֶפֶן יְחִידִית דִּבְרֵי חֲכָמִים. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי הֲלָכָה כִּדְבְרֵי מִי שֶׁהוּא מֵיקִיל בְּחוּצָה לָאָרֶץ. אָמַר רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא וְתַנֵּיי תַּמָּן הֲלָכָה כִּדְבְרֵי מִי שֶׁהוּא מֵיקֵל בְּחוּצָה לָאָרֶץ.

פרק ה

הלכה א

משנה: כֶּרֶם שֶׁחָרֵב אִם יֵשׁ בּוֹ לְלַקֵּט עֶשֶׂר גְּפָנִים לְבֵית סְאָה וּנְטוּעוֹת כְּהִילְכָתָן הֲרֵי זֶה נִקְרָא כֶּרֶם. כֶּרֶם דַּל שֶׁהוּא נָטוּעַ עִרְבּוּבְיָא. אִם יֵשׁ בּוֹ לְכַוִּין שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שָׁלֹשׁ הֲרֵי זֶה כֶּרֶם. וְאִם לָאו אֵינוֹ כֶּרֶם. רִבִּי מֵאִיר אוֹמֵר הוֹאִיל וְהוּא נִרְאֶה כְּתַבְנִית כְּרָמִים הֲרֵי זֶה כֶּרֶם.

הלכה: אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן הִיא קְרֵחַת הַכֶּרֶם הִיא כֶּרֶם שֶׁחָרֵב. קְרֵחַת הַכֶּרֶם מַקְרִיחִין אוֹתוֹ מֵאֶמְצָעִי. כֶּרֶם שֶׁחָרֵב מַקְרִיחִין אוֹתוֹ מִכָּל צְדָדָיו.

רִבִּי זְעִירָא מְחַוִּי לַחֲבֵרַיָּיא. תֵּשַׁע שׁוּרִין מִן שׁוּבַע שׁוּבַע. נְסַב שׁוּרָא פָּרָא שׁוּרָא לִשְׁתֵּי שׁוּרָה פָּרָא שׁוּרָה לְעֵרֶב. נִשְׁתַּיְּירוּ שָׁם עֶשְׂרִים גְּפָנִים. נְסַב תַּרְתֵּיי מִיכָּן וְתַרְתֵּיי מִיכָּא חָדָא מִיכָּא וְחָדָא מִיכָּא. נִשְׁתַּיְּירוּ שָׁם עֶשֶׂר גְּפָנִים. הָדָא דְתַנִּינָן עֶשֶׂר גְּפָנִים לְבֵית סְאָה נִמְצְאוּ שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם וְאַחַת יוֹצֵא זָנָב. שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם וְאַחַת יוֹצֵא זָנָב. שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם וְאַחַת יוֹצֵא זָנָב. שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם וְאַחַת יוֹצֵא זָנָב.

אַתְּ רוֹאֶה כֵּילוּ אֲחֶרֶת נְטוּעָה כָּאן. כֵּילוּ אֲחֶרֶת נְטוּעָה כָּאן. כֵּילוּ אֲחֶרֶת נְטוּעָה כָּאן. לִיטַּע כָּאן אֵין אַתְּ יָכוֹל שֶׁהוּא זָנָב וְאֵין זָנָב לְזָנָב. לִיטַּע כָּאן אֵין אַתְּ יָכוֹל שֶׁהוּא זָנָב וְאֵין זָנָב לְזָנָב. לִיטַּע כָּאן אֵין אַתְּ יָכוֹל שֶׁהוּא זָנָב וְאֵין זָנָב לְזָנָב. הָדָא אָמְרָה שֶׁאֵין זָנָב לְכֶרֶם גָּדוֹל. הָדָא פְּשִׁיטָא שְׁאֵילְתֵּיהּ דְּרִבִּי יוֹסֵי בָּר זְמִינָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן אַתְּ רוֹאֶה כֵּילוּ אֲחֶרֶת נְטוּעָה כָּאן. נִמְצְאוּ שִׁשִּׁים וְאַרְבַּע עַל אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה. נְסַב תַּרְתֵּי מִיכָּא וִיהַב לוֹן הָכָא נִמְצְאוּ אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה עַל אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה. חַד בֵּינַיי עָקַר חַד בֵּינַיי וְהַב חַד [קָרֵחַ] שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה עַל שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה עֲבוֹדָתוֹ בִשְׁמוֹנָה אַמּוֹת. מַה אַתְּ עָבַד לֵיהּ הוּא וַעֲבוֹדָתוֹ לְתוֹךְ בֵּית סְאָה. אוֹ חוּץ לַעֲבוֹדָתוֹ. אִין תַּעֲבְדִינֵיהּ הוּא וַעֲבוֹדָתוֹ בְּתוֹךְ בֵּית סְאָה אַשְׁכָּח חָסֵר תְּלַת מֵאָוִון וְאַרְבָּעִין וּתְמָנְיָא. וְאִין תַּעֲבְדִינֵיהּ חוּץ לַעֲבוֹדָתוֹ. אַשְׁכָּח יֶתֶר מֵאַרְבַּע מֵאָוִון וְחַמְשִׁין וְתַרְתֵּיי. אִין תֵּימַר כְּמִי פְלָגוֹת בִּיחִידָיוֹת הֵן אִין תֵּימַר בְּרוֹצֵף לֹא תַנִּינָן אֶלָּא עֶשֶׂר גְּפָנִים לְבֵית סְאָה. הֲוֵי לֹא מָצֵי תַנָּייהּ.

הַכּוֹרֶת מְכוּוָּן וְהַנּוֹף אֵינוֹ מְכוּוָּן הֲרֵי זֶה כֶּרֶם. הַנּוֹף מְכוּוָּן וְהַכּוֹרֶת אֵינוֹ מְכוּוָּן אֵינוֹ כֶּרֶם. הָיוּ דַקּוֹת וְאֵינָן מְכוּוָּנוֹת [הַעֲבוֹת] וַהֲרֵי הֵן מְכוּוָּנוֹת הֲרֵי זֶה כֶּרֶם. כֵּיצַד הוּא יוֹדֵעַ אִם מְכוּוָּנוֹת הֵן. מֵבִיא חוּט וּמוֹתְחוֹ. אִית תַּנֵּיי תַּנֵּי מִבִּפְנִים וְאִית תַּנֵּיי תַּנֵּי מִבַּחוּץ. אָמַר רִבִּי יוֹנָה מָאן דְּאָמַר מִבִּפְנִים בְּתוֹךְ טֶפַח. מָאן דְּאָמַר מִבַּחוּץ צָרִיךְ שֶׁיְּהֵא נוֹגֵעַ בָּהֶן. שׁוּרָה הַחִיצוֹנָה שֶׁאֵינָהּ מְכוּוָּנוֹת כְּנֶגֶד הַכַּרְתִּין. נוֹתְנִין לָהּ עֲבוֹדָתָהּ וְזוֹרֵעַ אֶת הַמּוֹתָר. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי שֶׁאִם הָיוּ זוֹרְעִין בְּתוֹךְ שִׁשָּׁה הַכֹּל אָסוּר. חוּץ לְשִׁשָּׁה הַגְּפָנִים מוּתָּרוֹת וְהַכֶּרֶם אָסוּר. וְאֵיזֶהוּ כֶּרֶם דַּל. אָמַר רִבִּי יוֹנָה דַּל בִּגְפָנִים וְעָשִׂיר בַּעֲבוֹדוֹת.

הלכה ב

משנה: כֶּרֶם שֶׁהוּא נָטוּעַ עַל פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת. רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר אֵינוֹ כֶּרֶם. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים כֶּרֶם. וְרוֹאִין אֶת הָאֶמְצָעִיּוֹת כֵּילוּ אֵינָן.

הלכה: אָמַר לָהֶן רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹתָם שֶׁאַתֶּם אוֹמְרִים רוֹאִין אֶת הָאֶמְצָעִיּוֹת כֵּילוּ אֵינָן. הֲרֵי הֵן עִיקָּרוֹ שֶׁל כֶּרֶם. אָמַר רִבִּי חֲנַנְיָה הָדָא אָמְרָה כְשֶׁהָיוּ שֵׁשׁ כְּנֶגֶד שֵׁשׁ. אֲבָל אִם הָיוּ חֲמֵשׁ כְּנֶגֶד חֲמֵשׁ. כָּל עַמָּא מוֹדֵיי שֶׁהֵן רוֹאִין אֶת הָאֶמְצָעִיּוֹת כֵּילוּ אֵינָן. אָמַר רִבִּי מָנָא הָדָא דְתֵימַר בְּשֶׁהָיוּ חֲמֵשׁ כְּנֶגֶד חֲמֵשׁ. אֲבָל אִם הָיוּ שֵׁשׁ כְּנֶגֶד שֵׁשׁ אֵילּוּ אַתְּ רוֹאֶה אֶת

הָאֶמְצָעִיּוֹת כִּילּוּ אֵינָן אֵילּוּ אֵילּוּ. מַהִי הָדָא דְתַנִּינָן רוֹאִין אֶת הָאֶמְצָעִיּוֹת כִּילּוּ אֵינָן. אָמַר רִבִּי הוּנָא שֶׁמּוּתָּר לְהַדְלוֹתָן עַל זַרְעוֹ. אָמַר רִבִּי מָנָא הָדָא מְסַיְיעָא לְהַהִיא דְאָמַר רִבִּי יוֹסֵי אִם הָיוּ זְרָעִים בְּתוֹךְ שִׁשָּׁה הַכֹּל אָסוּר. חוּץ לְשִׁשָּׁה גְּפָנִים מוּתָּרוֹת וְהַכֶּרֶם אָסוּר.

שִׁמְעוֹן בַּר בָּא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן. כְּשֵׁם שֶׁהֵן חֲלוּקִין כָּאן כָּךְ חֲלוּקִין בִּשְׁכוּנַת קְבָרוֹת. אָמַר רִבִּי יוֹנָה וְלֹא דַמְיָיא תַּמָּן מְרוּוָּחִין וּרְצוּפָן יֵשׁ לָהֶן שְׁכוּנַת קְבָרוֹת. רְצוּפִין וְרִיווּחִין אֵין עֲלֵיהֶן שְׁכוּנַת קְבָרוֹת. בְּרַם הָכָא מְרוּוָּחִין וּרְצָפָן בְּמַחְלוֹקֶת. רְצוּפִין וְרִיווּחִין דִּבְרֵי הַכֹּל. בְּרַם הָכָא מַה פְלִיגִין בְּשֶׁצָּבָא וּמְצָאָן רְצוּפִין. רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר אוֹמֵר אֲנִי גַּל נָפַל עֲלֵיהֶן וּרְצָפָן. וְרַבָּנָן אָמַר מְרוּוָּחִין הֵן וּרְצָפָן.

הלכה ג

משנה: חָרִיץ שֶׁהוּא עוֹבֵר בְּכֶרֶם עָמוֹק עֲשָׂרָה וְרוֹחַב אַרְבָּעָה. רִבִּי לְעָזָר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר אִם הָיָה מְפֻלָּשׁ מֵרֹאשׁ הַכֶּרֶם וְעַד סוֹפוֹ הֲרֵי זֶה נִרְאֶה כִּבְתֵּין שְׁנֵי כְרָמִים זוֹרְעִין בְּתוֹכוֹ וְאִם לָאו הֲרֵי הוּא כְּגַת. הַגַּת שֶׁבְּכֶרֶם עֲמוּקָה עֲשָׂרָה וּרְחָבָה אַרְבָּעָה זוֹרְעִין בְּתוֹכָהּ דִּבְרֵי רִבִּי לְעָזָר. וַחֲכָמִים אוֹסְרִין. שׁוֹמֶרֶת שֶׁבְּכֶרֶם גְּבוֹהָּ עֲשָׂרָה וּרְחָבָה אַרְבָּעָה זוֹרְעִין בְּתוֹכָהּ וְאִם הָיָה סֵעַר כּוֹתֵשׁ אָסוּר. גֶּפֶן שֶׁהִיא נְטוּעָה בְגַת אוֹ בְנֶקַע נוֹתְנִין לָהּ עֲבוֹדָתָהּ וְזוֹרֵעַ אֶת הַמּוֹתָר. רִבִּי יוֹסֵי אָמַר אִם אֵין שָׁם אַרְבַּע אַמּוֹת לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם. וְהַבַּיִת שֶׁבְּכֶרֶם זוֹרְעִין אוֹתוֹ.

הלכה: עַד שֶׁיְּהֵא מְבָרִיק כְּדֵי הוּא וַעֲבוֹדָתוֹ מִן מַה דְתַנֵּי מוֹדִין חֲכָמִים לְרִבִּי לְעָזָר בֶּן יַעֲקֹב בְּחָרִיץ מְבָרִיק כְּדֵי הוּא וַעֲבוֹדָתוֹ. הֲוֵי כֵן רִבִּי לְעָזָר בֶּן יַעֲקֹב סָבַר מֵימַר אֲפִילּוּ אֵינוֹ מְבָרִיק כְּדֵי הוּא וַעֲבוֹדָתוֹ. מַה פְלִיגִין כְּשֶׁהָיוּ שְׁתֵּי שׁוּרוֹת מִיכָּן וּשְׁתֵּי שׁוּרוֹת מִיכָּן. אֲבָל אִם הָיְתָה שׁוּרָה אַחַת מִיכָּן וְשׁוּרָה אַחַת מִיכָּן מִכֵּיוָן שֶׁהוּא מַגִּיעַ כְּנֶגֶד שֶׁלֹּשׁ גְּפָנִים בָּטֵל הַכֶּרֶם.

תַּנֵּי פָּחוֹת מִיכֵּן אָסוּר. דִּלֵּל כֵּן מַה אָנָן אָמְרִין עֲשָׂרָה אָסוּר תִּשְׁעָה לֹא כָּל שֶׁכֵּן. אֶלָּא מַהוּ פָּחוֹת מִיכֵּן לְרוֹחַב דִּלֵּל כֵּן מַה אָנָן אָמְרִין יַעֲשֶׂה כְסָתוּם וּתְהֵא מוּתָּר. וְיַעֲשֶׂה כְסָתוּם וִיהֵא מוּתָּר. לֹא כֵן תַּנֵּי שָׁרְשֵׁי פֵּיאָה נִכְנָסִין לְתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁבְּכֶרֶם. לְמַטָּה מִשְּׁלֹשָׁה טְפָחִים הֲרֵי אֵילּוּ מוּתָּרִין. שַׁנְיָיא הִיא שֶׁאֲוִיר הַכֶּרֶם מַקִּיף. אָמַר לָהֶן רִבִּי לְעָזָר בֶּן יַעֲקֹב אֵין אַתֶּם מוֹדִין לִי שֶׁעָמוֹק כְּנֶבוֹהַּ אֶלָּא רִבִּי לְעָזָר מוֹדֶה לְרִבִּי לְעָזָר בֶּן שֶׁאֲוִיר הַכֶּרֶם מַקִּיף. מְסַתַּבְּרָא יַעֲקֹב. רִבִּי לְעָזָר בֶּן יַעֲקֹב לֹא יוֹדֵי לְרִבִּי לְעָזָר. רִבִּי לְעָזָר יוֹדֵי לְרִבִּי לְעָזָר בֶּן יַעֲקֹב שֶׁעָמוֹק כְּגָבוֹהַּ. רִבִּי לְעָזָר בֶּן יַעֲקֹב לֹא יוֹדֵי לְרִבִּי לְעָזָר שֶׁאֲוִיר הַכֶּרֶם מַקִּיף.

רִבִּי חִייָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן צָרִיךְ שֶׁיְּהֵא שָׁם חֻלָּל ארבע. אָמַר רַב שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק הָדָא דְתֵימַר בַּעֲגוֹלָה אֲבָל בִּמְרוּבַּעַת אֵינוֹ צָרִיךְ שֶׁיְּהֵא שָׁם חֻלָּל אַרְבָּעָה. רִבִּי חֲלַפְתָּא בֶּן שָׁאוּל

אָמַר צָרִיךְ שֶׁיְּהֵא שָׁם שְׁלֹשָׁה טְפָחִים עָפָר מִלְּמַעֲלָן. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי הָדָא דְתֵימַר בַּעֲגוֹלָה אֲבָל בִּמְרוּבַּעַת אֵינוֹ צָרִיךְ שֶׁיְּהֵא שָׁם שְׁלֹשָׁה טְפָחִים עָפָר מִלְּמַעֲלָה.
מִשְּׁלֹשָׁה וְעַד אַרְבָּעָה הִיא מַתְנִיתָא פְּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה כְּסָתוּם. מִשְּׁלֹשָׁה וְעַד אַרְבָּעָה מַשְׁלִים. אַרְבָּעָה זֹרֵעַ מִיָּד.
רִבִּי אָבִין בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל וּבְבָתֵּי כְלָאִים הוּחְבָּאוּ. בַּיִת שְׁמַחְבִּיאִין בּוֹ אֶת הַכִּלְאַיִם.

הלכה ד

משנה: הַנּוֹטֵעַ יֶרֶק בְּכֶרֶם אוֹ הַמְקַיֵּים הֲרֵי זֶה מְקַדֵּשׁ אַרְבָּעִים וְחָמֵשׁ גְּפָנִים. אֵימָתַי בִּזְמַן שֶׁהֵן נְטוּעוֹת אַרְבַּע עַל אַרְבַּע אוֹ חָמֵשׁ עַל חָמֵשׁ. הָיוּ נְטוּעוֹת עַל שֵׁשׁ שֵׁשׁ אוֹ עַל שֶׁבַע שֶׁבַע הֲרֵי זֶה מְקַדֵּשׁ שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אָמָּה לְכָל רוּחַ עֲגוֹלוֹת וְלֹא מְרוּבָּעוֹת.

הלכה: רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָא אָמַר וְהוּא שֶׁזָּרַע כְּנֶגֶד הָאֶמְצָעִית. רִבִּי אָבִין בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל וְהוּא שֶׁתְּהֵא הָאֶמְצָעִי עֲגוֹלָה יֶרֶק. הֵיךְ עֲבִידָא. שׁוּבָע שׁוּרִין מִן שׁוּבָע שׁוּרִין. צֵא מֵהֶן אַרְבַּע גְּפָנִים לְאַרְבַּע זְוִיּוֹת הַכֶּרֶם נִשְׁתַּיְּירוּ שָׁם אַרְבָּעִים וְחָמֵשׁ גְּפָנִים. הָדָא הִיא דְתַנִּינָן הֲרֵי [הוּא] מְקַדֵּשׁ אַרְבָּעִים וְחָמֵשׁ גְּפָנִים.
אֵימָתַי בִּזְמַן שֶׁהֵן נְטוּעוֹת אַרְבַּע עַל אַרְבַּע אוֹ חָמֵשׁ עַל חָמֵשׁ. הָדָא מְסַיְּיעָא לְרִבִּי זְעִירָא דְּרִבִּי זְעִירָא אָמַר שְׁמוֹנָה חוּץ מִמְּקוֹם כָּרְתּוֹן. הָיוּ נְטוּעוֹת שֵׁשׁ עַל שֵׁשׁ אוֹ שֶׁבַע עַל שֶׁבַע הָדָא מְסַיְּיעָא לְרִבִּי לְעָזָר דְּרִבִּי לְעָזָר אָמַר מֵאַרְבַּע אַמּוֹת וְעַד שְׁמוֹנָה אָסוּר וּמְקַדֵּשׁ. מִשְּׁמוֹנָה וְעַד שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אָסוּר וְאֵינוֹ מְקַדֵּשׁ.

הלכה ה

משנה: הָרוֹאֶה יֶרֶק בַּכֶּרֶם וְאָמַר כְּשֶׁאַגִּיעַ לוֹ אֲלַקְּטֶנּוּ מוּתָּר. כְּשֶׁאַחְזוֹר אֲלַקְּטֶנּוּ. אִם הוֹסִיף בְּמָאתַיִם אָסוּר.

הלכה: רִבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָא אָמַר בְּפוֹעֵל שָׁנוּ.
בַּעַל הַבַּיִת שֶׁהוּא עָסוּק בְּמַלַּאכְתּוֹ עָשׂוּ אוֹתוֹ כְּפוֹעֵל. בַּעַל הַבַּיִת שְׁקִיִּים יְרָקוֹת שָׂדֶה בְּכֶרֶם אָסוּרִין בֵּין לוֹ בֵּין לְאַחֵר. פּוֹעֵל שְׁקִיִּים יְרָקוֹת שָׂדֶה בְּכֶרֶם אָסוּר לוֹ וּמוּתָּר לְכָל אָדָם. וְקַשְׁיָא אִם אָסוּר לוֹ יְהֵא אָסוּר לְכָל אָדָם. אִם מוּתָּר לְכָל אָדָם יְהֵא מוּתָּר לוֹ. אֶלָּא כְּרִבִּי שִׁמְעוֹן דְּאָמַר אֵין אָדָם מַקְדִּישׁ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ. אַף עַל גַּב דְּרִבִּי שִׁמְעוֹן אָמַר אֵין אָדָם מַקְדִּישׁ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ. מוֹדֶה הוּא הָכָא שֶׁאָסוּר לוֹ (בְּעֶלֶה קָטָן אֶחָד) [בְּלִקְטָן אַחֵר] אֲבָל אִם לִיקֵּט הוּא אָסוּר בֵּין לוֹ בֵּין לְכָל אָדָם.
וְאִם הוֹסִיף בְּמָאתַיִם אָסוּר. דְּבֵי רִבִּי יַנַּאי מְשַׁעֲרִין בְּהָדֵין יַרְבּוּזָה. כֵּיצַד הוּא בּוֹדֵק. רַב בִּיבִי בְשֵׁם רִבִּי חֲנִינָה לוֹקֵט אֶחָד וּמֵנִיחַ אֶחָד מַה שֶּׁזֶּה פּוֹחֵת זֶה מוֹסִיף.

הלכה ו

משנה: הָיָה עוֹבֵר בַּכֶּרֶם וְנָפְלוּ מִמֶּנּוּ זְרָעִים אוֹ שֶׁיָּצְאוּ עִם הַזְּבָלִים אוֹ עִם הַמַּיִם. הַזּוֹרֵעַ וְסִיעָרְתוֹ הָרוּחַ לְאַחֲרָיו מוּתָּר. סִיעָרְתוֹ הָרוּחַ לְפָנָיו. רִבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר אִם עֲשָׂבִים יוּפַּךְ. וְאִם אָבִיב יִנָּפֵץ. וְאִם הֵבִיאָה דָּגָן יִדָּלֵק.

הלכה: אָמַר רִבִּי לְעָזָר מַתְנִיתִין בְּעוֹמֵד בִּשְׂדֵה לָבָן וְסִיעָרְתוֹ הָרוּחַ לִשְׂדֵה כֶּרֶם. רִבִּי זְעִירָא בְּעֵי מַה אִיתְאֲמַרַת בְּעוֹמֵד אוֹ אֲפִילוּ עוֹמֵד. אִין תֵּימַר בְּעוֹמֵד בְּלָבָן הָא בִשְׂדֵה כֶּרֶם לֹא. אִין תֵּימַר אֲפִילוּ עוֹמֵד הִיא הָדָא הִיא הָדָא. נִישְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רִבִּי שִׁמְעוֹן הַזּוֹרֵעַ וְסִיעָרְתוֹ הָרוּחַ לְאָחוֹרָיו מוּתָּר מִפְּנֵי שֶׁהוּא אוֹנֶס. מַה נָן קַיָּימִין אִי בְּעוֹמֵד בִּשְׂדֵה כֶּרֶם עוֹבֵד עֲבוֹדָה וְאַתְּ אָמַר מוּתָּר. אֶלָּא כִּי נָן קַיָּימִין בְּעוֹמֵד בִּשְׂדֵה לָבָן וְסִיעָרְתוֹ הָרוּחַ לִשְׂדֵה כֶּרֶם.

רִבִּי זְעִירָא רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ בְּשֵׁם רִבִּי הוֹשַׁעְיָא. אִם עֲשָׂבִים יוּפַּךְ הַכֹּל מוּתָּר. אִם אָבִיב יִנָּפֵץ הַקַּשִּׁין מוּתָּרִין וְהַדָּגָן אָסוּר. אִם הֵבִיאָה דָּגָן תִּדָּלֵק הַכֹּל אָסוּר. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר הַכֹּל אָסוּר. מַהוּ הָדָה דְתַנִּינָן אִם עֲשָׂבִים יוּפַּךְ אִם אָבִיב יִנָּפֵץ אִם הֵבִיאָה דָּגָן תִּדָּלֵק. כְּהַהִיא דְתַנִּינָן תַּמָּן הָעַרְלָה וּכְלָאֵי הַכֶּרֶם אֶת שֶׁדַּרְכּוֹ לִישָּׂרֵף יִשָּׂרֵף אֶת שֶׁדַּרְכּוֹ לִיקָּבֵר יִקָּבֵר.

רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ פְּעָמִים שֶׁהַקַּשִּׁין מוּתָּרִין וְהַדָּגָן אָסוּר. פְּעָמִים שֶׁהַקַּשִּׁין אֲסוּרִין וְהַדָּגָן מוּתָּר. הֵיךְ עֲבִידָא זָרַע בְּהֵיתֵר וְסִיכֵּךְ עַל גַּבָּיו הַקַּשִּׁין מוּתָּרִין וְהַדָּגָן אָסוּר. זָרַע בְּאִיסּוּר וְהֶעֱבִיר אֶת הַסְּכָךְ הַקַּשִּׁין אֲסוּרִין וְהַדָּגָן מוּתָּר. רִבִּי זְעִירָא בָּעֵי נִיחָא הַקַּשִּׁין מוּתָּרִין וְהַדָּגָן אָסוּר. הַקַּשִּׁין אֲסוּרִין וְהַדָּגָן מוּתָּר גָּדַל מִתּוֹךְ אִיסּוּר וְאַתְּ אָמַר מוּתָּר.

רִבִּי זְעִירָא כְּדַעְתֵּיהּ. דְּאָמַר רִבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹנָתָן בָּצַל שֶׁל כִּלְאֵי הַכֶּרֶם שֶׁעָקְרוֹ וּשְׁתָלוֹ אֲפִילוּ מוֹסִיף כַּמָּה אָסוּר שֶׁאֵין גִּידּוּלֵי אִיסּוּר מַעֲלִין אֶת הָאִיסּוּר.

הלכה ז

משנה: הַמְקַיֵּים קוֹצִים בַּכֶּרֶם רִבִּי לְיֵעֶזֶר אוֹמֵר קִידֵּשׁ. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים לֹא קִידֵּשׁ אֶלָּא דָּבָר שֶׁכָּמוֹהוּ מְקַיְּימִים. הָאִירוֹס וְהַקִּיסוֹס וְשׁוֹשַׁנַּת הַמֶּלֶךְ וְכָל מִין זְרָעִים אֵינָן כִּלְאַיִם בַּכֶּרֶם. הַקַּנְבַּס רִבִּי טַרְפוֹן אוֹמֵר אֵינוֹ כִּלְאַיִם. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים כִּלְאַיִם. וְהַקִּינָרָס כִּלְאַיִם בַּכֶּרֶם.

הלכה: אָמַר רִבִּי אַבָּהוּ טַעֲמָא דְּרִבִּי לְיֵעֶזֶר שֶׁכֵּן מְקַיְּימִין אוֹתָן לִגְמַלִּים בַּעֲרַבְיָא. הָאִירוֹס אִירִיסְיָה. הַקִּיסוֹס קִיסוֹסָא. וְשׁוֹשַׁנַּת הַמֶּלֶךְ קְרִינוֹן.

הַקָּנִים וְהָאָגִין וְהַוְוֹרֶד וְהָאִטְדִּין מִין אִילָן וְאֵינָן כִּלְאַיִם בַּכֶּרֶם. הַשִּׁיפָה וְהַחִיטּוֹן וְהַגֶּמִי וּשְׁאָר כָּל הַגְּדִילִין בָּאֶפֶר מִין דְּשָׁאִים וְאֵינָן כִּלְאַיִם בַּכֶּרֶם. וְהָתַנֵּי רִבִּי הוֹשַׁעְיָה אֵילּוּ הֵן מִינֵי דְּשָׁאִים הַקִּינָרָס וְהַחֲלְמָה וְהַדְּמוּעַ וְהָאָטָד. תַּמָּן לִבְרָכָה וְכָאן לְכִלְאַיִם. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי

הָדָא אָמְרָה אֶתְרוֹג אַף עַל פִּי שֶׁאַתְּ אוֹמֵר עָלָיו בּוֹרֵא פְּרִי הָעֵץ אַתְּ אוֹמֵר עַל הַתְּמוּרָה שֶׁלּוֹ בּוֹרֵא מִינֵי דְּשָׁאִים.

הַצָּלָף בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים כִּלְאַיִם בַּכֶּרֶם וְאֵינוֹ כִלְאַיִם בִּזְרָעִים. בֵּית הִלֵּל אוֹמְרִים אֵינוֹ כִלְאַיִם לֹא בְכֶרֶם וְלֹא בִזְרָעִים. הַכֹּל מוֹדִין שֶׁהוּא חַיָיב בְּעָרְלָה. תַּנֵי רִבִּי חִינְנָא בַּר פַּפָּא אֶת שֶׁהוּא עוֹלֶה מִגִּזְעוֹ מִין אִילָן מִשָּׁרְשָׁיו מִין יֶרֶק. הָתִיבוּן הֲרֵי אַכְרוּב הֲרֵי הוּא עוֹלֶה מִגִּזְעוֹ. כָּאן בְּוַדַּאי כָּאן בְּסָפֵק.

פרק ו

הלכה א

משנה: אֵי זֶהוּ עָרִיס הַנּוֹטֵעַ שׁוּרָה שֶׁל חָמֵשׁ גְּפָנִים בְּצַד הַגֶּדֶר שֶׁהוּא גָבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים אוֹ בְצַד חָרִיץ שֶׁהוּא עָמוֹק עֲשָׂרָה וְרָחָב אַרְבָּעָה נוֹתְנִין לוֹ עֲבוֹדָתוֹ אַרְבַּע אַמּוֹת. בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים מוֹדְדִין אַרְבַּע אַמּוֹת מֵעִיקַּר גְּפָנִים וּלְשָׁדֶה. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִין מִן הַגֶּדֶר וּלְשָׁדֶה. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי טוֹעִין כָּל הָאוֹמְרִין כָּךְ. אֶלָּא אִם יֵשׁ אַרְבַּע אַמּוֹת מֵעִיקַּר גְּפָנִים וּלְגֶדֶר נוֹתְנִין לוֹ עֲבוֹדָתוֹ וְזוֹרֵעַ אֶת הַמּוֹתָר. וְכַמָּה הִיא עֲבוֹדַת הַגֶּפֶן שִׁשָּׁה טְפָחִים לְכָל רוּחַ. וְרִבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר שִׁלְשָׁה.

הלכה: וְקַשְׁיָא עַל דַּעְתֵּיהּ דְּבֵית שַׁמַּי בְּלֹא כָךְ אֵינוֹ אָסוּר מִשּׁוּם כֶּרֶם. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר בָּעָרִיס הַמְּעוּקָם שָׁנוּ. אִם בָּעָרִיס הַמְּעוּקָם שָׁנוּ בְּלֹא גֶדֶר אֵינוֹ אָסוּר מִשּׁוּם כֶּרֶם. רִבִּי יוֹנָה בָּעֵי מַהוּ לִיזָרֵעַ בַּנְּתַיִם. כִּמְכוּוָּנוֹת הֵן וְאַתְּ אָמַר אָסוּר לִיזָרֵעַ בַּנְּתַיִם. מַהוּ לִזָּרֵעַ בֵּין הַגְּפָנִים כְּמַה דְתֵימַר גַּבֵּי מוּקְשָׁה אָסוּר לִזָּרֵעַ בֵּין הַגּוּמּוֹת. אוּף הָכָא אָסוּר לִיזָרֵעַ בֵּין הַגְּפָנִים.

רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר בָּעָרִיס הַמְכוּוָּן שָׁנוּ. אִם בָּעָרִיס הַמְכוּוָּן שָׁנוּ בְּלֹא גֶדֶר אֵינוֹ אָסוּר מִשּׁוּם כֶּרֶם. נִימַר [בְּגִין] בֵּית הִלֵּל תַּנְיֵתֵהּ. אָמַר רִבִּי חֲנַנְיָה מִסְתַּבְּרָא מוֹדֶה רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ לְרִבִּי יוֹחָנָן בָּעָרִיס הַמְכוּוָּן שָׁנוּ [בְּגִין] בֵּית הִלֵּל. וּמוֹדֶה רִבִּי יוֹחָנָן לְרִבִּי שִׁמְעוֹן בָּעָרִיס הַמְעוּקָם שָׁנוּ בְּגִין רִבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי דְּרִבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אָמַר טוֹעִין כָּל הָאוֹמְרִין כֵּן. אֵין תֵּימַר בָּעָרִיס הַמְכוּוָּן שָׁנוּ מַה אִית בֵּהּ טוֹעִין. בֵּין כְּמָאן דְּאָמַר מֵעִיקַּר הַגְּפָנִים מוֹשְׁחִין בֵּין כְּמָאן דְּאָמַר מֵעִיקַּר הַגֶּדֶר מוֹשְׁחִין. מַה בֵּינֵיהוֹן. אָמַר רִבִּי יוֹנָה תִּיפְתָּר שֶׁהָיוּ הַכָּרְתִין נְתוּנִין מִקְצָתָן בְּתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת וּמִקְצָתָן חוּץ לְאַרְבַּע אַמּוֹת. מָאן דְּאָמַר מֵעִיקַּר הַגְּפָנִים מוֹשְׁחִין נִיחָא. מָאן דְּאָמַר מֵעִיקַּר הַגֶּדֶר מוֹשְׁחִין מָקוֹם שֶׁהַחוּט כָּלֶה אָסוּר וְהַשְׁאָר מוּתָּר. הֵיוּ שָׁם שְׁתֵּי אַמּוֹת מָאן דְּאָמַר מֵעִיקַּר הַגְּפָנִים מוֹשְׁחִין אֵינוֹ אָסוּר אֶלָּא שְׁתֵּי אַמּוֹת. מָאן דְּאָמַר מֵעִיקַּר הַגֶּדֶר מוֹשְׁחִין אָסוּר עַד שְׁתֵּי אַמּוֹת אַחֵר.

אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן רִבִּי יוֹסֵי וְרִבִּי יִשְׁמָעֵאל וְרִבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי שְׁלָשְׁתָּן אָמְרוּ דָּבָר אֶחָד. רִבִּי יִשְׁמָעֵאל דְּתַנִּינָן עַל גִּנָּה קְטַנָּה שֶׁהִיא מוּקֶפֶת עָרִיס אִם יֵשׁ בָּהּ מְלֹא בוֹצֵר סַלּוֹ מִיכָּן וּמְלוֹא בוֹצֵר סַלּוֹ מִיכָּן תִּיזָּרֵע וְאִם לֹא תִיזָּרֵע. אָמַר רִבִּי יוֹנָה אַמָּה בוֹצֵר וְאַמָּה סַלּוֹ אַמָּה בוֹצֵר וְאַמָּה סַלּוֹ. הֲווֹן בָּעֵיי מֵימַר מָאן דְּאָמַר מֵעִיקַּר הַגִּנָּפְנִים מוֹשְׁחִין נִיחָא מָאן דְּאָמַר מֵעִיקַּר הַגֶּדֶר מוֹשְׁחִין אֵין אוֹתָן הַכַּרְתִּין מְמַעֲטִין אַרְבַּע. תִּיפְתָּר שֶׁהָיוּ חֲבוּקִין לַכּוֹתֶל. לֹא אַרְבַּע אִינֵּן כְּלוּם הִלְכֹת עָרִיס בְּחָמֵשׁ. אָמַר רִבִּי חֲנַנְיָה תִּיפְתָּר שֶׁהָיוּ שְׁתַּיִם גְּפָנִים נְתוּנוֹת בְּקֶרֶן זָוִית אַחַת שֶׁאִם יִמְתְּחֵם הֵן נִרְאִין כְּאַרְבַּע בֵּינַיִין. רִבִּי יוֹסֵי דְּתַנִּינָן רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר אִם אֵין שָׁם אַרְבַּע אַמּוֹת לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם. מָאן דְּאָמַר מֵעִיקַּר הַגְּפָנִים מוֹשְׁחִין נִיחָא מָאן דְּאָמַר מֵעִיקַּר הַגֶּדֶר מוֹשְׁחִין אֵין אוֹתוֹ הַכּוֹתֶל מְמַעֲט אַרְבַּע. תִּיפְתָּר שֶׁהָיָה חָבוּק לַכּוֹתֶל. וְהָכֵין רִבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי דְּהָכָא. מִסְתַּבְּרָא רִבִּי יוֹסֵי וְרִבִּי יִשְׁמָעֵאל יוֹדוּן לְרִבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי. וְרִבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי לֹא יוֹדֵי לְרִבִּי יוֹסֵי וְרִבִּי יִשְׁמָעֵאל. רִבִּי יוֹסֵי יוֹדֵי לְרִבִּי יִשְׁמָעֵאל רִבִּי יִשְׁמָעֵאל לֹא יוֹדֵי לְרִבִּי יוֹסֵי.

רַב יְהוּדָה בְּשֵׁם רַב הֲלָכָה כְּרִבִּי עֲקִיבָה. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי הֲלָכָה כְּדִבְרֵי מִי שֶׁהוּא מֵיקֵל בְּחוּצָה לָאָרֶץ. אָמַר רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא וְתַנָּיֵי תַּמָּן הֲלָכָה כְּדִבְרֵי מִי שֶׁהוּא מֵיקֵיל בְּחוּצָה לָאָרֶץ.

הלכה ב

משנה: עָרִיס שֶׁהוּא יוֹצֵא מִן הַמִּדְרֵגָה. רִבִּי לִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר אִם עוֹמֵד בָּאָרֶץ וּבוֹצֵר אֶת כּוּלּוֹ הֲרֵי זֶה אוֹסֵר אַרְבַּע אַמּוֹת בַּשָּׂדֶה וְאִם לָאו אֵינוֹ אוֹסֵר אֶלָּא כְנֶגְדּוֹ. רִבִּי לְעָזָר אוֹמֵר אַף הַנּוֹטֵעַ אַחַת בָּאָרֶץ וְאַחַת בַּמִּדְרֵגָה אִם גָּבוֹהַּ עֲשָׂרָה טְפָחִים אֵינָהּ מִצְטָרֶפֶת עִמָּהּ וְאִם לָאו הֲרֵי זוֹ מִצְטָרֶפֶת עִמָּהּ.

הלכה: רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן רִבִּי יוֹנָתָן בְּשֵׁם רִבִּי לִיעֶזֶר הַגּוֹמֵם אֶת כַּרְמוֹ פָּחוֹת מִשֶּׁפַח חַיָּיב בְּעָרְלָה מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן דִּבְרֵי חֲכָמִים עַד שֶׁיְּגוֹמֵם מֵעִם הָאָרֶץ. רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רִבִּי יוֹנָתָן בְּשֵׁם רִבִּי לִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב הָעוֹשֶׂה כְּרִי מִן הַלֶּקֶט וּמִן הַשִּׁכְחָה וּמִן הַפֵּיאָה חַיָּיב בִּתְרוּמָה גְּדוֹלָה מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן. רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רִבִּי יוֹנָתָן וְרִבִּי לִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב מְשֵׁם בֵּית שַׁמַּי הַמֵּת מְטַמֵּא אַרְבַּע אַמּוֹת בִּרְשׁוּת הָרַבִּים מִפְּנֵי כְבוֹדוֹ. רִבִּי מָנָא אָמַר הָדָא אֲחֲרָייְתָא מְשׁוּם בֵּית שַׁמַּי. רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן אָמַר כּוּלְהוֹן מְשׁוּם בֵּית שַׁמַּי. אָמַר רִבִּי יוֹנָה אוּף הָדָא דְתַנִּינָן מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן. דִּילְמָא כֵן מַה בֵּין הָעוֹמֵד בָּאָרֶץ מַה בֵּין הָעוֹמֵד בַּמִּדְרֵגָה.

גָּבוֹהַּ. מַה גָּבוֹהַּ שׁוּרָה גְּבוֹהָ מַדְרֵיגָה. אֵין תֵּימַר גָּבוֹהַּ שׁוּרָה שׁוֹפֵעַ הַמִּדְרֵגָה כְּלָמַטָּן. אֵין תֵּימַר גָּבוֹהַּ הַמִּדְרֵיגָה שִׁיפּוּעַ הַשּׁוּרָה מִלְמַעֲלָן. וְהָתַנֵּי שְׁתֵּי שׁוּרוֹת בַּמִּדְרֵיגָה. אִית לָךְ

מֵימַר גְּבוֹהָה שׁוּרָה. לֹא גְּבוֹהָה מַדְרֵיגָה. אָמַר רִבִּי מָנָא כָּל אוֹתָן עֲשָׂרָה טְפָחִים שֶׁבַּמַּדְרֵיגָה עָשׂוּ אוֹתָם מָקוֹם בִּפְנֵי עַצְמוֹ.

תַּמָּן תַּנִּינָן הַזּוֹרֵק אַרְבַּע אַמּוֹת בַּכּוֹתֶל לְמַעֲלָה מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים כְּזוֹרֵק בָּאֲוִיר לְמַטָּה מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים כְּזוֹרֵק בָּאָרֶץ. רַב חִסְדָּא אָמַר בְּמוּדָד לָכֹסֶן. וְאֵין סוֹפָהּ לֵירֵד. רִבִּי חִיָּיא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן תִּיפְתָּר שֶׁהָיְתָה דְּבֵילָה שְׁמֵינָה וְהִיא נִיטוֹחָה. רִבִּי חַגַּי בָּעֵי קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵי לֵית הָדָא אָמְרָה שִׁיפּוּעַ הַמַּדְרֵגָה כִּלְמַטָּן. אָמַר לֵיהּ תַּמָּן זְרָעִין נָהֲנִין מִן הַמַּדְרֵיגָה בְּרַם הָכָא דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לִהְיוֹת שָׁפִין בָּהּ וְהִיא נוֹפֶלֶת. אִילּוּ אָמַר בְּשֶׁהָיְתָה שָׁם חוֹר וְהִיא נֶהֱנָה מִן הַחוֹר כְּשֵׁם שֶׁהַזְּרָעִין נֶהֱנִין מִן הַמַּדְרֵיגָה יָאוּת.

שְׁתֵּי גִינּוֹת זוֹ עַל גַּבֵּי זוֹ הַתַּחְתּוֹנָה עֲשׂוּיָה כֶּרֶם וְהָעֶלְיוֹנָה אֵינָהּ עֲשׂוּיָה כֶּרֶם. זוֹרֵעַ אֶת הָעֶלְיוֹנָה עַד שֶׁהוּא מַגִּיעַ לָאֲוִיר עֲשָׂרָה. רִבִּי בּוּן בַּר חִייָא בְּעָא קוֹמֵי רִבִּי זְעִירָא לֵית הָדָא אָמְרָה שִׁיפּוּעַ הַמַּדְרֵיגָה כִּלְמַטָּן. אָמַר לֵיהּ מְשׁוּם זְרָעִים נוֹטִין לַאֲוִיר הַכֶּרֶם. הָעֶלְיוֹנָה עֲשׂוּיָה כֶּרֶם וְהַתַּחְתּוֹנָה אֵינָהּ עֲשׂוּיָה כֶּרֶם זוֹרֵעַ אֶת הַתַּחְתּוֹנָה וְאֶת הַמַּדְרֵיגָה עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְעִיקַּר הַגְּפָנִים. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי לֵית כָּאן לְעִיקַּר הַגְּפָנִים אֶלָּא לְמַטָּה מִשְּׁלֹשָׁה. כְּהָדָא דְּתַנֵּי שְׁרָשֵׁי פֵּיאָה נִכְנָסִין לְתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁבְּכֶרֶם. לְמַטָּה מִשְּׁלֹשָׁה טְפָחִים הֲרֵי אֵילּוּ מוּתָּרִין.

הלכה ג

משנה: הַמַּדְלֶה אֶת הַגֶּפֶן עַל מִקְצַת אפיפיירות לֹא יָבִיא זֶרַע אֶל תַּחַת הַמּוֹתָר וְאִם הֵבִיא לֹא קִיְּדֵּשׁ. וְאִם הוֹלִיךְ הֶחָדֵשׁ אָסוּר. וְכֵן הַמַּדְלֶה עַל מִקְצַת אִילָן סָרָק. הַמַּדְלֶה אֶת הַגֶּפֶן עַל מִקְצַת אִילָן מַאֲכָל מוּתָּר לְהָבִיא זֶרַע אֶל תַּחַת הַמּוֹתָר. וְאִם הוֹלִיךְ הֶחָדֵשׁ יַחֲזִירֶנּוּ. מַעֲשֶׂה שֶׁהָלַךְ רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ אֶצֶל רִבִּי יִשְׁמָעֵאל מִכְפַּר עָזִיז הָרוֹאֶהוּ גֶּפֶן שֶׁהוּא מוּדָלֶה עַל מִקְצַת תְּאֵינָה. אָמַר לוֹ מַה אֲנִי לְהָבִיא זֶרַע תַּחַת הַמּוֹתָר אָמַר לוֹ מוּתָּר. וְהַעֲלֵהוּ מִשָּׁם לְבֵית מִגִּינְיֵיא וְהָרְאֵהוּ גֶּפֶן שֶׁהוּא מוּדָלֶה עַל מִקְצַת הַקּוֹרָה וְסִדַּן שֶׁל שִׁקְמָה וּבוֹ קוֹרוֹת הָרְבֵּה אָמַר לוֹ תַּחַת הַקּוֹרָה הַזּוֹ אָסוּר וְהַשְּׁאָר מוּתָּר. אֵי זֶהוּ אִילָן סָרָק כָּל שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה פֵּירוֹת. רִבִּי מֵאִיר אוֹמֵר הַכֹּל אִילָן סָרָק חוּץ מִן הַזַּיִת וּמִן הַתְּאֵינָה. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר כֹּל שֶׁאֵין כָּמוֹהוּ נוֹטְעִין שָׂדוֹת שְׁלֵימוֹת הֲרֵי זֶה אִילָן סָרָק.

הלכה: חִזְקִיָּה אָמַר מִשְּׁלֹשָׁה וְעַד אַרְבָּעָה הִיא מַתְנִיתָא פָּחוֹת מִשְּׁלֹשָׁה כִּסְתוּם מִשְּׁלֹשָׁה וְעַד אַרְבָּעָה מַשְׁלִים אַרְבָּעָה נַחַת הוּא לֵהּ. עַד הֵיכָן. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אִידִי בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ עַד אַרְבַּע אַמּוֹת. רִבִּי אָחָא רִבִּי חִינְנָא בְּשֵׁם רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ עַד שֵׁשׁ אַמּוֹת. אָמַר רִבִּי מָנָא אָזְלִית לְקֵיסָרִין וְשָׁמְעִית רִבִּי הוֹשַׁעְיָה בַּר שַׁמַּי בְּשֵׁם רִבִּי יִצְחָק בֶּן לְעָזָר אִם הָיוּ שְׁתֵּי פְּיָיְרוֹת מוּתָּר. אָמַר רִבִּי חִינְנָא וְתַנֵּי וּפְלִיג אִם הָיָה דַּרְכּוֹ לִפְסֹעַ אָסוּר. וְתַנֵּי כֵן רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָעְזָר אוֹמֵר אִם הָיָה דַּרְכּוֹ לִפְסֹעַ בֵּין פִּיפּוֹר לְפִיפּוֹר כְּפִיפּוֹר אֶחָד הוּא.

מַה בֵּין אִילֵּן סָרָק מַה בֵּין אִילֵּן מַאֲכָל. אָדָם מְבַטֵּל אִילֵּן סָרָק עַל גַּבֵּי גַּפְנוֹ וְאֵין אָדָם מְבַטֵּל אִילֵּן מַאֲכָל עַל גַּבֵּי גַּפְנוֹ.

תַּמָּן תַּנִּינָן כָּל חֲמָתוֹת צְרוּרוֹת טְהוֹרוֹת חוּץ מִשֶּׁל עֲרָבִיִּים. רִבִּי מֵאִיר אוֹמֵר צְרוּר הַשָּׁעָה טְהוֹרוֹת צְרוּר עוֹלָם טְמֵאוֹת. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר כָּל חֲמָתוֹת צְרוּרוֹת טְהוֹרוֹת. אִית תַּנָּיֵי תַּנֵּי מָחְלַף. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא בְשֵׁם רִבִּי יָסָא כְּמַתְנִיתִין. אָמַר רִבִּי יוּדָן סֵימָנָא דְּכֵלִים כִּלְאַיִם דִּלְ כֵן מַה בֵּין צְרוּר עוֹלָם מַה בֵּין צְרוּר שָׁעָה. דְּבֵי רִבִּי יַנַּאי אָמְרֵי צְרוּר עוֹלָם צָרִיךְ חִיתּוּךְ צְרוּר שָׁעָה אֵינוֹ צָרִיךְ חִיתּוּךְ.

הלכה ד

משנה: פִּיסְקֵי עָרִיס שְׁמוֹנָה אַמּוֹת וְעוֹד. וְכָל מִידּוֹת שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים בַּכֶּרֶם אֵין בָּהֶן וְעוֹד חוּץ מִפִּיסְקֵי עָרִיס. אֵילּוּ הֵן פִּיסְקֵי עָרִיס עָרִיס שֶׁחָרַב מֵאֶמְצַע וְנִשְׁתַּיְּירוּ בוֹ חֲמֵשׁ גְּפָנִים מִכָּן וְחֲמֵשׁ גְּפָנִים מִכָּן אִם יֵשׁ שָׁם שְׁמוֹנָה אַמּוֹת לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם. שְׁמוֹנָה אַמּוֹת וְעוֹד נוֹתְנִין לוֹ עֲבוֹדָתוֹ וְזוֹרֵעַ אֶת הַמּוֹתָר. עָרִיס שֶׁהוּא יוֹצֵא מִן הַכּוֹתֶל מִתּוֹךְ קֶרֶן וְכֶלְהּ. נוֹתְנִין לוֹ עֲבוֹדָתוֹ וְזוֹרֵעַ אֶת הַמּוֹתָר. רִבִּי יוֹסֵה אָמַר אִם אֵין שָׁם אַרְבַּע אַמּוֹת לֹא יָבִיא זֶרַע לְשָׁם. הַקָּנִים הַיּוֹצְאִין מִן הָעָרִיס חַס עֲלֵיהֶן לִפְסָקָן כְּנֶגְדָּן מוּתָּר. עֲשָׂאָן כְּדֵי שֶׁיְּהַלֵּךְ בָּהֶן הֶחָדָשׁ אָסוּר. הָפֶּרַח הַיּוֹצֵא מִן הָעָרִיס רוֹאִין אוֹתוֹ כְּיִלּוּי מְטוּשְׁטֶלֶת תְּלוּיָה בּוֹ כְּנֶגְדּוֹ אָסוּר. וְכֵן בְּדָלִית. הַמּוֹתַחַ זְמוֹרָה מֵאִילֶן לְאִילֶן תַּחְתֶּיהָ אָסוּר. סִיפְּקָהּ בְּחֶבֶל אוֹ בְגָמֵי תַּחַת הַסִּיפּוּק מוּתָּר. עֲשָׂאוֹ כְּדֵי שֶׁיְּהַלֵּךְ עָלָיו הֶחָדָשׁ אָסוּר.

הלכה: לֵית הָדָא פְלִיגָא עַל רִבִּי זְעִירָא. דְּרִבִּי זְעִירָא אָמַר שְׁמוֹנָה חוּץ מִמָּקוֹם כָּרְתִין. פְּתַר לָהּ שְׁמוֹנָה אַמּוֹת וְכָל שֶׁהוּא. וְלָמָּה לֹא תַנִּינְתָהּ דִּלְמָא תִּיסְבּוֹר כְּהַהִיא דְּאָמַר רִבִּי יוֹחָנָן כָּל מִידּוֹת שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים וְעוֹד טָפַח וְהֶהֵן רִיבָּה צִיבְחַד לְפוּם כֵּן לֹא תַנִּיתָהּ.

רִבִּי יוֹנָה בָּעֵי לָמָּה לֵי נָן אָמְרִין כָּל מִידּוֹת שֶׁאָמְרוּ חֲכָמִים אֵין בָּהֶן וְעוֹד חוּץ מִפִּיסְקֵי עָרִיס. וְהָתַנִּינָן עֲשָׂרֶת קַבִּין יְרוּשַׁלְמִיִּים שֶׁהֵן שִׁשָּׁה עֶשְׂרוֹנִין וְעִדְוּוִין. תַּמָּן לְמִידּוֹת וְכָאן לְאַמּוֹת. וְהָתַנִּינָן אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֶּן מְשׁוּלָּם אוֹמֵר וְעוֹד קַב לְמֵאָה סְאָה שְׁתּוּת לִמְדַמֵּע. תַּמָּן לְמִידּוֹת וְכָאן לְאַמּוֹת. וְהָתַנִּינָן אָמַר רִבִּי יוּדָה בֶּן בָּבָא הַגִּינָּה וְהַקַּרְפֵּף שֶׁהִיא שִׁבְעִים וְשִׁיְּריִים עַל שִׁבְעִים וְשִׁיְּריִים. שְׁמוּאֵל אָמַר בִּשְׁנֵי שְׁלִישֵׁי אַמָּה שָׁנוּ.

וְלָא שַׁנְיָיא בֵּין שֶׁבָּנָה גֶּדֶר וְאַחַר כָּךְ נָטַע אַחַת עֶשְׂרֵה גְּפָנִים בֵּין שֶׁנָּטַע אַחַת עֶשְׂרֵה גְּפָנִים וְאַחַר כָּךְ בָּנָה גֶּדֶר וְאַחַר כָּךְ נִפְסְקָה הָאֶמְצָעִית יֵשׁ כָּאן עָרִיס וְיֵשׁ כָּאן פִּיסְקֵי עָרִיס. חָרַב הַגֶּדֶר אֵין כָּאן עָרִיס וְלֹא פִּיסְקֵי עָרִיס. רִבִּי אֶבְדּוּמֵי אָחֲוָה דְּרִבִּי יוֹסֵי בָּעֵי חָזַר וּבְנָיֵיהּ אַתְּ אָמַר חָזַר עָרִיס לִמְקוֹמוֹ וְדִכְוָותָהּ חָזְרוּ פִּיסְקֵי עָרִיס לִמְקוֹמָן.

רִבִּי יוֹסֵי בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן מַעֲשֶׂה שֶׁשָּׁרַף רִבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי בְּנַגְנִיגָר. מַה שָׁרַף פִּיסְקֵי עֲרִיס שָׁרַף. רִבִּי חִייָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן מַעֲשֶׂה שֶׁשָּׁרַף רִבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי בְּנַגְנִיגָר. מַה שָׁרַף בֵּין עֲרִיס לַגֶּדֶר שָׁרַף. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי קַשְׁייְתָהּ קוֹמֵי רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא נִיחָא פִּיסְקֵי עֲרִיס שָׁרַף דִּבְרֵי חֲכָמִים חֲלוּקִין עָלָיו. בֵּין עֲרִיס לַגֶּדֶר שָׁרַף דִּבְרֵי חֲכָמִים חֲלוּקִין עָלָיו. וְלָא שְׁמִיעַ דְּאָמַר רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא אִיתְפַּלְגוּן רִבִּי יוֹחָנָן וְרִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ עֲרִיס עַצְמוֹ מַהוּ רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר אָסוּר וּמְקַדֵּשׁ. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר אָסוּר וְאֵינוֹ מְקַדֵּשׁ.

וְהוּא שֶׁיְּהֵא בְקֶרֶן זָוִית אַרְבָּעָה טְפָחִים כְּדֵי מָקוֹם.

תַּנְיָן הָכָא רִבִּי יוֹסֵי וְתַנְיָנְתָהּ תַּמָּן. אִילּוּ תַנְיָנְתָהּ הָכָא וְלֹא תַנְיָנְתָהּ תַּמָּן הֲוֵינָן אָמְרִין הָכָא עַל יְדֵי שֶׁהִיא הִלְכַת עֲרִיס אַתְּ אָמַר אָסוּר תַּמָּן עַל יְדֵי שֶׁאֵינוֹ הִלְכַת עֲרִיס אַתְּ אָמַר מוּתָּר. הֲוֵי צוּרְכָהּ מַתְנֵי תַּמָּן. אוֹ אִילּוּ תַנְיָנְתָהּ תַּמָּן וְלֹא תַנְיָתָהּ הָכָא הֲוֵינָן אָמְרִין תַּמָּן עַל יְדֵי שֶׁהוּא מְגוּפָּף מֵאַרְבַּע רוּחוֹתָיו אַתְּ אָמַר אָסוּר הָכָא עַל יְדֵי שֶׁאֵינוֹ מְגוּפָּף מֵאַרְבַּע רוּחוֹתָיו אַתְּ אָמַר מוּתָּר. הֲוֵי צוּרְכָא מַתְנֵיָא הָכָא וְצוּרְכָהּ מַתְנֵיָא תַּמָּן.

תַּמָּן אָמַר אַתְּ רוֹאֶה כִּילּוֹ שְׁפוּד שֶׁל מַתֶּכֶת תָּחוּב בּוֹ. שִׁמְעוֹן בַּר בָּא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן עַד מָקוֹם שֶׁהוּא נִקְמָן.

רִבִּי חָמָא בַּר עוּקְבָּא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָא תַּחַת הָאֶשְׁכּוֹלוֹת אָסוּר וּמְקַדֵּשׁ תַּחַת הָעֲלִין לֹא. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי אֲפִילּוּ תַּחַת הָעֲלִין אָסוּר וּמְקַדֵּשׁ.

פרק ז

הלכה א

משנה: הַמַּבְרִיךְ אֶת הַגֶּפֶן בָּאָרֶץ אִם אֵין עָפָר עַל גַּבֵּהּ שְׁלשָׁה טְפָחִים לֹא יָבִיא זֶרַע עָלֶיהָ אֲפִילּוּ הִבְרִיכָהּ בִּדְלַעַת אוֹ בְסִילוֹן. הִבְרִיכָהּ בְּסֻלָּע אַף עַל פִּי שֶׁאֵין עָפָר עַל גַּבֵּהּ אֶלָּא שָׁלֹשׁ אֲצְבָעוֹת מוּתָּר לְהָבִיא זֶרַע עָלֶיהָ. הָאַרְכּוּבָה שֶׁבְּגֶפֶן אֵין מוֹדְדִין אֶלָּא מֵעִיקָּר הַשֵּׁנִי.

הלכה: לֹא יָבִיא זֶרַע עָלֶיהָ הָא מִן הַצַּד מוּתָּר. מַה נָן קַיְימִין אִי מִשֵּׁם זְרָעִים בְּאֵילֶן לָמָּה לִי גֶּפֶן אֲפִילּוּ שְׁאָר כָּל הָאִילָן. אִי מִשּׁוּם עֲבוֹדָה נִיתְנִי שִׁשָּׁה. אֶלָּא כְּרִבִּי עֲקִיבָה דְּרִבִּי עֲקִיבָה אָמַר שְׁלשָׁה. אֵין כְּרִבִּי עֲקִיבָה אֲפִילּוּ מִן הַצַּד נִיתְנִי שְׁלשָׁה. רִבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רִבִּי חִייָא בַּר אַבָּא מִשֵּׁם זְרָעִים עַל גַּבֵּי הַגֶּפֶן.

תַּמָּן תַּנְיָנָן מְרַחְיְקִין אֶת הַזְּרָעִים וְאֶת הַמַּחֲרִישָׁה וְאֶת מֵי רַגְלַיִם מִן הַכּוֹתֶל שְׁלשָׁה טְפָחִים. רִבִּי יִרְמְיָה אָמַר רִבִּי חָמָא בַּר עוּקְבָּא מִקְּשֵׁי תַּמָּן אַתְּ אָמַר אֵין הַשָּׁרָשִׁין מְהַלְּכִין מִן הַצַּד. וְהָכָא אַתְּ אָמַר הַשָּׁרָשִׁין מְהַלְּכִין מִן הַצַּד. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי כָּאן וְכָאן אֵין הַשָּׁרָשִׁין מְהַלְּכִין מִן הַצַּד. אֶלָּא שֶׁהֵן עוֹשִׂין עָפָר תְּחוּחַ וְהֵן מַלְקִין אַרְעִיתוֹ שֶׁל כּוֹתֶל. תֵּדַע לָךְ שֶׁהוּא כֵן דְּתַנְיָנָן

תַּמָּן מֵי רַגְלַיִם. וּמֵי רַגְלַיִם מְהַלְכִין מִן הַצַּד. הָתִיב רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן וְהָתַנִּינָן מַחֲרִישָׁה. אִית לָךְ מֵימַר מַחֲרִישָׁה מְהַלֶּכֶת מִן הַצַּד.

אֲפִילּוּ הִבְרִיכָהּ בִּדְלַעַת אוֹ בְסִילוֹן. הָדָא דְתֵימַר בְּסִילוֹן שֶׁל חֶרֶס אֲבָל בְּסִילוֹן שֶׁל אֶבֶר אֵינוֹ צָרִיךְ עַד שֶׁיְּהֵא שָׁם שְׁלֹשָׁה טְפָחִים עָפָר מִלְמַעֲלָן.

הִבְרִיכָהּ בְּסֶלַע הָדָא דְתֵימַר בְּהֲדֵין צַלְמָא בְּרַם בְּהֲדֵין רְכִיכָה מִתְפַּתְּפֶת הוּא.

וְהַאי כְּשֶׁאֵין הָרִאשׁוֹן נִרְאֵית אֲבָל אִם הָיְתָה הָרִאשׁוֹן נִרְאֶה נוֹתֵן שִׁשָּׁה טְפָחִים לְכָאן וְשִׁשָּׁה טְפָחִים לְכָאן. תֵּדַע לָךְ שֶׁהוּא כֵן דְּתַנִּינָן דְּבַתְרָהּ הַמַּבְרִיךְ שְׁלֹשָׁה גְּפָנִים וְעִיקְּרֵיהֶן נִרְאִין וְתַנֵּי עָלָהּ בְּמַה דְּבָרִים אֲמוּרִים לְעִנְיַין הַכֶּרֶם אֲבָל לְעִנְיַין עֲבוֹדָה נוֹתֵן שִׁשָּׁה טְפָחִים לְכָאן וְשִׁשָּׁה טְפָחִים לְכָאן.

הלכה ב

משנה: הַמַּבְרִיךְ שְׁלֹשָׁה גְּפָנִים וְעִיקְּרֵיהֶן נִרְאִין. רִבִּי לָעְזָר בֵּירִבִּי צָדוֹק אוֹמֵר אִם יֵשׁ שָׁם בֵּינֵיהֶן מֵאַרְבַּע אַמּוֹת וְעַד שְׁמוֹנָה הֲרֵי אֵלּוּ מִצְטָרְפוֹת וְאִם לָאו אֵינָן מִצְטָרְפוֹת. גֶּפֶן שֶׁיְּבֵשָׁה אֲסוּרָה וְאֵינָהּ מְקַדֶּשֶׁת. רִבִּי מֵאִיר אוֹמֵר אַף גֶּפֶן צֶמֶר אָסוּר וְאֵינוֹ מְקַדֵּשׁ. רִבִּי אֶלְעָזָר בַּר רִבִּי צָדוֹק אוֹמֵר מִשְׁמוֹ אַף עַל גַּבֵּי הַגֶּפֶן אָסוּר וְאֵינוֹ מְקַדֵּשׁ. אֵלּוּ אֲסוּרִין וְלֹא מְקַדְּשִׁין מוֹתָר חָרְבַּן הַכֶּרֶם מוֹתָר מָחוֹל הַכֶּרֶם מוֹתָר פִּיסְקֵי עָרִיס מוֹתָר אַפִּיפִירוֹת. אֲבָל תַּחַת הַגֶּפֶן וַעֲבוֹדַת הַגֶּפֶן וְאַרְבַּע אַמּוֹת שֶׁבְּכֶרֶם הֲרֵי אֵילּוּ מְקַדְּשִׁין.

הלכה: אָמַר רִבִּי לָעְזָר הֲלָכָה דְּרִבִּי מֵאִיר הִיא.

נִיחָא בְסִיתְוָוא אֲבָל בְּקַיְיטָא. אִית אֲתָרִין דְּמִתְּרָן טַרְפֵּיהוֹן אֲפִילּוּ בְּקַיְיטָא.

רִבִּי שְׁמוּאֵל בְּשֵׁם רִבִּי זְעִירָא עַל גַּבֵּי זְמוֹרָה הִיא מַתְנִיתָא. רִבִּי בּוּן בַּר חִיָּיא בְּשֵׁם רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק לַאֲוִיר עֲשָׂרָה הִיא מַתְנִיתָה. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי הֲוִינָן סָבְרִין כֶּרֶם יֵשׁ לוֹ אֲוִיר גֶּפֶן יְחִידִית אֵין לָהּ אֲוִיר. מִן מַה דְּאָמַר רִבִּי בּוּן בַּר חִיָּיא בְּשֵׁם רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק לַאֲוִיר עֲשָׂרָה הִיא מַתְנִיתָא. הָדָא אָמְרָה אֲפִילּוּ גֶּפֶן יְחִידִית יֵשׁ לָהּ אֲוִיר.

מוֹתָר מָחוֹל הַכֶּרֶם אַרְבַּע אַמּוֹת מוֹתָר חָרְבַּן הַכֶּרֶם אַרְבַּע אַמּוֹת מוֹתָר פִּיסְקֵי עָרִיס שִׁשָּׁה טְפָחִים מוֹתָר הַפִּיפְיָירוֹת שִׁשָּׁה טְפָחִים.

בֶּן תַּיִים מַהוּ. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר אָסוּר וּמְקַדֵּשׁ. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר אָסוּר וְאֵינוֹ מְקַדֵּשׁ. מַה נַפְשֵׁךְ כֶּרֶם גָּדוֹל הוּא לָמָּה לִי חָרְבָּנוֹ אֲפִילּוּ מַטָּעָתוֹ. כֶּרֶם קָטָן הוּא אֵין לוֹ מָחוֹל. אֶלָּא כִּי נָן קַיְימִין בְּכֶרֶם גָּדוֹל שֶׁנִּטְּעוֹ עַל מַטַּע כֶּרֶם קָטָן. אָמַר רִבִּי זְעִירָא הָדָא אָמְרָה כֶּרֶם גָּדוֹל שֶׁנִּטְּעוֹ שְׁמוֹנָה עַל שְׁמוֹנָה אֵין לוֹ מָחוֹל. אִין תֵּימַר מַטַּע שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה עַל שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה תּוֹכוֹ אָסוּר וּמְקַדֵּשׁ חוּצָה לוֹ לֹא כָל שֶׁכֵּן.

אָמַר רִבִּי יוֹסֵי אֵין לוֹקִין אֶלָּא עַל עִיקַּר הַכֶּרֶם.

הלכה ג

משנה: הַמְסַכֵּךְ אֶת גַּפְנוֹ עַל גַּבֵּי תְבוּאָתוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ הֲרֵי זֶה קִידֵּשׁ וְחַיָּיב בְּאַחֲרָיוּתוֹ. רִבִּי יוֹסֵי וְרִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים אֵין אָדָם מַקְדֵּשׁ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁזָּרַע אֶת כַּרְמוֹ בַּשְּׁבִיעִית וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי רִבִּי עֲקִיבָה וְאָמַר אֵין אָדָם מַקְדִּישׁ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ.

הלכה: כְּתִיב לֹא תִזְרַע כַּרְמְךָ כִּלְאָיִם אֵין לִי אֶלָּא כַּרְמְךָ כֶּרֶם אַחֵר מְנַיִין תַּלְמוּד לוֹמַר כִּלְאַיִם לֹא כֶרֶם וְלֹא כִלְאַיִם. אָמַר רִבִּי לְעָזָר דְּרִבִּי מֵאִיר הִיא. דְּרִבִּי מֵאִיר הִיא. דְּרִבִּי מֵאִיר אָמַר אֵין לְגוֹי קִינְיָין בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְפוֹטְרוֹ מִן הַמַּעְשְׂרוֹת. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא תִּיפְתַּר בְּגוֹי שֶׁזָּרַע כַּרְמוֹ כִלְאַיִם וּלְקָחוֹ מִמֶּנּוּ יִשְׂרָאֵל.

רִבִּי יוֹנָה וְרִבִּי יוֹסָה תְּרֵיהוֹן אָמְרִין דְּרִבִּי מֵאִיר הִיא. הַנָּעֲבָד אִית תַּנָּיֵי תַּנֵּי בֵּין שֶׁלּוֹ בֵּין שֶׁל אֲחֵרִים אָסוּר. אִית תַּנָּיֵי תַּנֵּי שֶׁלּוֹ אָסוּר שֶׁל אֲחֵרִים מוּתָּר. הֲוון בָּעֵיי מֵימַר מָאן דְּאָמַר בֵּין שֶׁלּוֹ בֵּין שֶׁל אֲחֵרִים אָסוּר רִבִּי מֵאִיר וְרִבִּי יוּדָה. מָאן דְּאָמַר שֶׁלּוֹ אָסוּר וְשֶׁל אֲחֵרִים מוּתָּר רִבִּי יוֹסֵי וְרִבִּי שִׁמְעוֹן. רִבִּי יוֹסָה בְּשֵׁם רִבִּי לָא דִּבְרֵי הַכֹּל הִיא. כַּמָּה דְתֵימַר תַּמָּן דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ נֶאֱסָר לְהִדְיוֹט נֶאֱסָר לְגָבוֹהַּ וְדִכְוָותָהּ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלְּךָ אַף עַל פִּי שֶׁאֵינוֹ נֶאֱסָר לְהִדְיוֹט נֶאֱסָר לְגָבוֹהַּ.

רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר קְנָסָיהּ דְּרִבִּי מֵאִיר וַעֲבַד עוּבְדָּא דִּכְוָותֵיהּ מִן הָדָא. הַמְסַכֵּךְ אֶת גַּפְנוֹ עַל גַּבֵּי תְבוּאָתוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ. וְכִי מַה עָשָׂה מַעֲשֶׂה. אֶלָּא כְּשֶׁהוֹסִיף לְפִי דַּעְתּוֹ הוּא מוֹסִיף. חַד בַּר נַשׁ חֲוֵי סַלְעֵיהּ לְרִבִּי לְעָזָר אֲמַר לֵיהּ טָבָא הִיא וִיפְסֶלְת. אֲתָא עוּבְדָּא קוֹמֵי רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ וּקְנָסֵיהּ מִן הָדָא. הַמַּרְאֶה דִּינָר לְשׁוּלְחָנִי וְנִמְצָא רַע חַיָּיב לְשַׁלֵּם מִפְּנֵי שֶׁהוּא נוֹשֵׂא שָׂכָר. וְרִבִּי לְעָזָר נוֹשֵׂא שָׂכָר. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא בְּשֵׁם רִבִּי אֲבוּנָא הַמַּחֲזִיק בּוֹ כְּנוֹשֵׂא שָׂכָר. רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוּן לֹא אָמַר כֵּן אֶלָּא רִבִּי לְעָזָר אָמַר קְנָסֵיהּ דְּרַבָּנִין. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר קְנָסָהּ דְּרִבִּי מֵאִיר. כָּךְ אַתָּא עוּבְדָּא שָׁאַל רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ לְרִבִּי לְעָזָר הַהֵן קְנָסָא דְּמָאן. אָמַר לֵיהּ דְּרַבָּנִין. אָמַר לֵיהּ פּוּק שְׁלֵם.

אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן הַכֹּל מוֹדִין בָּעֲנָבִים שֶׁהֵן אֲסוּרוֹת. אָמַר לֵיהּ רִבִּי לְעָזָר הָאוֹסֵר אֵינוֹ נֶאֱסָר וְשֶׁאֵינוֹ אוֹסֵר נֶאֱסָר. מַה פְלִיגִין בְּמְסַכֵּךְ אֶת גַּפְנוֹ עַל גַּבֵּי תְבוּאָתוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ. אֲבָל הַמְסַכֵּךְ אֶת גַּפְנוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ עַל גַּבֵּי תְבוּאָתוֹ כָּל עַמָּא מוֹדֵיי שֶׁהָאוֹסֵר נֶאֱסָר. הַמְסַכֵּךְ גַּפְנוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ עַל גַּבֵּי תְבוּאָתוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ. נִישְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁזָּרַע אֶת כַּרְמוֹ בַּשְּׁבִיעִית וּבָא מַעֲשֶׂה לִפְנֵי רִבִּי עֲקִיבָה וְאָמַר אֵין אָדָם מַקְדִּישׁ דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ. הֲרֵי אֵין הַגֶּפֶן שֶׁלּוֹ וְאֵין הַתְּבוּאָה שֶׁלּוֹ וְאִיתְתָּבַת.

הלכה ד

משנה: הָאַנָּס שֶׁזָּרַע אֶת הַכָּרֶם וְיָצָא מִלְּפָנָיו קוֹצְרִין אֲפִילוּ בְּמוֹעֵד. עַד כַּמָּה הוּא נוֹתֵן לַפּוֹעֲלִין עַד שְׁלִישׁ. יוֹתֵר מִיכֵּן קוֹצֵר וְהוֹלֵךְ אֲפִילוּ לְאַחַר הַמּוֹעֵד. מֵאֵימָתַי נִקְרָא אַנָּס מִשֶּׁיִּשְׁקַע.

הלכה: רִבִּי בָּא בַּר יַעֲקֹב בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן כֵּינִי מַתְנִיתָא מוּתָּר לְקוֹצְרוֹ אֲפִילוּ בְּמוֹעֵד. עַד כַּמָּה הוּא נוֹתֵן [לַפּוֹעֲלִין] עַד שְׁלִישׁ. רַב חוּנָא וְרַב שֵׁשֶׁת חַד אָמַר שְׁלִישׁ לְשָׂכָר וְחָרָנָה אָמַר שְׁלִישׁ לְדָמִים.

מֵאֵימָתַי נִקְרָא אַנָּס מִשֶּׁיִּשְׁקַע. אָמַר רִבִּי אָחָא נִשְׁתַּתְּקוּ הַבְּעָלִים וְלֹא נִתְיַיאֲשׁוּ הַבְּעָלִים אִיסּוּרוֹ דְּבַר תּוֹרָה. נִתְיַיאֲשׁוּ הַבְּעָלִים וְלֹא נִשְׁתַּתְּקוּ הַבְּעָלִים אִיסּוּרָן מִדִּבְרֵיהֶן. וְיֵשׁ קַרְקַע נִגְזָל. אָמַר רִבִּי לָא אַף עַל פִּי שֶׁאֵין קַרְקַע נִגְזָל יֵשׁ יֵיאוּשׁ לְקַרְקַע.

הלכה ה

משנה: הָרוֹחַ שֶׁעִילְעֲלָה אֶת הַגְּפָנִים עַל גַּבֵּי תְבוּאָה יִגְדּוֹר מִיָּד וְאִם אֵירְעוֹ אוֹנֵס מוּתָּר. תְּבוּאָה שֶׁהִיא נוֹטָה תַּחַת הַגֶּפֶן וְכֵן בְּיֶרֶק מַחֲזִיר וְאֵינוֹ מְקַדֵּשׁ. מֵאֵימָתַי תְּבוּאָה מִתְקַדֶּשֶׁת מִשֶּׁתַּשְׁלִישׁ. וַעֲנָבִים מִשֶּׁיַּעֲשׂוּ כְּפוּל הַלָּבָן. תְּבוּאָה שֶׁיָּבְשָׁה כָּל צָרְכָהּ וַעֲנָבִים שֶׁבִּישְׁלוּ כָּל צָרְכָן אֵינָן מִתְקַדְּשׁוֹת.

הלכה: וּכְבָן עַזַּאי יִסְפּוֹר. אַשְׁכָּח תַּנֵּי רִבִּי עֲקִיבָה אָמַר יַחֲזִיר. בֶּן עַזַּאי אָמַר יִסְפּוֹר. אֵימָתַי מִתְקַדֶּשֶׁת מִשֶּׁתַּשְׁלִישׁ. אִית תַּנָּיֵי תַּנֵּי מִשֶּׁתַּשְׁרִישׁ. מָאן דְּאָמַר מִשֶּׁתַּשְׁלִישׁ מְסַיְּיעָא לְרִבִּי יוֹחָנָן. מָאן דְּאָמַר מִשֶּׁתַּשְׁרִישׁ מְסַיְּיעָא לְרִבִּי הוֹשַׁעְיָא.

וַעֲנָבִים מִשֶּׁיַּעֲשׂוּ כְּפוּל הַלָּבָן. אָמַר רִבִּי חֲנַנְיָה בְּרֵיהּ דְּרִבִּי הִלֵּל דִּכְתִיב וּתְבוּאַת הַכָּרֶם. כֵּינִי מַתְנִיתָא אֵינָן מִתְקַדְּשׁוֹת.

הלכה ו

משנה: עָצִיץ נָקוּב מְקַדֵּשׁ בַּכָּרֶם וְשֶׁאֵינוֹ נָקוּב אֵינוֹ מְקַדֵּשׁ. רִבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר זֶה וְזֶה אֲסוּרִין וְאֵינָן מְקַדְּשִׁין. הַמַּעֲבִיר עָצִיץ נָקוּב בַּכָּרֶם אִם הוֹסִיף בְּמָאתַיִם אָסוּר.

הלכה: תַּנֵּי אֵין בֵּין עָצִיץ נָקוּב לְעָצִיץ שֶׁאֵינוֹ נָקוּב אֶלָּא הֶכְשֵׁר זְרָעִים בִּלְבַד. כְּרִבִּי שִׁמְעוֹן בְּרַם כְּרַבָּנִין אִית חוֹרָנִין. עָצִיץ נָקוּב מְקַדֵּשׁ בַּכָּרֶם וְשֶׁאֵינוֹ נָקוּב אֵינוֹ מְקַדֵּשׁ. הַתּוֹלֵשׁ מֵעָצִיץ נָקוּב חַיָּיב מִשֶּׁאֵינוֹ נָקוּב פָּטוּר. עָצִיץ נָקוּב אֵינוֹ מַכְשִׁיר אֶת הַזְּרָעִים וּשֶׁאֵינוֹ נָקוּב מַכְשִׁיר אֶת הַזְּרָעִים. רִבִּי יוֹסֵי אָמַר לְהּ סָתָם. רִבִּי חֲנִינָא מָטֵי בָהּ בְּשֵׁם רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק הַתּוֹרָה רִיבַּת מִטָּהֳרַת זְרָעִים. מָה טַעַם. וְכִי יִפּוֹל מִנִּבְלָתָם עַל כָּל זֶרַע זָרוּעַ אֲשֶׁר יִזָּרֵעַ טָהוֹר הוּא.

תַּנֵּי עָצִיץ שֶׁאֵינוֹ נָקוּב מַעֲשְׂרוֹתָיו [כַּ]הֲלָכָה וּתְרוּמָתוֹ אֵינָהּ מְדַמַּעַת וְאֵין חַיָּבִין עָלֶיהָ חוֹמֶשׁ. רִבִּי יוֹסֵי בָּעֵי מַהוּ לוֹמַר עַל פִּיתּוֹ הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ. רִבִּי יוֹנָה בָּעֵי כֵּן דְּלַעַת כְּתָלוּשׁ הוּא לְסַכֵּךְ בָּהּ. רִבִּי יוּדָה בַּר פָּזִי בָּעֵי נָטַע חָמֵשׁ גְּפָנִים בַּחֲמִשָּׁה עֲצִיצִין שֶׁאֵינָן נָקוּבִין וַעֲשָׂאָן שְׁתַּיִם כְּנֶגֶד שְׁתַּיִם וְאַחַת יוֹצֵא זָנָב אַתְּ אָמַר כֶּרֶם הוּא. הִפְכוֹ וְיֵשׁ כֶּרֶם מִיטַּלְטֵל.

שְׁמוּאֵל אָמַר בְּמַעֲבִיר תַּחַת כָּל גֶּפֶן וָגֶפֶן. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן לַאֲוִיר עֲשָׂרָה הִיא מַתְנִיתָא. הֶעֱבִיר חֲמִשָּׁה עֲצִיצִין שֶׁאֵינָן נְקוּבִין תַּחַת גֶּפֶן אַחַת תַּפְלוּגְתָא דְּרִבִּי לְעָזָר וְרִבִּי יוֹחָנָן. הָאוֹסֵר אֵינוֹ נֶאֱסָר וְשֶׁאֵינוֹ אוֹסֵר נֶאֱסָר. אֲבָל אִם הֶעֱבִיר עָצִיץ אֶחָד תַּחַת חֲמֵשׁ גְּפָנִים כָּל עִמָּא מוֹדֵיי שֶׁהָאוֹסֵר נֶאֱסָר.

פרק ח

הלכה א

משנה: כִּלְאֵי הַכֶּרֶם אֲסוּרִין מִלְּזָרוֹעַ וּמִלְּקַיֵּים וַאֲסוּרִין בְּהַנָּאָה. כִּלְאֵי זְרָעִים אֲסוּרִין מִלְּזָרוֹעַ וּמִלְּקַיֵּים וּמוּתָּרִין בַּאֲכִילָה וְכָל שֶׁכֵּן בְּהַנָּאָה. כִּלְאֵי בְגָדִים מוּתָּרִין בְּכָל דָּבָר וְאֵינָן אֲסוּרִין אֶלָּא מִלִּלְבּוֹשׁ. כִּלְאֵי בְהֵמָה מוּתָּרִין לְגַדֵּל וּלְקַיֵּים וְאֵינָן אֲסוּרִין אֶלָּא מִלְּהַרְבִּיעַ. כִּלְאֵי בְהֵמָה אֲסוּרִין זֶה עִם זֶה.

הלכה: כִּלְאֵי הַכֶּרֶם אֲסוּרִין כו'. כְּתִיב לֹא תִזְרַע כַּרְמְךָ כִלְאָיִם. אֵין לִי אֶלָּא הַזּוֹרֵעַ מְקַיֵּים מְנַיִין תַּלְמוּד לוֹמַר וְכֶרֶם וְלֹא כִלְאַיִם. מַה כְּרִבִּי עֲקִיבָה דְּרִבִּי עֲקִיבָה אוֹמֵר הַמְקַיֵּים עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי דִּבְרֵי הַכֹּל הֵיא הַכֹּל מוֹדִים בָּאָסוּר שֶׁהוּא אָסוּר בְּשֶׁלֹּא קַיֵּים עַל יְדֵי מַעֲשֶׂה אֲבָל אִם קַיֵּים עַל יְדֵי מַעֲשֶׂה לוֹקֶה. כְּהָדָא דְתַנֵּי הַמְחַפֶּה בְּכִלְאַיִם לוֹקֶה. מְנַיִין שֶׁהוּא אָסוּר בַּהֲנָיֶיה נֶאֱמַר כָּאן פֶּן תִּקְדַּשׁ וְנֶאֱמַר לְהַלָּן פֶּן תּוּקְדַּשׁ בּוֹ מַה פֶּן שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלָּן אָסוּר בַּהֲנָיֶיה אַף פֶּן שֶׁנֶּאֱמַר כָּאן אָסוּר בַּהֲנָיֶיה. וְאִית דְּבָעֵי מֵימַר נֶאֱמַר כָּאן פֶּן תִּקְדַּשׁ וְנֶאֱמַר לְהַלָּן וְלֹא יִהְיֶה קֹדֶשׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל. מַה קדש הָאָמוּר לְהַלָּן אָסוּר בַּהֲנָיֶיה אַף כָּאן אָסוּר בַּהֲנָיֶיה. וְקֹדֶשׁ אָסוּר בַּהֲנָיֶיה. אָמַר רִבִּי חוּנָה בִּיאָתוֹ אֲסוּרָה בַּהֲנָיֶיה. אִית דְּבָעֵי נִישְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא דְּאָמַר רִבִּי חֲנִינָא פֶּן תִּקְדַּשׁ פֶּן תּוּקַד בָּאֵשׁ.

כְּתִיב לֹא תִזְרַע כַּרְמְךָ כִלְאָיִם. מְלַמֵּד שֶׁאֵינוֹ חַיָּיב עַד שֶׁיִּזְרַע שְׁנֵי מִינִין בַּכֶּרֶם דִּבְרֵי רִבִּי יֹאשִׁיָּה רִבִּי יוֹנָתָן אָמַר אֲפִילּוּ מִין אֶחָד. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי יוֹנָתָן כְּתִיב שָׂדְךָ לֹא תִזְרַע כִּלְאָיִם לְאֵי זֶה דָּבָר נֶאֱמַר לֹא תִזְרַע כַּרְמְךָ כִּלְאָיִם. חֲבֵרַיָּיא אָמְרִין לְהַתְרָיָיה שֶׁאִם הִתְרוּ בּוֹ מִשּׁוּם שָׂדְךָ לוֹקֶה. מִשּׁוּם כַּרְמְךָ לוֹקֶה. אָמַר רִבִּי

בוּן בַּר חִיָּיא לִיתֵּן לוֹ שִׁיעוּר אֲחֶרֶת מִן שִׁשָּׁה טְפָחִים. וְכָן אַרְבַּע אַמּוֹת. מַה נָן קַיָּימִין אִם בְּשֶׁעָשָׂה גֶּדֶר מִבִּפְנִים בָּטֵל הַכֶּרֶם. אִם בְּשֶׁעָשָׂה גֶּדֶר מִבְּחוּץ זֶהוּ הַמָּחוֹל. אֶלָּא כֵּן נָן קַיָּימִין בְּשֶׁעָשָׂה שֶׁהָיָה שָׁם שִׁדָּה תְּבוּאָה וְהִקְרִיחַ לְתוֹכָהּ אַרְבַּע אַמּוֹת. וְאַתְיָא כִּדְאָמַר רִבִּי חֲנִינָה אֵין הָאוֹסֵר נַעֲשֶׂה מְחִיצָה לְהַצִּיל. סָבְרִין מֵימַר אוֹסֵר נַעֲשֶׂה מְחִיצָה לֵיאָסֵר. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי יוֹנָתָן כְּתִיב שָׁדְךָ לֹא תִזְרַע כִּלְאַיִם לְאֵי זֶה דָּבָר נֶאֱמַר לֹא תִזְרַע כַּרְמְךָ כִּלְאָיִם. כְּהִיא דְּאָמַר רִבִּי הֵילָא הֵן דְּאַתְּ אָמַר לֹא אָמַרְתְּ לְמָה אַתְּ אָמַר. אוֹ כְּהִיא דְּאָמַר רִבִּי זְעִירָא לֹא תִזְרַע כַּרְמְךָ כִּלְאַיִם עִיקַּר כַּרְמְךָ כִּלְאַיִם לֹא תִזְרַע.

רִבִּי יוּדָן קַפּוֹדְקִיָּא בָּעָא קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵי תַּמָּן אַתְּ אָמַר אֵין זַרְעֵי אִילָן קְרוּיִין זְרָעִים. וְהָכָא אַתְּ אָמַר זַרְעֵי אִילָן קְרוּיִין זְרָעִים. אָמַר לֵיהּ תַּמָּן מִיעֵט הַכָּתוּב אֶת שֶׁאֵין דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לְהִיוֹת קוֹרִין זְרָעִים. בְּרַם הָכָא רִיבָּה הַכָּתוּב עַל כָּל זֶרַע זֶרוּעַ אֲשֶׁר יִזָּרֵעַ.

אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רִבִּי יַנַּאי הַמְחַפֶּה בְּכִלְאַיִם לוֹקֶה. אָמַר לֵיהּ רִבִּי יוֹחָנָן וְלָאו מַתְנִיתָא הִיא כִּלְאַיִם בַּכֶּרֶם אֵיפְכָּא אֵיפְשַׁר כִּלְאַיִם עַל יְדֵי חֲרִישָׁה לֹא בְמַחֲפֶּה. וַהֲוָה רִבִּי יַנַּיי מְקַלֵּס לֵיהּ הַזָּלִים זָהָב מִכִּיס וגו'. בְּנִי אַל יָלוּזוּ מֵעֵינֶיךָ תֵּן לְחָכָם וְיֶחְכַּם עוֹד יִשְׁמַע חָכָם וְיוֹסִיף לֶקַח. אָמַר לֵיהּ רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ בָּתַר כָּל אִילֵּין קִילּוּסַיָּא יְכִיל אֲנָא פָּתַר לָהּ כְּרִבִּי עֲקִיבָה דְּרִבִּי עֲקִיבָה אָמַר הַמְקַיֵּים עוֹבֵר בְּלֹא תַעֲשֶׂה. כְּלוּם אָמַר רִבִּי עֲקִיבָה אֶלָּא לַעֲבוֹר שֶׁמָּא לִלְקוֹת. וְהָכָא לִלְקוֹת אֲנָן קַיָּימִין. וְעוֹד מִן הָדָא דְתַנִּינָן שְׁבִיעִית אִית לָךְ מֵימַר שְׁבִיעִית דְּרִבִּי עֲקִיבָה. פָּתַר לָהּ שְׁבִיעִית דְּרִבִּי לְעָזָר דְּרִבִּי לְעָזָר אָמַר לוֹקִין עַל יְדֵי חֲרִישָׁה בַּשְּׁבִיעִית. רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר אֵין לוֹקִין עַל יְדֵי חֲרִישָׁה בַּשְּׁבִיעִית. מַה טַעַם דְּרִבִּי לְעָזָר וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ שַׁבָּת לַיי כְּלָל. שָׁדְךָ לֹא תִזְרַע וְכַרְמְךָ לֹא תִזְמוֹר פְּרָט. הַזֶּרַע וְהַזָּמֵר בִּכְלָל הָיוּ וְלָמָּה יָצְאוּ לְהַקִּישׁ אֵלֶיהֶן וּלוֹמַר לְךָ מַה זֶּרַע וְזָמֵר מְיוּחָד שֶׁהֵן עֲבוֹדָה בָּאָרֶץ וּבְאִילָן אַף כָּל דָּבָר שֶׁהוּא עֲבוֹדָה בָּאָרֶץ וּבְאִילָן. מַה עָבַד לֵהּ רִבִּי יוֹחָנָן. שְׁנֵי דְבָרִים הֵן וּשְׁנֵי דְבָרִים יָצְאוּ מִן הַכְּלָל חוֹלְקִין. וְלֵית לֵיהּ לְרִבִּי אֶלְעָזָר חוֹלְקִין. אִית לֵיהּ לַחֲלוֹק אֵינָן חוֹלְקִין הָא לְלַמֵּד מִלַּמְּדִין. וְלֵית לֵיהּ לְרִבִּי יוֹחָנָן מִלַּמְּדִין. שַׁנְיָיא הִיא שֶׁהַכְּלָל בַּעֲשֵׂה וּפְרָט בְּלֹא תַעֲשֶׂה אֵין עֲשֵׂה מְלַמֵּד עַל לֹא תַעֲשֶׂה וְאֵין לֹא תַעֲשֶׂה מְלַמֵּד עַל עֲשֵׂה.

עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי יוֹחָנָן נִיחָא מוּתָּר לַחְפּוֹר בָּהּ בּוֹרוֹת שִׂיחִין וּמְעָרוֹת. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי לְעָזָר מַהוּ לַחְפּוֹר בָּהּ בּוֹרוֹת שִׂיחִין וּמְעָרוֹת. כְּשֵׁם שֶׁאֵינָן מִלַּמְּדִין לְעִנְיַן אִיסּוּר כָּךְ לְעִנְיַן הֵיתֵּר לֹא יְלַמְּדוּ.

אָמַר רִבִּי בָּא קַרְתִּיגֶנְיָיא טַעַם דְּרִבִּי יוֹחָנָן שֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע שָׂדְךָ לֹא בַשְּׁבִיעִית וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְמוֹר כַּרְמֶךָ לֹא בַשְּׁבִיעִית. כָּל לֹא תַעֲשֶׂה שֶׁהוּא בָּא מִכֹּחַ עֲשֵׂה עֲשֵׂה הוּא וְעוֹבֵר בַּעֲשֵׂה.

רִבִּי יִרְמְיָה אָמַר עוֹבֵר בַּעֲשֵׂה. רִבִּי יוֹסָה אָמַר אֲפִילוּ עֲשֵׂה אֵין בּוֹ לֵייֵדָא מִילָּה כְּתִיב וְשָׁבְתָה הָאָרֶץ שַׁבָּת לַיי. לְעִנְיַין לֹא תַעֲשֶׂה שָׁבוּ.

יָכוֹל יְהוֹ לוֹקִין עַל הַתּוֹסָפוֹת שֶׁבּוֹ. רִבִּי יוֹחָנָן פָּתַר מַתְנִיתָא יָכוֹל יְהוּ לוֹקִין עַל חֲרִישָׁה בַּשְּׁבִיעִית. רִבִּי לָעְזָר פָּתַר מַתְנִיתָא יָכוֹל יְהוּ לוֹקִין עַל אִיסּוּר שְׁנֵי פְּרָקִים הָרִאשׁוֹנִים. אִית תַּנֵּיי תַּנֵּי שֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע שָׂדֶךָ וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְמוֹר כַּרְמֶךָ. אִית תַּנֵּיי תַּנֵּי שָׂדְךָ לֹא תִזְרָע וְכַרְמְךָ לֹא תִזְמוֹר. מָאן דְּאָמַר שֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְרַע שָׂדֶךָ וְשֵׁשׁ שָׁנִים תִּזְמוֹר כַּרְמֶךָ מְסַייְעָא לְרִבִּי יוֹחָנָן. מָאן דְּאָמַר שָׂדְךָ לֹא תִזְרָע וְכַרְמְךָ לֹא תִזְמֹר מְסַייְעָא לְרִבִּי לָעְזָר.

מַתְנִיתָא פְלִינָא עַל רִבִּי לָעְזָר הִשְׁמַר לֹא תַעֲשֶׂה. וּכְתִיב שָׁם תַּעֲלֶה שָׁם תַּעֲשֶׂה. בְּגִין דִּכְתִיב הָא אִילּוּ לֹא כְתִיב עֲשֵׂה הוּא. שֶׁלֹּא תֹאמַר כְּמָה דְתֵימָר גַּבֵּי שַׁבָּת חָפַר חֹרֶן נָעַץ אֵינוֹ חַייָב אֶלָּא אַחַת. וְדִכְוָותָהּ שָׁחַט זָרַק וְהֶעֱלָה לֹא יְהֵא חַייָב אֶלָּא אַחַת. לְפוּם כֵּן צָרַךְ מֵימַר חַייָב עַל כָּל אַחַת וְאַחַת.

רִבִּי זְעִירָא רַב חִייָא בַּר אַשִׁי בְּשֵׁם כָּהֲנָא הַנּוֹטֵעַ בַּשַּׁבָּת חַייָב מִשּׁוּם זוֹרֵעַ. רִבִּי זְעִירָא אָמַר הַזּוֹמֵר כְּנוֹטֵעַ. נָטַע וְזָמַר בַּשַּׁבָּת עַל דַּעְתֵּיהּ דַּכָּהֲנָא חַייָב שְׁתַּיִם. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי זְעִירָא אֵינוֹ חַייָב אֶלָּא אַחַת. כְּלוּם אָמַר רִבִּי זְעִירָא אֶלָּא הַזּוֹמֵר כְּנוֹטֵעַ שֶׁמָּא הַנּוֹטֵעַ כְּזוֹמֵר. הַכֹּל הָיָה בְכָלָל זְרִיעָה יָצָאת זְמִירָה לְהַחֲמִיר עַל עַצְמָהּ. מִפְּנֵי שֶׁיָּצָאת זְמִירָה לְהַחֲמִיר עַל עַצְמָהּ אַתְּ פּוֹטְרוֹ מִשּׁוּם זוֹרֵעַ הֲוֵי לֹא שַׁנְייָא בֵּין עַל דַּעְתֵּיהּ דַּכָּהֲנָא בֵּין עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי זְעִירָא חַייָב שְׁתַּיִם.

הלכה ב

משנה: בְּהֵמָה עִם בְּהֵמָה וְחַיָּה עִם חַיָּה בְּהֵמָה עִם חַיָּה וְחַיָּה עִם בְּהֵמָה טְמֵאָה עִם טְמֵאָה וְטָהוֹרָה עִם טָהוֹרָה טְמֵאָה עִם טָהוֹרָה וּטְהוֹרָה עִם טְמֵאָה אֲסוּרִין לַחֲרוֹשׁ וְלִמְשׁוֹךְ וּלְהַנְהִיג. הַמַּנְהִיג סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים וְהַיּוֹשֵׁב בַּקָּרוֹן סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים. רִבִּי מֵאִיר פּוֹטֵר. וְהַשְּׁלִישִׁית שֶׁהִיא קְשׁוּרָה לִרְצוּעוֹתֵיהֶן אֲסוּרָה.

הלכה: בְּהֵמָה עִם בְּהֵמָה כוי. יָכוֹל לֹא יְהֵא מַעֲמִיד זְכָרִים אֵצֶל הַנְּקֵיבוֹת וּנְקֵיבוֹת אֵצֶל זְכָרִים תַּלְמוּד לוֹמַר בְּהֶמְתְּךָ לֹא תַרְבִּיעַ. אֵין אַתְּ אָסוּר אֶלָּא מִלְּהַרְבִּיעַ אֲבָל מַעֲמִיד אַתְּ זְכָרִים אֵצֶל נְקֵיבוֹת וּנְקֵיבוֹת אֵצֶל זְכָרִים. וְכִי מַה עָשָׂה מַעֲשֶׂה לֹא כְשֶׁהִטִּיל וּלְפִי דַּעְתּוֹ הוּא מַטִּיל.

אִיסִּי בֶּן עֲקַבְיָה אוֹמֵר אָסוּר לִרְכֹּב עַל גַּבֵּי פִּרְדָּה מִקַּל וָחוֹמֶר. וּמַה אִם בִּבְגָדִים שֶׁאַתְּ מוּתָּר לִלְבּוֹשׁ זֶה עַל זֶה אַתְּ אוֹסֵר בְּתַעֲרוּבָתָן. בְּהֵמָה שֶׁאַתְּ אָסוּר לְהַנְהִיג בָּהּ בְּזוֹ עִם זוֹ לֹא כָּל שֶׁכֵּן אַתְּ אָסוּר לִרְכּוֹב עָלֶיהָ. וְהָא כְתִיב וַיַּרְכִּיבוּ אִישׁ עַל פִּרְדּוֹ וַיָּנוּסוּ. אֵין לְמֵידִין

מִן הַמַּלְכוּת. וְהָא כְתִיב וְהִרְכַּבְתָּם אֶת שְׁלֹמֹה בְנִי עַל הַפִּרְדָּה אֲשֶׁר לִי. בִּירִיָּה מִשֵּׁשֶׁת יְמֵי בְרֵאשִׁית הָיְתָה.

רִבִּי חָמָא בַּר עוּקְבָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי חֲנִינָה אָמַר הַמַּנְהִיג קוֹלוֹ בְּכִלְאַיִם לוֹקֶה. וְתַנֵּי כֵן הַנְהִיגָהּ הַמְשִׁיכָהּ קָרָא לָהּ וּבָאת אַחֲרָיו נִתְחַיֵּיב בָּהּ לְשַׁלֵּם כְּשׁוֹאֵל. וְהָתַנֵּי שְׁמוּאֵל הָיְתָה עוֹמֶדֶת חוּץ לִתְחוּם וְקָרָא לָהּ וּבָאת אַחֲרָיו הֲרֵי זֶה פָּטוּר. תַּמָּן לְדַעְתָּהּ הִיא מְהַלֶּכֶת. בְּרֶם הָכָא עַל כּוֹרְחָהּ הִיא מְהַלֶּכֶת. וְהָתַנֵּי טִיפַּח כְּנֶגֶד עֵינוֹ וְסִימְיָיהּ כְּנֶגֶד אָזְנוֹ וְחֵרְשָׁהּ לֹא יָצָא לְחֵירוּת. אָמַר רִבִּי לֵיעֶזֶר בֵּירִבִּי יוֹסֵי קוֹמֵי רִבִּי יוֹסֵי שַׁנְיָיא הִיא שֶׁהוּא יָכוֹל לִבְרוֹחַ. תֵּדַע לָךְ שֶׁהוּא כֵן דְּתַנֵּי תִּפַּשׂ בּוֹ הֲרֵי זֶה חַיָּיב.

הַיּוֹשֵׁב בְּקָרוֹן רַבָּנִין אָמְרִין מִשְׁקָל הוּא רִבִּי מָאִיר אָמַר אֵינוֹ מִשְׁקָל.

בְּרֹאשׁוֹנָה לֹא הָיוּ אֶלָּא שְׁתַּיִם דְּכְתִיב וַיַּרְכֵּב אוֹתוֹ בְּמִרְכֶּבֶת הַמִּשְׁנֶה אֲשֶׁר לוֹ. עָמַד פַּרְעֹה וְעָשָׂה שָׁלֹשׁ דְּכְתִיב וְשָׁלִישִׁים עַל כּוּלּוֹ. עָמְדָה מַלְכוּת הָרִשְׁעָה וְעָשָׂה אוֹתָן אַרְבָּעָה.

הלכה ג

משנה: אֵין קוֹשְׁרִין אֶת הַסּוּס לֹא בְּצִדֵּי הַקָּרוֹן וְלֹא לְאַחַר הַקָּרוֹן. וְלֹא אֶת הַלּוּבְדִּקֵס לַגְּמַלִּים. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר כָּל הַנּוֹלָדִים מִן הַסּוּס אַף עַל פִּי שֶׁאֲבִיהֶן חֲמוֹר מוּתָּרִין זֶה עִם זֶה. וְכֵן הַנּוֹלָדִים מִן הַחֲמוֹר אַף עַל פִּי שֶׁאֲבִיהֶן סוּס מוּתָּרִין זֶה עִם זֶה אֲבָל הַנּוֹלָדִים מִן הַסּוּס עִם הַנּוֹלָדִים מִן הַחֲמוֹר אֲסוּרִין זֶה עִם זֶה.

הלכה: אֵין קוֹשְׁרִין אֶת הַסּוּס לֹא לְצִדֵּי הַקָּרוֹן וְלֹא לְאַחַר הַקָּרוֹן. תַּנֵּי רִבִּי מֵאִיר פּוֹטֵר. אִם הָיָה מְסַיְּיעוֹ בֵּין בְּמַעֲלָה בֵּין בִּירִידָה הַכֹּל מוֹדִין שֶׁהוּא אָסוּר. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן מִפְּנֵי שֶׁזֶּה נוֹשֵׂא עַצְלוּתוֹ שֶׁל זֶה וְזֶה נוֹשֵׂא עַצְלוּתוֹ שֶׁל זֶה. רַב אָמַר מִפְּנֵי שֶׁנּוֹשְׁאִין אֶת הַחֶבֶל שֶׁבֵּינֹתַיִים.

רִבִּי יִרְמְיָה בָּעֵי קִשְׁרָן בִּשְׁעָרָן. מַה נָן קַיְימִין אִם בְּשֶׁקִּשְׁרוֹ בִּשְׁעָרוֹ כָּךְ אָנוּ אוֹמְרִים אָסוּר לְהַרְכִּיב בְּהֵמָה עַל גַּבֵּי חֲבֵירְתָהּ אִם בְּשֶׁקִּשְׁרוֹ הַחֶבֶל בִּשְׁעָרוֹ נֹאמַר מִפְּנֵי שֶׁהֵן נוֹשְׂאִין אֶת הַחֶבֶל שֶׁבֵּינֹתַיִים. רִבִּי יוֹנָה אָמַר אִיתְפַּלְגוּן רַב וְרִבִּי יוֹחָנָן רִבִּי יוֹחָנָן אָמַר מִפְּנֵי שֶׁזֶּה נוֹשֵׂא עַצְלוּתוֹ שֶׁל זֶה וְזֶה נוֹשֵׂא עַצְלוּתוֹ שֶׁל זֶה. רַב אָמַר מִפְּנֵי שֶׁהֵן נוֹשְׂאִין אֶת הַחֶבֶל שֶׁבֵּינֹתַיִים. מַה נְפַק מִן בֵּינֵיהוֹן קִשְׁרוֹ בִּשְׁעָרוֹ בֵּין עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַב בֵּין עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרִבִּי יוֹחָנָן פָּטוּר.

וְלֹא הַלִּיבְדִּקֵס. אִית תַּנֵּיי תַּנֵּי נִיבְרְקוּס. מָאן דְּאָמַר לִיבְדִּקֵס עַל שֵׁם לִיבּוּי עַל שֵׁם לוּבִּים וְכוּשִׁים בְּמִצְעָדָיו. מָאן דְּאָמַר נִיבְרְקוּס אֲבָהָטָם מַהוּ אֲבָהָטָם חָמַר סְלָק. רִבִּי יוֹנָה רַב הוֹשַׁעְיָא בָּעֵי גֵּרִים הַבָּאִים מִלִּיבּוּי מַהוּ לְהַמְתִּין לָהֶן שְׁלֹשָׁה דוֹרוֹת. אָמַר רִבִּי יוֹנָה בּוֹצְרָיָיה מִן מַה דַּאֲנָן חָמֵי הֶהֵן פּוּלְא מִצְרָיֵי כַּד רְטִיב אִינּוּן צָוְוחִין לֵיהּ לוּבִּי כַּד הוּא נְגִיב אִינּוּן

צָוְחִין לֵיהּ פּוּל מִצְרָיֵי. הָדָא אָמְרָה גֵּר מִלּוּבִי צָרִיךְ לְהַמְתִּין שְׁלֹשָׁה דוֹרוֹת. הָדָא אָמְרָה הִיא לוּב הִיא מִצְרַיִם.

רִבִּי יִצְחָק בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רִבִּי הוֹשַׁעְיָה הֲלָכָה כְּדִבְרֵי הַתַּלְמִיד. דִּבְרֵי חֲכָמִים כָּל מִין פִּרְדּוּת אֶחָד.

וְאֵילּוּ הֵן הַסִּימָנִין. אָמַר רִבִּי יוֹנָה כָּל שֶׁאָזְנָיו קְטַנּוֹת אִמּוֹ סוּסָה וְאָבִיו חֲמוֹר. גְּדוֹלוֹת אִמּוֹ חֲמוֹרָה וְאָבִיו סוּס. רִבִּי מָנָא מְפַקֵּד לְאֵילֵּין דְּרִבִּי יוּדָן נְשִׂיאָה אִין בְּעֵיתוּן מִיזְבּוֹן מוּלְוֹון תּוּן זְבַנִּין לוֹ אָזְנֵיהוֹן דְּקִיקִין שֶׁאִמּוֹ סוּסָה וְאָבִיו חֲמוֹר.

הַלּוֹבָן מִן הָאִישׁ שֶׁמִּמֶּנּוּ מוֹחַ וַעֲצָמוֹת וְהַגִּידִים. וְהָאוֹדֶם מִן הָאִשָּׁה שֶׁמִּמֶּנָּה הָעוֹר וְהַבָּשָׂר וְהַדָּם. וְהָרוּחַ וְהַנְּפָשׁ וְהַנְּשָׁמָה מִשֶּׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא. וּשְׁלִשְׁתָּן שׁוּתָּפִין בּוֹ.

רִבִּי בָּא רַב יְהוּדָה בְּשֵׁם רַב מוֹדִים חֲכָמִים לְרִבִּי יְהוּדָה בְּסוּס בֶּן סוּס בֶּן חֲמוֹר עִם חֲמוֹר בֶּן חֲמוֹר בֶּן סוּס. רִבִּי חַגַּיי רִבִּי זְעִירָא בְּשֵׁם רִבִּי אִיסִּי בְּנֵי עִזִּים בְּנֵי רְחֵלִים אֲסוּרִין זֶה עִם זֶה. דִּלְמָא כֵן מָה אֲנָן אָמְרִין עֵז בֶּן עֵז בֶּן רָחֵל עִם רָחֵל בֶּן רָחֵל בֶּן עֵז.

הלכה ד

משנה: הַפְּרוֹטִיּוֹת אֲסוּרוֹת וְהָרַמָּךְ מוּתָּר. וְאַדְנֵי הַשָּׂדֶה חַיָּה. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר מְטַמְּאוֹת בְּאוֹהֶל כָּאָדָם. הַקּוֹפֵד וְחוּלְדַּת הַסְּנָאִין חַיָּה. חוּלְדַּת הַסְּנָאִין רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר בֵּית שַׁמַּאי אוֹמֵר מְטַמֵּא בִּכְזַיִת בְּמַשָּׂא וְכַעֲדָשָׁה בְּמַגָּע. שׁוֹר בַּר מִין בְּהֵמָה רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר מִין חַיָּה. כֶּלֶב מִין חַיָּה רִבִּי מֵאִיר אוֹמֵר מִין בְּהֵמָה. הַחֲזִיר מִין בְּהֵמָה. הֶעָרוֹד מִין חַיָּה. הַפִּיל וְהַקּוֹף מִין חַיָּה. וְהָאָדָם מוּתָּר עִם כּוּלָּן לַחֲרוֹשׁ וְלִמְשׁוֹךְ.

הלכה: הַפְּרוֹטִיּוֹת אֲסוּרוֹת וְהָרַמָּךְ מוּתָּר כול'. רִבִּי אִימִּי בְּשֵׁם רִבִּי לָעְזָר רַמְכָה דְּלָא כְלִינֹס. כְּמָה דְּתֵימַר בְּנֵי הָרַמָּכִים.

אַבְנֵי הַשָּׂדֶה חַיָּה. יֵיסֵי עַרְקֵיי בַּר נַשׁ דְּטוּר הוּא וְהוּא חַיי מִן טִיבּוּרַייהּ אִיפְסַק טִיבּוּרַייהּ לָא חַיי. רִבִּי חָמָא בַּר עוּקְבָא בְּשֵׁם רִבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה טַעֲמָא דְּרִבִּי יוֹסֵי וְכָל אֲשֶׁר יִגַּע עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה בְּגָדֵל עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה.

הַיְרוֹרוֹת וְהַנַּעֲמִית הֲרֵי הֵן כְּעוֹף לְכָל דָּבָר. וְהַנָּחָשׁ הֲרֵי הוּא כְּחַיָּה.

רִבִּי חִייָה בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן שִׁשָּׁה סְפֵיקוֹת הֵן. הַצְּלָף בְּאֵילָן כְּבֵית שַׁמַּי. כְּלֵי חֶרֶס בִּכְלֵי נֶתֶר כְּבֵית שַׁמַּי. חוּלְדַּת הַסְּנָאִים בִּשְׂרָצִים כְּבֵית שַׁמַּי. פּוּל מִצְרֵי בִּזְרָעִים. וְאַנְדְּרוֹגִינוֹס בָּאָדָם. כּוֹי בְּחַיָּה דִּבְרֵי הַכֹּל. רִבִּי חָמָא בַּר עוּקְבָא אָמַר וְאַמָּה טְרִיקְסִין. מַהוּ וְאַמָּה טְרִיקְסִין רִבִּי יוֹנָה בוֹצְרָייֵה אָמַר טְרִיכְסוֹן מַה מִבִּפְנִים מִבְּחוּץ. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי מִן מַה דְּכְתִיב וְאַרְבָּעִים בָּאַמָּה הָיָה הַבַּיִת הוּא הַהֵיכָל לִפְנֵי הָדָא אָמְרָה מִבִּפְנִים. אָמַר לֵיהּ רִבִּי מָנָא וְהָכְתִיב וַיַּעַשׂ אֶת בֵּית קוֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים עֶשְׂרִים אַמָּה אוֹרֶךְ וְעֶשְׂרִים רוֹחַב. הָדָא אָמְרָה מִבְּחוּץ.

שׁוֹר בַּר מִין בְּהֵמָה. רַבָּנִין אָמְרִין מִיכָּא הֲוָה וְעָרַק לְתַמָּן. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר עוֹקְרֵיהּ מִן תַּמָּן הֲוָה. הָא שׁוֹר עִם שׁוֹר בַּר אֵינָן כִּלְאַיִם דְּלֹא כְרִבִּי יוֹסֵה דְּרִבִּי יוֹסֵה אָמַר כִּלְאַיִם. וְאִילֵּין דִּמְתַרְגְּמִין וְתוֹרֵי בַּר וְרָאמְנִין כְּרִבִּי יוֹסֵה.

רִבִּי בָּא בְשֵׁם שְׁמוּאֵל עָוִוז עִם עָוִוז מִדְּבָר כִּלְאַיִם זֶה בְזֶה. עָוִוז עִם עָוִוז הַיָּם תַּנֵּה רִבִּי יוּדָה בֶּן פָּזִי דְּבַר דְּלָיָה וְלָא יָדְעִין מָאן תַּנֵּה. קַל וָחוֹמֶר מַה אִם בְּשָׁעָה שֶׁשְּׁנֵיהֶן בַּיַּבָּשָׁה אַתְּ אָמַר אָסוּר בְּשָׁעָה שֶׁאֶחָד בַּיַּבָּשָׁה וְאֶחָד בַּיָּם לֹא כָּל שֶׁכֵּן.

וְאָדָם מוּתָּר בְּכוּלָּן לַחֲרוֹשׁ וְלִמְשׁוֹךְ. כְּתִיב לֹא תַחֲרוֹשׁ בְּשׁוֹר וּבַחֲמוֹר יַחְדָּיו. בְּשׁוֹר וּבַחֲמוֹר אֵין אַתְּ חוֹרֵשׁ אֲבָל חוֹרֵשׁ אַתְּ בְּשׁוֹר עִם אָדָם בַּחֲמוֹר עִם אָדָם.

פרק ט

הלכה א

משנה: אֵינוֹ אָסוּר מִשּׁוּם כִּלְאַיִם אֶלָּא צֶמֶר וּפִשְׁתִּים. וְאֵינוֹ מִטַּמֵּא בִּנְגָעִים אֶלָּא צֶמֶר וּפִשְׁתִּים. אֵין הַכֹּהֲנִים לוֹבְשִׁין לְשַׁמֵּשׁ בַּמִּקְדָּשׁ אֶלָּא צֶמֶר וּפִשְׁתִּים. צֶמֶר גְּמָלִים וְצֶמֶר רְחֵלִים שֶׁטָּרְפָן זֶה בְזֶה אִם רוֹב מִן הַגְּמָלִים מוּתָּר. אִם רוֹב מִן הָרְחֵלִים אָסוּר. מֻחֶצָּה לְמֻחֶצָּה אָסוּר. וְכֵן הַקַּנְבָּס וְהַפִּשְׁתָּן שֶׁטָּרְפָן זֶה בְזֶה. הַשֵּׁירַיִּין וְהַכִּלְךְ אֵין בָּהֶן מִשּׁוּם כִּלְאַיִם אֲבָל אֲסוּרִין מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן. הַכְּרִים וְהַכְּסָתוֹת אֵין בָּהֶן מִשּׁוּם כִּלְאַיִם וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יְהֵא בְשָׁרוֹ נוֹגֵעַ בָּהֶן. אֵין עֲרַאי לְכִלְאַיִם. לֹא יִלְבַּשׁ כִּלְאַיִם עַל גַּבֵּי עֲשָׂרָה אֲפִילוּ לִגְנוֹב אֶת הַמֶּכֶס.

הלכה: אֵינוֹ אָסוּר מִשּׁוּם כִּלְאַיִם כו'. כְּתִיב לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז צֶמֶר וּפִשְׁתִּים יַחְדָּיו. הָיִיתִי אוֹמֵר אֵינוֹ אָסוּר אֶלָּא מִלְּבוּשׁ תַּלְמוּד לוֹמַר לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ. אִי לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ הָיִיתִי אוֹמֵר לֹא יַפְשִׁיל אֶת הַקּוּפָּה לַאֲחוֹרָיו תַּלְמוּד לוֹמַר לֹא תִלְבַּשׁ מַה מַלְבּוּשׁ מְיוּחָד דָּבָר שֶׁהוּא מְהַנֶּה אֶת הַגּוּף אַף אֵין לִי אֶלָּא דָּבָר שֶׁהוּא מְהַנֶּה אֶת הַגּוּף. לְאֵי זֶה דָּבָר נֶאֱמַר לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ. רִבִּי נִיחָא בַּר סַבָּה רִבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רִבִּי זְעִירָא שֶׁאִם הָיָה בֶגֶד גָּדוֹל מִקְצָתוֹ יֵשׁ בּוֹ כִּלְאַיִם וּמוּנָּח בָּאָרֶץ וּמִקְצָתוֹ אֵין בּוֹ לֹא יִכָּסֶה בּוֹ מִצַּד הַשֵּׁינִי. הָיִיתִי אוֹמֵר אֲפִילוּ פִּשְׁתָּן שֶׁל יָם אֲפִילוּ קַנַּבְּס תַּלְמוּד לוֹמַר צֶמֶר וּפִשְׁתִּים מַה צֶּמֶר שֶׁאֵין לוֹ שֵׁם לְוַויי אַף כָּל דָּבָר שֶׁאֵין לוֹ שֵׁם לְוַויי. מְנַיִין שֶׁאֵין לוֹ שֵׁם לְוַויי אָמַר רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי כְּתִיב וּמֵישַׁע מֶלֶךְ מוֹאָב הָיָה נוֹקֵד. מַהוּ נוֹקֵד רוֹעֶה. וְהֵשִׁיב לְמֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל מְאָה אֶלֶף כָּרִים וּמְאָה אֶלֶף אֵלִים צֶמֶר. אֵין לְךָ קְרוּי צֶמֶר אֶלָּא צֶמֶר אֵלִים בִּלְבַד.

אֵין מִיטַּמֵּא בִּנְגָעִים אֶלָּא צֶמֶר וּפִשְׁתִּים. דִּכְתִיב בְּבֶגֶד צֶמֶר אוֹ בְבֶגֶד פִּשְׁתִּים. יָכוֹל יְהוּ מִטַּמְּאִין בֵּין צְבוּעִין בֵּין שֶׁאֵינָן צְבוּעִין תַּלְמוּד לוֹמַר בֶּגֶד צֶמֶר אוֹ בֶגֶד פִּשְׁתִּים. מָה פִּשְׁתִּים

כְּבָרְיָיתָהּ אַף צָמֶר כְּבָרְיָיתוֹ. אוֹצִיא אֶת הַצָּבוּעַ בִּידֵי אָדָם וְלֹא אוֹצִיא אֶת הַצָּבוּעַ בִּידֵי שָׁמַיִם תַּלְמוּד לוֹמַר לַפִּשְׁתִּים וְלַצָּמֶר מַה פִּשְׁתִּים לְבָנָה אַף צָמֶר לָבָן.

תַּנִּינָן תְּרִין כְּלָלִין וְלָא דָמְיָין דֵּין לְדֵין. תַּנִּינָן אֵין אָסוּר מִשּׁוּם כִּלְאַיִם אֶלָּא צָמֶר וּפִשְׁתִּים בֵּין צְבוּעִין בֵּין לְבָנִין. תַּנִּינָן אֵין מִטְמֵא בִּנְגָעִים אֶלָּא צָמֶר וּפִשְׁתִּים וּבִלְבַד לְבָנִים. רִבִּי יוֹנָה בּוֹצְרַיָּיה בָּעָא קוֹמֵי רִבִּי מָנָא תַּמָּן אָתְּ אָמַר בֵּין צְבוּעִין בֵּין לְבָנִים וְהָכָא אַתְּ אָמַר וּבִלְבַד לְבָנִים. אָמַר לֵיהּ שַׁנְיָיא הִיא שֶׁשָּׁנָה עָלָיו הַכָּתוּב צָמֶר צָמֶר שְׁנֵי פְּעָמִים מָה פִּשְׁתָּן כְּבָרְיָיתָהּ אַף צָמֶר כְּבָרְיָיתוֹ.

אָמַר רִבִּי זְעִירָא כְּתִיב כְּתוֹנֶת בַּד קוֹדֶשׁ יִלְבָּשׁ בַּד שֶׁהוּא עוֹלֶה יְחִידִי. וַהֲרֵי צָמֶר עוֹלֶה יְחִידִי. פִּירֵשׁ בַּקִּבָּלָה וְלֹא יַעֲלֶה עֲלֵיהֶם צָמֶר בְּשַׁרְתָּם בְּשַׁעֲרֵי הַפְּנִימִית וּבְיָתְהּ. הָא מִבְּחוּץ מוּתָּר לַעֲלוֹת עֲלֵיהֶם. מְנַיִין שֶׁהֵן מוּתָּרִין בְּכִלְאַיִם שֶׁנֶּאֱמַר וְאֶת הַמִּצְנֶפֶת שֵׁשׁ וְאֶת פְּאֵרֵי הַמִּגְבָּעוֹת שֵׁשׁ וְאֶת מִכְנְסֵי הַבַּד שֵׁשׁ מָשְׁזָר וְאֶת הָאַבְנֵט שֵׁשׁ מָשְׁזָר תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי. וּכְתִיב פַּאֲרֵי פִּשְׁתִּים יִהְיוּ עַל רֹאשָׁם וּמִכְנְסֵי פִשְׁתִּים יִהְיוּ עַל מָתְנֵיהֶם וְלֹא יַחְגְּרוּ בְּיָזַע. אַתְּ דָּרַשׁ שֵׁשׁ מִשֵּׁשׁ שֵׁשׁ מִפַּאֲרֵי פַּאֲרֵי מִפַּאֲרֵי. מַה שְׁנִי תּוֹלַעַת דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים אַף כָּל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים. מַה צָּמֶר שֶׁאֵין לוֹ שֵׁם לְוַויי אוֹף פִּשְׁתִּים שֶׁאֵין לָהּ שֵׁם לְוַויי.

רִבִּי יוֹנָה עוּלָּא בַּר יִשְׁמָעֵאל בְּשֵׁם רִבִּי לְעָזָר צָמֶר וּפִשְׁתִּים שֶׁטָּרְפָן אָסוּר. כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה מֵבִיא לִיטְרָא וְעוֹד צָמֶר גְּמָלִים וּמְבַטְּלָן. אַבָּא בַּר רַב חוּנָא בְּשֵׁם רִבִּי יִרְמְיָה צָמֶר וּפִשְׁתִּים שֶׁטָּרְפָן בְּטֵלָן. רַב אָמַר אָסוּר בְּתַעֲרוּבָתָן. מַה מַפְלִיג. מַה דְּאָמַר רַב בְּשֶׁעָשָׂאוֹ בֶּגֶד בִּפְנֵי עַצְמוֹ מַה דְּאָמַר רִבִּי יִרְמְיָה בְּהֶהוּא דְּבָעֵי מְעָרְבָתָהּ עִם חוֹרָן.

רִבִּי הִלֵּל בֵּירִבִּי וּוֶלֶס הָיָה לוֹ בֶּגֶד בִּשְׁלֹשִׁים רִיבּוֹא דֵּינָר (וִיהַבֵּיהּ לְרִבִּי)וּמָצָא בוֹ כִּלְאַיִם וּשְׁרָפוֹ. רִבִּי מָנָא הָיָה לוֹ בֶּגֶד בִּשְׁלֹשִׁים רִיבּוֹא דֵּינָר וִיהַבֵּיהּ לְרִבִּי חִייָה בַּר אַדָּא אָמַר לֵיהּ זְבָנִית לְמִית וַהֲוָה עֲלוֹי עַד דְּהוּא מְכָרֵךְ. אָמַר רִבִּי חַגַּיי רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר יִצְחָק מַייְתֵי מָאנָא מִבֵּי קַצְרָא וּמַייְתַב עֲלוֹי עֲשָׂרָה חוּטִין מְפַשְׁפְּשִׁין לֵיהּ. אָמַר רִבִּי חַגַּיי רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק הֲוָה מְפַקֵּד גַּו בֵּייתֵיהּ דִּלָּא מוֹקְמָה נְבַל דְּעִמֵּר מֵיקַמֵּי נְבַל דְּכִיתָן בְּגִין פִּיפָה.

הַשֵּׁירַיִין וְהַכַּלְךְ. הַשֵּׁירַיִין מֵטַכְסָה. וְהַכַּלְךְ אַגְבִּין קֵיסָרֵיי. אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל חִיזַּרְתִּי עַל כָּל מַפְרְשֵׁי הַיָּם וְאָמְרוּ כַּלְכָּה שְׁמוֹ.

אֲבָל אֲסוּרִין מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן. רַב אָמַר כָּל שֶׁהוּא אָסוּר מִפְּנֵי מַרְאִית הָעַיִן אֲפִילוּ בְּחַדְרֵי חֲדָרִים אָסוּר. מַתְנִיתָא פְלִיגָא עַל רַב פִּשְׁתָּן שֶׁצְּבָעָהּ בְּחֶרֶס לֹא יַעֲשֶׂה מִמֶּנָּה אִימְרָה מְפוֹרְסֶמֶת. וּבְכָרִים וּבְכָסָתוֹת מוּתָּר. מַתְנִיתָא פְלִיגָא עַל רַב נִתְפַּזְּרוּ מָעוֹתָיו לִפְנֵי עֲבוֹדָה זָרָה לֹא יְהֵא שׁוֹחֵט וּמְלַקֵּט שֶׁלֹּא יְהֵא כְּמִשְׁתַּחֲוֶה לַעֲבוֹדָה זָרָה וְאִם הָיָה מָקוֹם צָנוּעַ

מוּתָּר. מַתְנִיתָא פְלִיגָא עַל רַב פַּרְצוּפוֹת שֶׁהֵן מַטִּילִין מַיִם בְּכָרָכִים לֹא יְהֵא נוֹתֵן פִּיו עַל פִּיו שֶׁלֹּא יְהֵא כְמְנַשֵּׁק לַעֲבוֹדָה זָרָה. וְאִם הָיָה מָקוֹם צָנוּעַ מוּתָּר. מַתְנִיתָא פְלִיגָא עַל רַב אֵין שׁוֹחֲטִין בְּגוּמָא אֶבָל עוֹשֶׂה הוּא גוּמָא בְתוֹךְ בֵּיתוֹ בִּשְׁבִיל שֶׁיִּכָּנֵס הַדָּם בְּתוֹכוֹ וּבְשׁוּק לֹא יַעֲשֶׂה כֵּן שֶׁלֹּא יְחַקֶּה אֶת הַמִּינִין. מַתְנִיתָא פְלִיגָא עַל רַב הִגִּיעַ לְחָצֵר הַחִיצוֹנָה שׁוֹטְחָן בַּחַמָּה אֲבָל לֹא כְנֶגֶד הָעָם. מַתְנִיתָא פְלִיגָא עַל רַב. בֵּיב שֶׁהוּא קָמוּר אַרְבַּע אַמּוֹת בִּרְשׁוּת הָרַבִּים אֵין שׁוֹפְכִין לְתוֹכוֹ מַיִם בַּשַּׁבָּת. וְתַנֵּי עֲלֵהּ אִם הָיְתָה מִזְחִילָה מוּתָּר עוֹנַת גְּשָׁמִים מוּתָּר צִינּוֹרוֹת מְקַלְּחִין אֲסוּרִין. תַּנֵּי בַּר קַפָּרָא אִם הָיָה מָקוֹם צָנוּעַ מוּתָּר. אֵילֵּין פְּלִיגִין עַל רַב וְלֵית לְהוֹן קְיוּם.

בַּכָּרִים וּבַכְּסָתוֹת מוּתָּר. הָדָא דְתֵימַר בְּרֵיקָן אֲבָל בְּמָלֵא אָסוּר בְּנָתוּן עַל גַּבֵּי מַסְטָוֶה אֲבָל בְּנָתוּן עַל גַּבֵּי הַמִּיטָּה אֲפִילּוּ רֵיקָן אָסוּר.

הֲרֵי שֶׁהָיָה מְהַלֵּךְ בַּשּׁוּק וְנִמְצָא לְבוּשׁ כִּלְאַיִם תְּרֵין אֲמוֹרָאִין חַד אָמַר אָסוּר וְחָרָנָה אָמַר מוּתָּר מָאן דְּאָמַר אָסוּר דְּבַר תּוֹרָה מָאן דְּאָמַר מוּתָּר כְּהַהִיא דְּאָמַר רִבִּי זְעִירָא גָּדוֹל כְּבוֹד הָרַבִּים שֶׁהוּא דוֹחֶה אֶת הַמִּצְוָה בְּלֹא תַעֲשֶׂה שָׂעָה אַחַת.

תַּנֵּי אֵין מְדַקְדְּקִין בְּמֵת וְלֹא בְּכִלְאַיִם בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ. רִבִּי יוֹסֵה הֲוָה יְתִיב מַתְנֵי וְהֲוָה תַמָּן מֵתָה. מָן דְּנָפַק לֵיהּ לֹא אָמַר כְּלוּם. מָן דְּיָתֵב לֵיהּ לֹא אָמַר לֵיהּ כְּלוּם. רִבִּי אִימִּי הֲוָה יְתִיב מַתְנֵי אָמַר חַד לְחַבְרֵיהּ אַתְּ לְבוּשׁ כִּלְאַיִם. אָמַר לֵיהּ רִבִּי אִימִּי שְׁלַח מָאנָךְ וִיהַב לֵיהּ.

תַּנֵּי אֵין עֲרַאי בְּכִלְאַיִם בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ. וְהָא תַנֵּי כֹּהֵן שֶׁיָּצָא לְדַבֵּר עִם חֲבֵירוֹ אִם הִפְלִיגוּ טָעוּן טְבִילָה אִם לְשָׁעָה טָעוּן קִידּוּשׁ יָדַיִם וְרַגְלַיִם. כָּאן בְּבִגְדֵי זָהָב כָּאן בְּבִגְדֵי לָבָן.

לֹא יַעֲלֶה עָלֶיךָ מוּתָּר לְהַצִּיעוֹ תַּחְתֶּיךָ אֲבָל אָמְרוּ חֲכָמִים לֹא יַעֲשֶׂה כֵּן שֶׁלֹּא תְהֵא נִימָא אַחַת עוֹלָה עַל בְּשָׂרוֹ.

הלכה ב

משנה: מִטְפָּחוֹת הַיָּדַיִם מִטְפָּחוֹת הַסְּפָרִים מִטְפָּחוֹת הַסַּפָּג אֵין בָּהֶן מִשּׁוּם כִּלְאַיִם. רִבִּי לְעֶזֶר אוֹסֵר. וּמִטְפָּחוֹת הַסְּפָרִים אֲסוּרוֹת מִשּׁוּם כִּלְאַיִם.

הלכה: מִטְפָּחוֹת הַיָּדַיִם כו׳. תַּמָּן תַּנִּינָן שָׁלֹשׁ מִטְפָּחוֹת הֵן שֶׁל יָדַיִם טְמֵיאָה מִדְּרָס וְשֶׁל סְפָרִים טְמֵיאָה טְמֵא מֵת שֶׁל תַּכְרִיךְ נִבְלֵי בְּנֵי לֵוִי טְהוֹרָה מִכְּלוּם. רִבִּי לָא בְשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן מִפְּנֵי שֶׁהוּא נוֹתְנָהּ עַל הַכֶּסֶת וְיָשֵׁן עָלֶיהָ. רַב אָמַר מִפְּנֵי שֶׁהוּא נוֹתְנָהּ תַּחַת אֲצִילֵי יָדָיו. רַב אָמַר אָסוּר וַהֲלָכָה כְּדִבְרֵי הָאוֹסֵר. וְלָמָּה לֹא אָמַר כְּרִבִּי אֱלִיעֶזֶר. אִית תַּנֵּיי תַּנֵּי מָחְלָף. רִבִּי יוֹחָנָן יְהַב מַפָּה עַל מָנוֹי וְאֵינוֹ אָסוּר מִשּׁוּם כִּלְאַיִם דִּילָא יְנָבְלוּן מָאנוֹי. אָמַר רִבִּי זְרִיקָן יְהִיבוֹ לְרִבִּי אֲבוּנָא בֵּיעָתָא בְמַפָּה דְּאִית בָּהּ כִּלְאַיִם וְהוּא לֹא מְקַבֵּל עַל שֶׁלֹּא יִתְכַּוְונוּ בְּחַמָּה מִפְּנֵי הַחַמָּה וּבִגְשָׁמִים מִפְּנֵי הַגְּשָׁמִים.

מִטְפְּחוֹת סְפָרִים. רִבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רִבִּי יוֹנָתָן מִפְּנֵי שֶׁהוּא עוֹשֶׂה אוֹתָהּ כְּמִין תִּיק וְנוֹתֵן סֵפֶר תּוֹרָתוֹ עָלֶיהָ. רִבִּי בָּא רִבִּי חִייָא בַּר יוֹסֵף בְּשֵׁם רַב מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְחַמֵּם בָּהּ יָדָיו. אָמַר רִבִּי בּוֹן בַּר חִייָה לְרִבִּי בָּא בְּלֹא כָךְ אֵינוֹ אָסוּר מִשּׁוּם כִּלְאַיִם. אָמַר לֵיהּ לֹא רַב הוּא וְרַב אָמַר אָסוּר וַהֲלָכָה כִּדְבְרֵי הָאוֹסֵר. אָמַר רַבִּי יוֹנָה לְרִבִּי בָּא וְלָמָּה לֹא אָמַר לֵיהּ מִלֹּא מְסַלְקָתָהּ אִילּוּ אָמַר לֵיהּ בְּלֹא כָךְ אֵינָהּ אֲסוּרָה בַּהֲנָייָה. מַה הֲוָה לֵיהּ מֵימוֹר לֵיהּ.
מִטְפְּחוֹת הַסַּפָּג פְּעָמִים שֶׁהוּא רוֹאֶה אֶת רֻבּוֹ וּמִתְעַטֵּף בָּהּ. רִבִּי אַבָּהוּ בְּשֵׁם רִבִּי יוֹחָנָן בַּלְעֲרֵי נָשִׁים אֲסוּרִין מִשּׁוּם כִּלְאַיִם. הֵיא בַּלְעֲרֵי נָשִׁים הִיא בַּלְעֲרֵי אֲנָשִׁים. מַהוּ בַּלְעֲרֵי נָשִׁים רַבָּנִין דְּקֵיסָרִין אָמְרִין אנטיטיה. מִטְפְּחוֹת הַסַּפָּג הָדָא דְתֵימַר בְּמִתְכַּוֵּין לְשֵׁם מַלְבּוּשׁ אֲבָל אִם אֵינוֹ מִתְכַּוֵּין לְשֵׁם מַלְבּוּשׁ לֹא בְדָא.

הלכה ג

משנה: תַּכְרִיכֵי הַמֵּת וּמַרְדַּעַת שֶׁל חֲמוֹר אֵין בָּהֶן מִשּׁוּם כִּלְאַיִם. לֹא יִתֵּן אֶת הַמַּרְדַּעַת עַל כְּתֵיפוֹ אֲפִילוּ לְהוֹצִיא עָלֶיהָ אֶת הַוָּבֶל. מוֹכְרֵי כְסוּת מוֹכְרִין כְּדַרְכָּן וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִתְכַּוְּונוּ בַּחַמָּה מִפְּנֵי הַחַמָּה וּבְגִשְׁמִים מִפְּנֵי הַגְּשָׁמִים. וְהַצְּנוּעִין לַאֲחוֹרֵיהֶן בְּמַקֵּל. תּוֹפְרֵי כְסוּת תּוֹפְרִין כְּדַרְכָּן וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִתְכַּוְּונוּ בַּחַמָּה מִפְּנֵי הַחַמָּה וּבְגִשְׁמִים מִפְּנֵי הַגְּשָׁמִים. וְהַצְּנוּעִין תּוֹפְרִין בָּאָרֶץ.

הלכה: תַּכְרִיכֵי הַמֵּת כו'. כְּתִיב בַּמֵּתִים חָפְשִׁי כַּיּוֹן שֶׁאָדָם מֵת נַעֲשָׂה חָפְשִׁי מִן הַמִּצְוֹת. רִבִּי צִיוָה שִׁלְשָׁה דְבָרִים בִּשְׁעַת פְּטִירָתוֹ מִן הָעוֹלָם. אַל תְּזוּז אַלְמָנְתִּי מִבֵּיתִי. וְאַל תִּסְפְּדוּנִי בָּעֲיירוֹת. וּמִי שֶׁנִּיטְפַּל בִּי בְּחַיָּי יְטַפֵּל בִּי בְמוֹתִי. אַל תְּזוּז אַלְמָנְתִּי מִבֵּיתִי. וְלָאו מַתְנִיתָא הִיא אַלְמָנָה שֶׁאָמְרָה אַי אֶיפְשִׁי לָזוּז מִבֵּית בַּעֲלִי. אָמַר רִבִּי דּוֹרוֹסָא דְּלָא יֵימְרוּן לָהּ בִּיתָהּ דִּנְשִׂיוּתָהּ הוּא מְשׁוּעְבָּד הוּא לִנְישׂיוּתָהּ. אָמַר רִבִּי לָעְזָר בַּר יוֹסֵה כְּהָדָא דְתַנֵּי דָּרָה בַבָּתִּים כְּשֵׁם שֶׁהָיְתָה דָּרָה בָהֶן וּבַעֲלָהּ נָתוּן בְּמִדְינַת הַיָּם. וּמִשְׁתַּמֶּשֶׁת בִּכְלֵי כֶסֶף וּבִכְלֵי זָהָב כְּשֵׁם שֶׁהָיְתָה מִשְׁתַּמֶּשֶׁת וּבַעֲלָהּ נָתוּן בְּמִדְינַת הַיָּם. וְיֵיזוֹנֶת כְּשֵׁם שֶׁהָיְתָה נֵיזוֹנֶת וּבַעֲלָהּ נָתוּן בְּמִדְינַת הַיָּם. וְאַל תִּסְפְּדוּנִי בָּעֲיירוֹת מִפְּנֵי הַמַּחֲלוֹקֶת. וּמִי שֶׁנִּיטְפַּל בִּי בְּחַיָּי יְטַפֵּל בִּי בְמוֹתִי. אָמַר רִבִּי חֲנַנְיָה דְּצִיפּוֹרִין כְּגוֹן יוֹסֵי אֶפְרָתִי וְיוֹסֵף חֲפָנִים. רִבִּי חִזְקִיָּה מוֹסִיף אַל תַּרְבּוּ עָלַי תַּכְרִיכִין. וּתְהֵא אֲרוֹנִי נְקוּבָה בָּאָרֶץ. מֵילְתָא אָמְרִין בְּסַדִּין אֶחָד נִקְבַּר רִבִּי. דְּרִבִּי אָמַר לֹא כְמַה דְבַר אִינָּשׁ אָזַל הוּא אָתִי. וְרַבָּנִין אָמְרִין כְּמַה דְבַר נָשׁ אָזַל הוּא אָתִי. תַּנֵּי בְּשֵׁם רִבִּי נָתָן כְּסוּת הַיּוֹרֶדֶת עִם אָדָם לִשְׁאוֹל הִיא בָּאָה עִמּוֹ מַה טַעֲמָא תִּתְהַפֵּךְ כְּחוֹמֶר חוֹתָם וְיִתְייַצְּבוּ כְּמוֹ לְבוּשׁ. אַנְטוֹלִינוֹס שְׁאַל לְרִבִּי מַהוּ תִּתְהַפֵּךְ כְּחוֹמֶר חוֹתָם אָמַר לֵיהּ מִי שֶׁהוּא מֵבִיא אֶת הַדּוֹר הוּא מַלְבִּישׁוֹ.

רִבִּי יוֹחָנָן מְפַקֵּד מַלְבְּשׁוּנִי בּוּרִירִיקָא לָא חִיווּרִין וְלָא אוּכְמִין. אִין קָמִית בֵּינֵי צַדִּיקַיָּא לָא נִבְהָת. וְאִין קָמִית בֵּינֵי רְשָׁעַיָּא לָא נִבְהָת. רִבִּי יֹאשַׁיָּה מְפַקֵּד אַלְבְּשׁוּנִי חִיווּרִין חֲפִיתִין. אָמְרִין לֵיהּ וּמַה אַתְּ טָב מִן רַבָּךְ. אָמַר לוֹן וּמַה אֲנָא בְהִית בָּעָבְדַּאי. רִבִּי יִרְמְיָה מְפַקֵּד אַלְבְּשׁוּנִי חִיווּרִין חֲפִיתִין אַלְבְּשׁוּנִי בְּנָרָסַיי יְהָבוֹן מְסָנָא בְּרִגְלַי וְחוּטְרָא בְיָדַיי וִיהָבוּנִי עַל סִיטְרָא אִין אֶתִי מְשִׁיחָא אֲנָא מָעָתָד.

צִיפּוֹרָיָא אָמְרִין מָאן דַּאֲמַר לָן רִבִּי דְּמָךְ אֲנָן קְטָלִינָן לֵיהּ. אֲדִיק לוֹן בַּר קַפָּרָא רֵישֵׁיהּ מְכַסֵּי מָאנוֹי מְבַזְעִין אָמַר לוֹן יְצוּקִים וְאָרֳאִלִּים תְּפוּסִין בַּלּוּחוֹת הַבְּרִית וְגָבְרָה יָדָן שֶׁל אָרֳאִלִּים וְחָטְפוּ אֶת הַלּוּחוֹת. אָמְרִין לֵיהּ דְּמָךְ רִבִּי. אָמַר לוֹן אַתּוּן אָמְרִיתוֹן וְקָרְעוֹן וַאֲזַל קָלָא דְּקָרְעוֹן לְגוּפפְתָּה מַהֲלַךְ תְּלָתָא מִילִין.

רִבִּי נַחְמָן בְּשֵׁם רִבִּי מָנָא מַעֲשֶׂה נִיסִּין נַעֲשׂוּ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם. עֶרֶב שַׁבָּת הָיְתָה וְנִתְכַּנְּסוּ כָּל הָעַיָּירוֹת לְהַסְפִּידוֹ וְאַשֵּׁירוֹנֵיהּ תְּמַנֵּי עֶשְׂרֵה כְּנִישָׁן וְאַחְתּוֹנֵיהּ לְבֵית שָׁרֵיי וְתָלָה לוֹן יוֹמָא עַד שֶׁהָיָה כַּד אֶחָד וְאֶחָד מַגִּיעַ לְבֵיתוֹ וּמְמַלֵּא לוֹ חָבִית שֶׁל מַיִם וּמַדְלִיק לוֹ אֶת הַנֵּר. כֵּיוָן שֶׁשָּׁקְעָה הַחַמָּה קָרָא הַגֶּבֶר שָׂרוֹן מְצִיקִין. אָמְרִין דִּילְמָא דְחַלְּלִינָן שַׁבָּתָא. יָצְתָה בַּת קוֹל וְאָמְרָה לָהֶן כָּל מִי שֶׁלֹּא נִתְעַצֵּל בְּהֶסְפֵּידוֹ שֶׁל רִבִּי יְהֵא מְבוּשָׂר מֵחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא בַּר מִן קַצָּרָא. כֵּיוָן דְּשָׁמַע כֵּן סְלַק לֵיהּ לְאֵיגְרָא וּטְלַק גַּרְמֵיהּ וּמִית. נְפָקַת בַּת קָלָא וְאָמְרָה וַאֲפִילוּ קַצָּרָא.

רִבִּי הֲוָה יְתִיב לֵיהּ בְּצִיפּוֹרִין שְׁבַע עֶשְׂרֵה שְׁנִין וְקָרָא עַל גַּרְמֵיהּ וַיְחִי יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה. וַיְחִי יְהוּדָה בְּציפּוֹרִין שְׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה. וּמִין גּוֹבְעִין עֲבַד תִּלַּת עֶשְׂרֵה שְׁנִין חֲשַׁשׁ בְּשִׁינּוּי. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בֵּירִבִּי בּוֹן כָּל אוֹתָן שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה לֹא מֵתָה חַיָּה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְלֹא הִפִּילָה עוּבָּרָה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. וְלָמָּה חֲשׁ שִׁינּוּי. חַד זְמָן עֲבַר חָמָא חַד עִיגַּל מִנְכָס גְּעָה וְאָמְרָה לֵיהּ רִבִּי שֵׁיזְבִי אֲמַר לֵיהּ לְכָךְ נוֹצָרְתְּ. וּבְסוֹפָהּ אֵיךְ אִינְשְׁמַת. חָמְתוֹן קְטָלִין חַד קַן דְּעַכְבָּרִין אֲמַר אַרְפּוּנוֹן וְרַחֲמָיו עַל כָּל מַעֲשָׂיו כְּתִיב.

רִבִּי הֲוָה עָנְוָון סַגִּין וְהֲוָה אָמַר כָּל מַה דְּיֵימַר לִי בַּר נַשָּׁא אֲנָא עָבִיד חוּץ מִמַּה שֶׁעָשׂוּ זְקֵנֵי בְתֵירָה לִזְקֵנֵי דְשָׁרוּן גַּרְמוֹן מִנְשִׁיאוּתֵיהּ וּמְנוֹנֵיהּ. אִין סְלִיק רַב חוּנָא רֵישׁ גָּלוּתָא לְהָכָא אֲנָא מוֹתִיב לֵיהּ לְעֵיל מִינַּיי דְּהוּא מִן יְהוּדָה וַאֲנָא מִבִּנְיָמִן דְּהוּא מִן דִּכְרַיָּא וַאֲנָא מִן נוּקְבָתָא. חַד זְמָן עָאַל רִבִּי חִייָה רוֹבָא לְגַבֵּיהּ אֲמַר לֵיהּ הָא רַב הוּנָא לְבַר נְתַכַּרְכְּמוּ פָּנָיו שֶׁל רִבִּי. אֲמַר לֵיהּ אָרוֹנוֹ בָא. אָמַר לֵיהּ פּוּק וְחָמֵי מָאן בָּעֵי לְךְ לְבַר. וּנְפַק וְלָא אַשְׁכַּח בַּר נַשׁ וְיָדַע דְּהוּא כְעֵיס עֲלוֹי. עֲבַד דְּלָא עָלִיל לְגַבֵּיהּ תַּלְתִּין יוֹמִין. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי בַּר בּוֹן כָּל אִינּוּן תַּלְתּוֹיֵי יוֹמַיָּא יְלַף רַב מִינֵּיהּ כְּלָלֵי דְאוֹרַיְתָא. לְסוֹף תְּלַת עֲשַׂרְתֵּי שַׁנְיֵיא וּתְלַתְּתּוֹי יוֹמַיָּא עָאַל אֱלָיָהוּ לְגַבֵּיהּ בִּדְמוּת רִבִּי חִייָה רוֹבָה. אֲמַר לֵיהּ מַה מָרִי עָבִיד. אֲמַר לֵיהּ חַד שִׁינַּיי

מְעִיקָה לִי. אֲמַר לֵיהּ חֲמִי לָהּ לִי וְחָמֵי לָהּ לֵיהּ וִיהַב אֶצְבְּעָתֵיהּ עָלָהּ וְאִינְּשְׁמְתְּ. לְמָחָר עָאַל רִבִּי חִיָּיה רוֹבָה לְגַבֵּיהּ אֲמַר לֵיהּ מַה עָבִיד רִבִּי הַאי שִׁינָּךְ מַה הִיא עֲבִידָה. אֲמַר לֵיהּ מִן הַהִיא שַׁעְתָּא דְּיָהֲבַתְּ אֶצְבְּעָתָךְ עָלָהּ אִינְּשְׁמַת. בְּאוֹתָהּ שָׁעָה אָמַר אִי לָכֶם חַיּוֹת שֶׁבָּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל אִי לָכֶם עוֹבָרוֹת שֶׁבָּאָרֶץ יִשְׂרָאֵל. אֲמַר לֵיהּ אֲנָא לָא הֲוֵינָא מִן הַהִיא שַׁעֲתָא הֲוָה נָהִיג בֵּיהּ בִּיקָר. כַּד הֲוָה עָלִיל לְבֵית וַועֲדָא הֲוָה אֲמַר יִיכָּנֵס רִבִּי חִיָּיא רוֹבָא לִפְנִים. אָמַר לוֹ רִבִּי יִשְׁמָעֵאל בֵּירִבִּי יוֹסֵי לִפְנִים מִמֶּנִּי. אָמַר לוֹ חַס וְשָׁלוֹם אֶלָּא רִבִּי חִיָּיא רוֹבָה לִפְנִים וְרִבִּי יִשְׁמָעֵאל בֵּירִבִּי יוֹסֵי לִפְנֵיי לִפְנִים. רִבִּי הֲוָה מַתְנֵי שְׁבָחֵיהּ דְּרִבִּי חִיָּיא רוֹבָה קוֹמֵי רִבִּי יִשְׁמָעֵאל בֵּירִבִּי יוֹסֵי. חַד זְמָן חֲמֵי גַּו בָּנֵי וְלָא אִיתְכְּנַע מִן קוֹמוֹי. אֲמַר לֵיהּ אֲהֲנוֹ דְּאַתְּ מַתְנֵי שְׁבָחֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ מַה עֲבַדְתְּ לָךְ. אֲמַר לֵיהּ חָמְתֵי[ה] גַּו בָּנֵי וְלָא אִיתְכְּנַע מִן קוֹמוֹי. אֲמַר לֵיהּ לָמָּה עֲבַדְתְּ כֵּן. אֲמַר לֵיהּ כְּמוֹ יָבֹא עָלַי יֵיתִי עָלַי דְּאִין סְחִית לָא יָדְעִית בְּהַהִיא שַׁעֲתָא אַשְׁגְּרִית עֵינַיי בְּכָל סֵפֶר תְּיוּלִים אֲגָדָה. מִן הַהִיא שַׁעֲתָא מָסַר לֵיהּ שְׁנֵי תַלְמִידִין דְּיַהֲלְכוּן עִימֵּיהּ בְּגִין סָכוּתָא.

רִבִּי יוֹסֵי צָם תְּמָנֵיי יוֹמִין לְמֵיחֲמֵי רִבִּי חִיָּיה רוֹבָה וּלְסוֹפָא חָמָא וְרָגְזוּן יָדֵיהּ וּכְהוֹ עֵינוֹי. וְאִין תֵּימַר דַּהֲוָא רִבִּי יוֹסָה בַּר נַשׁ זְעִיר. חַד גָּרְדֵיי אֲתָא לְגַבֵּי רִבִּי יוֹחָנָן אֲמַר לֵיהּ חָמִית בְּחֵילְמֵי דְּרָקִיעָא נְפַל וְחַד מִן תַּלְמִידָךְ סְמַךְ לֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ וְחַכִּים אַתְּ לֵיהּ. אֲמַר לֵיהּ אִין אֲנָא חֲמֵי לֵיהּ אֲנָא חַכִּים לֵיהּ. עֲבַר כָּל תַּלְמִידוֹי קוֹמוֹי וְחַכָּם לְרִבִּי יוֹסֵה. רִבִּי שְׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ צָם תְּלַת מָאוֹון צוֹמִין לְמֵיחֲמֵי רִבִּי חִיָּיה רוֹבָה וְלָא חָמְתֵיהּ. וּבְסוֹפָא שְׁרָא מִצְטַעֲר אֲמַר מַה הֲוָה לַעֲי בְאוֹרְיְתָא סַגִּין מִינַּיי. אָמְרוּ לֵיהּ רִיבֵּץ תּוֹרָה בְּיִשְׂרָאֵל יוֹתֵר מִמֶּךָּ וְלֹא עוֹד אֶלָּא דַּהֲוָה גְלִי. אֲמַר לוֹן וְלֹא הֲוֵינָא גְלִי. אָמְרִין לֵיהּ אַתְּ הֲוִיתָה גְלִי מֵילַף וְהוּא הֲוָה גְלִי מַלְפָּה.

כַּד דָּמָךְ רַב הוּנָא רֵישׁ גָּלוּתָא אַסְקוּנֵיהּ לְהָכָא. אָמְרֵי אָן אֲנָן יְהֲבִין לֵיהּ. אָמְרִין נֵיתִינֵיהּ גַּבֵּי רִבִּי חִיָּיה רוֹבָה דְּהוּא מִן דִּידְהוֹן. אָמְרִין מָאן בְּעֵי מִיהַב לֵיהּ. אָמַר רִבִּי חַגַּיי אֲנָא עָלִיל יְהַב לֵיהּ. אָמְרוּ לֵיהּ עִילְתָךְ אַתְּ בְּעֵי דְּאַתְּ גְבַר סַב וְאַתְּ בָּעֵי מֵיעוֹל מֵיתַב לָךְ תַּמָּן. אֲמַר לוֹן יְהֲבוּן מְשִׁיחָתָא בְרַגְלַיי וְאִין עֲנַיִית אַתּוּן גָּרְשִׁין. עָאַל וְאַשְׁכַּח תְּלַת דָּנִין יְהוּדָה בְנֵי אַחֲרֵיךְ וְאֵין עוֹד. חִזְקִיָּה בְנֵי אַחֲרֵיךְ וְאֵין עוֹד. אַחֲרֵיךְ יוֹסֵף בֶּן יִשְׂרָאֵל וְאֵין עוֹד. תְּלַת עֵינוֹי מִסְתַּכְּלָה אִיתְאֲמַר לֵיהּ אַפֵּיךְ אַפֵּיךְ שְׁמַע קָלֵיהּ דְּרִבִּי חִיָּיה רַבָּא אֲמַר לְרַב יְהוּדָה בְּרֵיהּ נְפִישׁ לְרַב חוּנָה יְתִיב לֵיהּ וְלָא קָבִיל עֲלוֹי מָתִיב לֵיהּ אָמְרִין כְּמָה דְּלָא קָבִיל עֲלוֹי מָתִיב לֵיהּ כֵּן זַרְעִיתֵיהּ לָא פְסִיקָא לְעוֹלָם. וְיָצָא מִשָּׁם וְהָיָה בֶּן שְׁמוֹנִים שָׁנָה וְנִכְפְּלוּ לוֹ שָׁנָיו.

כְּתִיב וּנְשָׁאתַנִי מִמְצָרִים וּקְבַרְתַּנִי בִּקְבוּרָתָם. יַעֲקֹב כָּל הֶן דְּהוּא מַה הוּא מְנַכֵּי. רִבִּי לָעְזָר אָמַר דְּבָרִים בְּגַב. רִבִּי חֲנִינָא אָמַר דְּבָרִים בְּגַב. רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר דְּבָרִים בְּגַב. מַהוּ

דְּבָרִים בְּגַב. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר אֶתְהַלֵּךְ לִפְנֵי יי בְּאַרְצוֹת הַחַיִּים. וַהֲלֹא אֵין אַרְצוֹת הַחַיִּים אֶלָּא צוֹר וַחֲבֵרוֹתֶיהָ וְקֵיסָרִין וַחֲבֵרוֹתֶיהָ תַּמָּן זוֹלָא תַּמָּן שׁוּבְעָא. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ בְּשֵׁם בַּר קַפָּרָא אֶרֶץ שֶׁמֵּיתֶיהָ חַיִּין תְּחִילָּה לִימוֹת הַמָּשִׁיחַ. וּמַה טַּעַם נוֹתֵן נְשָׁמָה לָעָם עָלֶיהָ. אֶלָּא מֵעַתָּה רַבּוֹתֵינוּ שֶׁבַּגּוֹלָה הִפְסִידוּ. אָמַר רִבִּי סִימַיי מַחְלִיד הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִפְנֵיהֶן אֶת הָאָרֶץ וְהֵן מִתְגַּלְגְּלִין כְּנוֹדוֹת וְכֵיוָן שֶׁהֵן מַגִּיעִין לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נַפְשָׁן חוֹזְרוֹת עֲלֵיהֶן. וּמַה טַּעַם וְהִנַּחְתִּי אֶתְכֶם עַל אַדְמַת יִשְׂרָאֵל וְנָתַתִּי רוּחִי בָּכֶם וְחְיִיתֶם.

רִבִּי בֶּרֶכְיָה שְׁאַל לְרִבִּי חֶלְבּוֹ. רִבִּי חֶלְבּוֹ שְׁאַל לְרִבִּי אִימִּי. רִבִּי אִימִּי שְׁאַל לְרִבִּי אֶלְעָזָר. רִבִּי לְעָזָר שְׁאַל לְרִבִּי חֲנִינָה וְאִית דְּאָמְרִין רִבִּי חֲנִינָה שְׁאַל לְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. אֲפִילּוּ כְגוֹן יַרְבְעָם בֶּן נְבָט וַחֲבֵירָיו. אָמַר לֵיהּ גָּפְרִית וָמֶלַח שְׂרֵיפָה כָל אַרְצָהּ. אָמַר רִבִּי בְּרֶכְיָה מַה הֵן שְׁאַל לָהֵן וְהֵן שְׁאַל לָהֵן לֹא שְׁמָעִינָן מִינָּהּ כְּלוּם. מַיי כְדוֹן. כֵּיוָן שֶׁנִּשְׂרְפָה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נַעֲשָׂה בָהֶן מִידַּת הַדִּין. תַּנֵּי בְשֵׁם רִבִּי יְהוּדָה שָׁבַע שָׁנִים עָשָׂת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל נִשְׂרֶפֶת הָדָא הוּא דִּכְתִיב וְהִגְבִּיר בְּרִית לָרִבִּים שָׁבוּעַ אֶחָד. כּוּתִים שֶׁבָּהּ מַה הָיוּ עוֹשִׂין מַטְלִיּוֹת מַטְלִיּוֹת וְהָיְתָה נִשְׂרֶפֶת.

כְּתִיב וְאַתָּה פַּשְׁחוּר וְכֹל יוֹשְׁבֵי בֵיתֶךָ תֵּלְכוּ בַּשֶּׁבִי. וּבָבֶל תָּבֹא וְשָׁם תָּמוּת וְשָׁם תִּקָּבֵר. רִבִּי אַבָּא בַּר זְמִינָא אָמַר רִבִּי חֶלְבּוֹ וְרִבִּי חָמָא בַּר חֲנִינָא. חַד אָמַר מֵת שָׁם וְנִקְבַּר שָׁם יֵשׁ בְּיָדוֹ שִׁתִּים. מֵת שָׁם וְנִקְבַּר כָּאן יֵשׁ בְּיָדוֹ אַחַת. וְחָרְנָה אָמַר קְבוּרָה שֶׁבְּכָאן מְכַפֶּרֶת עַל מִיתָה שֶׁלָּהֶן.

רִבִּי יוֹנָה בְּשֵׁם רִבִּי חָמָא בַּר חֲנִינָה רִיגְלֵיי דְּבַר נַשָּׁא עֲרַבְתֵּיהּ לְמֵיקְמַתֵּיהּ כָּל הֵן דְּהוּא מִתְבָּעֵי. כְּתִיב וַיֹּאמֶר מִי יְפַתֶּה אֶת אַחְאָב וְיַעַל וְיִפֹּל בְּרָמוֹת גִּלְעָד. וַיְמוֹת בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וְלֹא תַמָּן. אֱלִיחוֹרֶף וַאֲחִיָּה תְּרֵין אֵיסָקְרֵיטוֹרֵי דִשְׁלֹמֹה. חָמָא מַלְאֲךְ מוֹתָא מִסְתַּכֵּל בּוֹן וַחֲרִיק בְּשִׁינּוֹי. אֲמַר מֵילָה וִיהָבוּן בְּחַלָּלָא. אֲזַל וְנַסְתּוּן מִן תַּמָּן אֲתָא קָאִים לֵיהּ גְּחִיךְ לְקָבְלֵיהּ אֲמַר לֵיהּ הַהִיא שַׁעֲתָא הֲוֵיתָא אֵיחְרוֹק בְּשִׁנַּיִךְ וּכְדוֹן אַתְּ גָּחִיךְ לָן. אָמַר לֵיהּ אֲמַר לִי רַחֲמָנָא דְּיִנְסַב לֶאֱלִיחוֹרֶף וַאֲחִיָּה מִן חֲלָלָא וְאָמְרִית מָאן יְהִיב לִי אִילֵּין לָהֵן דְּאִישְׁתַּלְחִית מִינְסִיבִינִין וִיהַב בְּלִיבְּךְ לְמֵיעֲבַד כֵּן בְּגִין דְּנַעֲבִיד שְׁלִיחוּתִי. אֲזַל וְאִיטְפַּל בּוֹן מִן תַּמָּן. תְּרֵין בְּרוֹיֵי דְּרִבִּי רְאוּבֵן בַּר אִיסְטְרוֹבִילוֹס תַּלְמִידוֹי דְּרִבִּי. חָמָא מַלְאָכָא דְמוֹתָא מִסְתַּכֵּל בּוֹן וַחֲרִיק בְּשִׁינּוֹי וַאֲמַר נִיגְלִינוֹן לִדְרוֹמָא שְׁמָא הַגְלוּת מְכַפֶּרֶת. אֲזַל וְנַסְתּוּן מִן תַּמָּן.

עוּלָּא נְחוּתָא הֲוָה. אִידְמָךְ תַּמָּן שָׁרֵי בְּכִי. אָמְרִין לֵיהּ מָה לָךְ בְּכִי אֲנָן מְסַקְּנִין לְךְ לְאַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל. אָמַר לוֹן וּמָה הֲנָיְיהּ לִי. אֲנָא מוֹבַד מַרְגָּלִיתִי גַּו אַרְעָא מְסָאבְתָּא. לֹא דוֹמֶה הַפּוֹלְטָהּ בְּחֵיק אִמּוֹ לַפּוֹלְטָהּ בְּחֵיק נָכְרִיָּה. רִבִּי מֵאִיר הֲוָה אִידְמִיךְ לֵיהּ בְּאַסְפְּיָא. אֲמַר

אֵימוֹרִין לִבְנֵי אַרְעָא דְיִשְׂרָאֵל הָא מְשִׁיחְכוֹן דִּידְכוֹן. אֲפִילוּ כֵן אֲמַר לוֹן יְהַבִי עַרְסִי עַל גֵּיף יַמָּא דִּכְתִיב כִּי הוּא עַל יַמִּים יְסָדָהּ וְעַל נְהָרוֹת יְכוֹנְנֶיהָ.

שִׁבְעָה יַמִּים סוֹבְבִין אֶת אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. יַמָּא רַבָּא יַמָּא דְטִיבֶּרְיָא יַמָּא דְסַמְכוֹ יַמָּא דְמֵילְחָא יַמָּא דְחוֹלְתָא יַמָּא דְשַׁלְיֵית יַמָּא דְאַפַּמְיָא. וְהָא אִיכָּא יַמָּא דְחָמָץ דִּיקְלִיטְיָנוּס הִקְוָה נְהָרוֹת וַעֲשָׂאוּ. כְּתִיב הַנִּשְׁקָפָה עַל פְּנֵי הַיְשִׁימוֹן. אָמַר רִבִּי חִייָה בַּרְיָא כָּל מִי שֶׁהוּא עוֹלֶה לְהַר יְשִׁימוֹן וּמָצָא כְמִין כְּבָרָה בַּיָּם טִיבֶּרְיָא זוֹ הִיא בּוֹרָהּ שֶׁל מִרְיָם. אָמַר רִבִּי יוֹחָנָן שַׁעֲרוּנָהּ רַבָּנִין וְהָא הִיא מְכוּוָּנָא כָּל קֳבֵיל תַּרְעָא מְצִיעְיָא דִכְנִישְׁתָּא עֲתִיקְתָא דְסרונגין.

רִבִּי בַּרקִירְיָא וְרִבִּי לְעָזָר הֲווֹן מְטַיְילִין בְּאֵיסְטַרִין רָאוּ אֲרוֹנוֹת שֶׁהָיוּ בָּאִין מֵחוּצָה לָאָרֶץ לָאָרֶץ. אָמַר רִבִּי בַּרקִירְיָא לְרִבִּי לְעָזָר מַה הוֹעִילוּ אֵילּוּ. אֲנִי קוֹרֵא עֲלֵיהֶם וְנָחַלְתִּי שִׁמְתֶּם לְתוֹעֵיבָה בְּחַיֵּיכֶם. וַתְּבוֹאוּ וַתְּטַמְּאוּ אֶת אַרְצִי בְּמִיתַתְכֶם. אָמַר לֵיהּ כֵּיוָן שֶׁהֵן מַגִּיעִין לְאָרֶץ יִשְׂרָאֵל הֵן נוֹטְלִין גּוּשׁ עָפָר וּמַנִּיחִין עַל אֲרוֹנָן. דִּכְתִיב וְכִפֶּר אַדְמָתוֹ עַמּוֹ.

הלכה ד

משנה: הַבִּרְסִים וְהַבֶּרְדְּסִין וְהַדַּלְמַטִּיקִיּוֹן וּמִנְעָלוֹת הַפִּינוֹן לֹא יִלְבְּשֵׁם עַד שֶׁיִּבְדּוֹק. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר אַף הַבָּאִים מֵחוּץ הַיָּם וּמִמְּדִינַת הַיָּם אֵינָן צְרִיכִין בְּדִיקָה מִפְּנֵי שֶׁחֲזָקָתָן בְּקַנְבֹּס. וּמִנְעָל שֶׁל זֶרֶד אֵין בּוֹ מִשּׁוּם כִּלְאַיִם.

הלכה: הַבּוּרְסִין בְּרִיָּה. הַבֶּרְדְּסִין דֵּילְמָא. הַדַּלְמַטִּיקוֹן קוֹלְבִין וּמַעֲפוֹרִין וּמִנְעָלוֹת הַפִּינוֹן דַּרְדְּסִין.

רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר אַף הַבָּאִין מֵחוּץ הַיָּם וּמִמְּדִינַת הַיָּם. מַה חוּץ הַיָּם וּמִמְּדִינַת הַיָּם אוֹ מֵחוּץ הַיָּם שֶׁמִּמְּדִינַת הַיָּם. מִן מַה דְתַנֵּי כְּגוֹן צוֹר וַחֲבֵרוֹתֶיהָ קֵיסָרִין וַחֲבֵרוֹתֶיהָ. הָדָא אָמְרָה מֵחוּץ הַיָּם שֶׁמִּמְּדִינַת הַיָּם.

אֵינָן צְרִיכִין בְּדִיקָה. הָדָא דְתֵימַר בָּרִאשׁוֹנָה שֶׁלֹּא הָיְתָה הַפִּשְׁתָּן מְצוּיָה בְּכָל מָקוֹם. אֲבָל עַכְשָׁיו שֶׁהַפִּשְׁתָּן מְצוּיָה בְּכָל מָקוֹם צְרִיכִין בְּדִיקָה.

מְנָעַל שֶׁל זֶרֶב. אִית אָתְרִין דְּזָרְבִין עִימֵּיהּ מִן גַּו כְּהָדָא דְּרִבִּי זְעִירָא מְפַקֵּד לְרִבִּי אַבָּא בַּר זְמִינָא וְיֹאמַר לְבַר רְאשׁוֹן דְּלָא יְחוּט לֵיהּ מְסָאנֵיהּ בְּכִיתָן אֶלָּא בְּרְצוּעָה. מוֹדֵי רִבִּי זְעִירָא בְּאָהֳלֵי דְּאָסַר פֵּיסְקֵי דַּעֲמַר עַל דְּכִיתָן דְּהוּא שָׁנַץ גַּרְמֵיהּ דְּהִיא נַחְתָּא לָהּ.

בְּעוֹן קוֹמֵי רִבִּי לָא. מַהוּ מֵיחוֹט מְסָאנֵיהּ דְּכִיתָן. אָמַר לוֹן בְּגִין דְּרִבִּי זְעִירָא. דְּרִבִּי זְעִירָא אָמַר אָסוּר. מוֹדֶה רִבִּי אִילָּא בָּהֵן דְּיִלְבַּשׁ דַּרְדְּסִין דַּעֲמַר עַל גַּבֵּי דַּרְדְּסִין דְּכִיתָן דְּהוּא אָסוּר. דְּלָא שְׁלַח עִילָּיֵיא לָא שְׁלַח אַרְעָיֵיא. אָבוֹי דְּרַב סַפְרָא שְׁאַל לְרִבִּי זְעִירָא מַהוּ מִיתַּן פְּרִיטִין גַּו גּוּלְתָּהּ וּמִיקְטְרִינוֹן בְּחוּט דְּכִיתָן. מַהוּ מִיתַּן פְּרִיטִין גַּו סַדִּינֵיהּ וּמִיקְטְרִינוֹן בְּחוּט דַּעֲמַר.

אָמַר לֵיהּ חֲכַם רִבִּי לָרַב הוּנָא. דְּרַב הוּנָא אָמַר אָסוּר. רִבִּי אֲבִינָא אָמַר אָסוּר. שְׁמוּאֵל אָמַר מוּתָּר. רִבִּי יַעֲקֹב בַּר אָחָא בְּשֵׁם רִבִּי יַסָּא אָמַר מוּתָּר.

הלכה ה

משנה: אֵין אָסוּר מִשּׁוּם כִּלְאַיִם אֶלָּא טָווּי וְאָרִיג שֶׁנֶּאֱמַר לֹא תִלְבַּשׁ שַׁעַטְנֵז דָּבָר שֶׁהוּא שׁוּעַ טָווּי וְנוּז. רִבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר נָלוֹז וּמֵלִיז אֶת אֲבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם עָלָיו. הַלְבָּדִין אֲסוּרִין מִפְּנֵי שֶׁהֵן שׁוּעִין. פִּיתּ שֶׁל צֶמֶר בְּשֶׁל פִּשְׁתָּן אָסוּר מִפְּנֵי שֶׁהֵן חוֹזְרִין כְּאָרִיג. רִבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר מְשִׁיחוֹת שֶׁל אָרִיג אֲסוּרוֹת מִפְּנֵי שֶׁהוּא מוֹלֵל עַד שֶׁהוּא קוֹשֵׁר. לֹא יִקְשׁוֹר סֶרֶט שֶׁל צֶמֶר בְּשֶׁל פִּשְׁתָּן לַחֲגוֹר בּוֹ אֶת מָתְנָיו אַף עַל פִּי שֶׁהָרְצוּעָה בְּאֶמְצַע. אוֹתוֹת הַנְּזִרִים וְאוֹתוֹת הַכּוֹבְסִין אֲסוּרוֹת מִשּׁוּם כִּלְאַיִם.

הלכה: נִיתְנֵי שׁעז וְלָא נִיתְנֵי טָנֵי. אִילּוּ תַנִּינָן שׁעז וְלָא תַנִּינָן טָנֵי הֲוִינָן אָמְרִין הָא טָווּי מוּתָּר. מַתְנִיתָא לֹא אָמְרָה כֵן. אֶלָּא פִּיתּ שֶׁל צֶמֶר בְּשֶׁל פִּשְׁתָּן אָסוּר מִפְּנֵי שֶׁהֵן חוֹזְרִין כְּאָרִיג. נִיתְנֵי שׁעז וְלָא נִיתְנֵי נוז. אִילּוּ תַנִּינָן שׁעז וְלָא תַנִּינָן נוז הֲוִינָן אָמְרִין הָא לָנוֹז מוּתָּר. מַתְנִיתָא לֹא אָמְרָה כֵן. אֶלָּא פִּיתּ שֶׁל צֶמֶר בְּשֶׁל פִּשְׁתָּן אָסוּר מִפְּנֵי שֶׁהֵן חוֹזְרִין כְּאָרִיג. נִיתְנֵי טנז וְלָא נִיתְנֵי שע. אִילּוּ תַנִּינָן טנז וְלָא תַנִּינָן שע הֲוִינָן אָמְרִין הָא שֹׁעַ מוּתָּר. מַתְנִיתָא לֹא אָמְרָה כֵן. אֶלָּא הַלְבָּדִין אֲסוּרִין מִפְּנֵי שֶׁהֵן שׁוּעִין.

מְשִׁיחוֹת שֶׁל אַרְגָּמָן אֲסוּרוֹת. אִית תַּנָּיֵי תַנֵּי מוּתָּרוֹת. מָאן דְּאָמַר אֲסוּרוֹת כְּגוֹן אִילֵּין טַרְסַיָּיה דְּהוּא מַכְפַּת בֵּיהּ. מָאן דְּאָמַר מוּתָּרוֹת דְּהוּא שְׁנַן גַּרְמֵיהּ וְהִיא נַחְתָּא לֵיהּ.

הלכה ו

משנה: הַתּוֹכֵף תְּכִיפָּה אַחַת אֵינָהּ חִיבּוּר וְאֵין בָּהּ מִשּׁוּם כִּלְאַיִם וְהַשּׁוֹמְטָהּ בַּשַּׁבָּת פָּטוּר. עָשָׂה שְׁנֵי רָאשֶׁיהָ בְּצַד אֶחָד חִיבּוּר וְיֵשׁ בָּהּ מִשּׁוּם כִּלְאַיִם וְהַשּׁוֹמְטָהּ בַּשַּׁבָּת חַיָּיב. רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עַד שֶׁתְּשַׁלֵּשׁ. וְהַשַּׁק וְהַקּוּפָּה מִצְטָרְפִין לְכִלְאַיִם.

הלכה: רִבִּי חֲנִינָה אָמַר עַד יְחוֹת כָּל סִיטְרָהּ. אָמַר רִבִּי יַנַּאי אָמְרוּ לוֹ לְרִבִּי חֲנִינָא צֵא וּקְרָא. וְהָתַנִּינָן עָשָׂה שְׁנֵי רָאשֶׁיהָ לְצַד אֶחָד. מֵעַתָּה עַד יְחוֹת וְיסוֹק. וְהָתַנֵּי רִבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר עַד שֶׁיְּשַׁלֵּשׁ. מֵעַתָּה עַד יְחוֹת וְיסוֹק וְיחוֹת אֶלָּא הָכֵין וְהָכֵין.

חוּט שֶׁהִשְׁחִילוֹ לְמַחַט אֲפִילוּ קָשׁוּר מִיכָּן וּמִיכָּן אֵינוֹ חִיבּוּר לְבֶגֶד. הַחוּט חִיבּוּר לְבֶגֶד וְאֵינוֹ חִיבּוּר לְמַחַט. רִבִּי יוֹנָה וְרִבִּי יוֹסֵה תְּרֵיהוֹן אָמְרִין בְּקָשׁוּר מִיכָּן וּמִיכָּן. מִילֵּיהוֹן דְּרַבָּנָן פְּלִיגִין דְּאָמַר רִבִּי בָּא רִבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַב. הַמַּמְתִּיחַ צְדָדָיו בַּשַּׁבָּת חַיָּיב מִשּׁוּם תּוֹפֵר. וְיֵימַר מִשּׁוּם תּוֹפֵר וּמִשּׁוּם קוֹשֵׁר.

אָמַר רִבִּי סִימוֹן טַעֲמָא דְּרִבִּי יוֹסֵי עַל יְדֵי שְׁלִישִׁי מְלַאכְתּוֹ מִתְקַיֶּימֶת. מַה רִבִּי יוּדָה כְּרִבִּי לִיעֶזֶר. דְּתַנִּינָן תַּמָּן רִבִּי לִיעֶזֶר אוֹמֵר הָאוֹרֵג שְׁלֹשָׁה חוּטִין בִּתְחִילָּה וְאֶחָד עַל הָאָרִיג חַיָּיב.

אָמַר רִבִּי עוּלָּא. טַעֲמָא דְרִבִּי לִיעֶזֶר תַּמָּן עַל יְדֵי שְׁלִישֵׁי מְלַאכְתּוֹ מִתְקַיֶּימֶת. בְּרַם הָכָא פָּחוֹת מִיכֵּן מְסְתַּתֵּר הוּא.

רִבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רִבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שַׂק. הָא סַל לֹא. אַשְׁכַּח תַּנֵּי הַסַּל וְהַשַּׂק וְהַקוּפָּה. מִצְטָרְפִין בְּכִלְאַיִם. אוֹהָלִים אֵין בָּהֶן מִשּׁוּם כִּלְאַיִם.

רִבִּי יִרְמְיָה בָּעֵי. הוּא וּבְנוֹ מַהוּ שֶׁיִּצְטָרְפוּ בְּכִלְאַיִם. הֵיךְ עֲבִידָא. הוּא לְבִישׁ מָאנִין דַּעֲמַר. וּבְרֵיהּ לְבִישׁ מָאנִין דְּכִיתָּן. נְסָב פִּיסְקֵי דְּעִמֶּר וְעָגְלֵהּ עַל תְּרֵיהוֹן. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי וְהֲהֵן נוֹ נָשׁוּף. רִבִּי חַגַּיי בָּעֵי. הוּא עַצְמוֹ מַהוּ שֶׁיִּצְטָרֵף בְּכִלְאַיִם. הֵיךְ עֲבִידָא. הוּא לְבוּשׁ דַּרְדְּסִין דַּעֲמַר בְּחָדָא רִיגְלַיָּיא. וְדַרְדְּסִין דְּכִיתָּן בְּחָדָא רִיגְלַיָּיא. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי וְהֲהֵן נוֹ נָשׁוּף. לָא צוֹרְכָא וְלֹא הָיוּ בְרֹאשֵׁי פְּצָעִיּוֹת יְהַב סִיפְלֵנִי דְמַרְטוּט דַּעֲמַר עַל חָדָא דְּסְפְּלֵנִי דְמַרְטוּט דְּכִיתָּן עַל חָדָא. אָמַר רִבִּי יוֹסֵי וְהֲהֵן נוֹ נָשׁוּף. אֵין לָךְ אָסוּר אֶלָּא נָשׁוּף בִּלְבַד.